

Diplomová práce

Specifika volnočasových aktivit žáků 8. ročníků ZŠ s akcentem na kulturní aktivity

Studijní program:

N0922A190002 Vychovatelství

Autor práce:

Bc. Petra Mužíková

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

Katedra pedagogiky a psychologie

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Specifika volnočasových aktivit žáků 8. ročníků ZŠ s akcentem na kulturní aktivity

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Petra Mužíková
<i>Osobní číslo:</i>	P21000882
<i>Studijní program:</i>	N0922A190002 Vychovatelství
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra pedagogiky a psychologie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cíl diplomové práce:

- Zjistit a popsat, jakým způsobem žáci 8. ročníku ZŠ tráví svůj volný čas.
- Zjistit a popsat obsah a druhy volnočasových aktivit a zaměřit se na rozvojové možnosti kulturních aktivit.

Požadavky:

Literárně přehledová část:

- vymezení vývojových zvláštností zkoumané skupiny (puberta jako jedno z období dospívání)
- charakteristika pojmů: volný čas, zájmová a volnočasová aktivita
- kulturní aktivity a jejich pedagogicko-psychologické působení

Empirická část:

- provedení výzkumu, využití kvantitativního výzkumného designu, základní statistické zpracování dat
- analýzy dat a prezentace výsledků výzkumného šetření

Použité metody:

- rešerše vybrané literatury a odborných zdrojů pro literárně přehledovou část
- kvantitativní výzkum prováděný metodou dotazování (standardizovaný dotazník, koláč volnočasových aktivit),
- respondenty budou žáci 8. ročníků ZŠ (škola ve městě, venkovská škola)

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

BAUMAN, P., 2012. Současné podoby pedagogiky volného času. *Pedagogika*, roč. 62, č. 4, s. 404–425. ISSN 0031-3815.

GILLERNOVÁ, I., 2009. Edukační interakce rodičů a dětí a její proměny v reflexi dospívajících. *Československá psychologie*, roč. 53, č. 3, s. 209–223. ISSN 0009-062X.

GILLERNOVÁ, I., 2009. Společné činnosti rodičů a dětí a styly rodičovské výchovy. *Československá psychologie*, roč. 53, č. 4, s. 336–348. ISSN 0009-062X.

HAVLÍČKOVÁ, D., 2015. Volnočasové aktivity kvalitněji. *Rodina a škola*, roč. 62, č. 4, s. 24–25. ISSN 0035-7766.

HAVLÍČKOVÁ, D., 2015. Volnočasové aktivity kvalitněji 2. *Rodina a škola*, roč. 62, č. 5, s. 23. ISSN 0035-7766.

HAVLÍČKOVÁ, D., 2015. Volnočasové aktivity kvalitněji 3. *Rodina a škola*, roč. 62, č. 6, s. 23. ISSN 0035-7766.

HOFBAUER, B., 2003. Volný čas a jeho pedagogické zhodnocení. *Pedagogika*, roč. 53, č. 2, s. 152–163. ISSN 0031-3815.

HOFBAUER, B., 2011. *Děti mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. Psyché. ISBN 978-80-247-1284-0.

NĚMEC, J. et al., 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, J. et al., 2008. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

7. dubna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 15. prosince 2024

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní doc. PhDr. Iloně Gillernové, CSc., za její odborné vedení, podporu a vstřícnost při psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala všem pedagogům a žákům z navštívených základních škol, za jejich vstřícnost, přijetí a cenné informace, které mi velmi pomohly při zpracování této práce. Bylo mi ctí mít možnost s Vámi spolupracovat. V neposlední řadě chci poděkovat svým nejbližším. Především své rodině, svému příteli a svým přátelům. Děkuji Vám za veškerou podporu, kterou jste mi v průběhu studia poskytli. Obrovsky moc si Vás všech vážím.

Anotace

Předkládaná diplomová práce zpracovává téma volnočasových aktivit žáků 8. ročníků základní školy, přičemž se konkrétněji zaměřuje na aktivity kulturní. Cílem této práce je zjistit a popsat specifika volnočasových aktivit vybrané věkové kategorie, s přihlédnutím na její vývojová specifika a vybrané proměnné, kterými jsou především věk, pohlaví, lokalita a další sociálně zaměřené aspekty. Zároveň se práce konkrétněji zaměřuje na kulturní aktivity a jejich zastoupení ve volném čase. V teoretické části jsou podrobněji charakterizovány vývojové zvláštnosti dospívajících. Jsou zde definovány pojmy volný čas, zájmová činnost a volnočasová aktivita. Zároveň jsou zde charakterizovány kulturní aktivity a jejich pedagogicko-psychologické působení v závislosti na vybrané skupině. Empirická část obsahuje popis vybrané výzkumné metody, popis průběhu výzkumu, dále analýzu získaných dat a prezentaci výsledků.

Klíčová slova

volnočasové aktivity, kulturní aktivity, zájmové činnosti, volný čas, dospívání, základní škola

Annotation

The presented diploma thesis deals with the topic of leisure activities of 8th grade elementary school pupils, focusing more specifically on cultural activities. The aim of this thesis is to investigate and describe the specifics of leisure activities of the selected age category, taking into account its developmental specifics and selected variables, which are mainly age, gender, location and other socially oriented aspects. At the same time, the works specifically focus on cultural activities and their free time. In the theoretical part, the developmental peculiarities of adolescents are characterized in more detail. The terms free time, hobby and leisure activity are defined here. At the same time, cultural activities and their pedagogical-psychological impact depending on the selected group are characterized here. The empirical part contains a description of the selected research methods, a description of the research, an analysis of further obtained data and the presentation of the results.

Keywords

leisure activities, cultural activities, hobby activities, free time, adolescence, elementary school

Obsah

Seznam tabulek	9
Seznam grafů.....	10
Úvod.....	11
1 Vymezení vývojových zvláštností zkoumané skupiny	12
1.1 Somatické a psychické změny	13
1.2 Sociální změny	16
1.2.1 Rodina	16
1.2.2 Škola a vrstevnická skupina	17
2 Charakteristika vybraných pojmů	20
2.1 Volný čas, volnočasová aktivita a jeho funkce	20
2.2 Zájmová činnost	22
3 Kulturní aktivity	24
3.1 Kultura a zájmová činnost	24
3.2 Význam kulturních aktivit v životě dospívajícího jedince	26
4 Metodologie výzkumu.....	28
4.1 Výzkumné cíle a otázky.....	28
4.1 Výzkumný soubor.....	28
4.2 Výzkumné metody.....	29
4.2.1 Dotazník	29
4.2.2 Koláč volnočasových aktivit	30
5 Výsledky výzkumu a jejich analýza.....	32
5.1 Dotazník – část č. 1.....	32
5.2 Dotazník – část č. 2.....	34
5.2.1 Intenzita volnočasových aktivit.....	34
5.2.2 Forma volnočasových aktivit	39
5.3 Dotazník – část č. 3.....	59
5.4 Koláč volnočasových aktivit.....	71
6 Shrnutí výsledků a diskuse	73

Závěr	77
Zdroje	78
Seznam příloh.....	80
Příloha 1: Dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“	81
Příloha 2: Koláč volnočasových aktivit.....	83

Seznam tabulek

Tabulka 1 Věkové rozložení respondentů – absolutní i relativní četnost	33
Tabulka 2 Porovnání intenzity volnočasových aktivit dle pohlaví.....	36
Tabulka 3 Porovnání intenzity volnočasových aktivit dle místa školy	38
Tabulka 4 Zastoupení činností s aktivní formou realizace (dle pohlaví).....	41
Tabulka 5 Zastoupení činností s receptivní formou realizace (dle pohlaví).....	42
Tabulka 6 Zastoupení činností s aktivní formou realizace (dle místa)	43
Tabulka 7 Zastoupení činností s receptivní formou realizace (dle místa)	43
Tabulka 8 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle pohlaví – chlapci).....	48
Tabulka 9 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle pohlaví – dívky).....	49
Tabulka 10 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle školy – velké město)	52
Tabulka 11 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle školy – malé město a obec)	53
Tabulka 12 Porovnání formy volnočasových aktivit – Kde (dle pohlaví).....	56
Tabulka 13 Porovnání formy volnočasových aktivit – Kde (dle školy)	58
Tabulka 14 Analýza jednotlivých kategorií volnočasových činností	72

Seznam grafů

Graf 1 Genderové rozložení respondentů.....	32
Graf 2 Počet respondentů dle školy v %	33
Graf 3 Intenzita volnočasových aktivit v %	34
Graf 4 Intenzita volnočasových aktivit – konkrétní položky v %.....	35
Graf 5 Procentuální zastoupení činností s aktivní formou realizace	40
Graf 6 Procentuální zastoupení činností s receptivní formou realizace	40
Graf 7 Forma realizace volnočasových aktivit – s kým v %.....	45
Graf 8 Forma volnočasových aktivit – s kým (konkrétní položky).....	46
Graf 9 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – s kým (dle pohlaví).....	47
Graf 10 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – s kým (dle místa).....	50
Graf 11 Forma realizace volnočasových činností – kde.....	54
Graf 12 Forma realizace volnočasových aktivit – kde (konkrétní položky)	55
Graf 13 Zastoupení formy realizace volnočasových činností – kde (dle pohlaví)	55
Graf 14 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – kde (dle místa).....	57
Graf 15 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 1.....	59
Graf 16 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 1	60
Graf 17 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 2.....	60
Graf 18 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 2	61
Graf 19 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 3.....	62
Graf 20 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 3	62
Graf 21 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 4.....	63
Graf 22 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 4	64
Graf 23 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 5.....	64
Graf 24 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 5	65
Graf 25 Zastoupení jednotlivých činností dle preferencí respondentů v %	66
Graf 26 Zastoupení jednotlivých kategorií dle pohlaví v % – otázka č. 6	67
Graf 27 Zastoupení jednotlivých kategorií dle místa v % – otázka č. 6.....	67
Graf 28 Zastoupení jednotlivých kategorií v % – Poznámky.....	69
Graf 29 Zodpovězení otázky v % – Koláč volnočasových aktivit.....	71
Graf 30 Zastoupení jednotlivých kategorií volnočasových aktivit dle počtu respondentů	71
Graf 31 Průměrné vážené procentuální zastoupení jednotlivých kategorií	72

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem volnočasových aktivit u žáků 8. ročníků základní školy, se specifickým zaměřením na aktivity kulturní. Motivací pro výběr tématu je zaujetí autorky oblastí volnočasových aktivit a jejich vlivem na dospívající jedince. Období základní školy je dle autorčina názoru důležité z hlediska formování základních postojů, návyků a hodnot, které se týkají volného času a jeho efektivního využívání.

Volný čas je neoddelitelnou součástí života každého z nás. Je proto přirozené, že jeho význam celospolečensky roste. Pochopení této oblasti v souvislosti s danou věkovou kategorií je důležité, jak z hlediska subjektivního, tak i objektivního. Volnočasové aktivity významně ovlivňují nejen oblast psychosociálního vývoje dětí a mladistvých, ale mají i nezanedbatelný dopad na celou společnost, a to zejména z pohledu prevence rizikového chování. Výběr aktivit pro trávení volného času tak může být velmi zásadní.

Cílem práce je zjistit a popsat specifika volnočasových aktivit dané věkové kategorie, s přihlédnutím na její vývojové zvláštnosti a vybrané proměnné, kterými jsou především věk, pohlaví, lokalita a další sociálně zaměřené aspekty. Dalším cílem práce je konkrétněji se zaměřit na preference vybrané výzkumné skupiny v oblasti kulturních aktivit, s ohledem na obsah, intenzitu a formu jejich realizace.

Literárně přehledová část práce se zabývá charakteristikou vývojových specifík dané věkové kategorie, a to především v oblasti somatické, psychické a sociální. Dále se věnuje představení vybraných pojmů, které se vztahují k oblasti volného času. Jsou jimi pojmy volný čas, volnočasová aktivita a zájmová činnost. V závěru této části práce jsou blíže vymezeny základní specifika kulturních aktivit a jejich funkce v životě dospívajících.

Empirická část práce se zaměřuje na specifikaci výzkumného šetření, vybraných výzkumných metod a výzkumné skupiny. Je zde popsán průběh výzkumu a jeho výsledky. V závěru práce je provedeno shrnutí analyzovaných dat z výzkumného šetření společně s diskusí, kde jsou zjištěné informace dány do souvislosti s odbornou literaturou.

Výsledky výzkumného šetření, které jsou v této práci dále popisovány, mohou být užitečné nejen pro organizace, pedagogy, rodiče či zákonné zástupce, ale i pro samotné adolescenty. Všeobecně je možné říct, že ať už jsou výsledky jakékoli, je velmi důležité, aby všichni, kteří se zabývají oblastí volného času, uměli pružně reagovat na aktuální trendy v dané oblasti. Tato výzkumná práce pak může v tomto ohledu sloužit jako podklad pro případné změny.

1 Vymezení vývojových zvláštností zkoumané skupiny

Období adolescence je obvykle považováno za bouřlivé a plné významných změn v oblasti psychické, somatické, emoční i sociální. Zároveň je tzv. pomyslným mostem mezi dětstvím a dospělostí. Dle Marie Vágnerové „představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 367).

V minulosti byl přechod mezi dětstvím a dospělostí spojován s přechodovými či iniciačními rituály. Ve většině případů jim předcházelo zasvěcování do nové role. Představovaly nejen změnu ve společenském statusu daného jedince, ale napomáhaly také jeho akceptaci v rámci daného společenství. Jedinec díky těmto zvyklostem získával mnohem větší sebedůvěru a jistotu ve své znalosti a dovednosti. Ceremoniál přesně definoval přechod od období svobody a bezstarostnosti k zodpovědnosti (Macek 2003).

S rozvojem moderní společnosti tyto rituály téměř vymizely. V souvislosti s tím se začalo vymezovat a definovat období adolescence, tak jako ho známe nyní. Dospělost však přichází oproti minulosti spíše pozvolna a požadavky pro její nabití jsou definovány velmi nejasně (Macek 2003). Zároveň je podle Marie Vágnerové její získání „mnohem náročnější, a navíc neposkytuje tak velkou prestiž a ani jednoznačnou identitu“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 368).

Mnoho autorů zároveň uvádí, že v návaznosti na zlepšení životních podmínek dochází k tzv. sekulární akceleraci. Pro kterou je charakteristické, že se „zkracuje doba dětství a oddaluje nástup plné dospělosti“ (Langmeier, Krejčířová 2018, s. 146). Děje se tak především s ohledem na zvyšující se požadavky a nároky, které jsou na pubescenty kladeny zvnějšku.

Dospívající mají tendenci odložit převzetí veškerých povinností dospělého života na co nejdelší možnou dobu, současně ale požadují poskytnutí důvěry, dostatečné svobody a práv. Erik H. Erikson tento fenomén pojmenovává jako psychosociální moratorium (Vágnerová a kol. 2012). O to se konkrétněji ve své publikaci zajímá i Pavel Říčan. Moratorium charakterizuje jako „pozastavení, zmrazení, odklad“ (Říčan 2021, s. 223–225), které si adolescenti vybírají bezděčně či záměrně. Může mít povahu neškodnou, ale i problematickou. Jako je například přílišné zaujetí jedním zájmem, zapojení do pochybné sociální skupiny, tzv. nekonečné studium, sexuální promiskuita či nezaměstnanost. Proto je stále více důležité věnovat tomuto období náležitou pozornost a připravit dospívající alespoň na to, aby si vybrali společensky přijatelnější cestu (Říčan 2021).

S vymezením dospívání, v rámci ontogeneze lidského života, přišla potřeba rozlišit i jeho jednotlivé fáze. V současné odborné literatuře zabývající se vývojovou psychologií najdeme množství rozdílných přístupů k tomuto členění. Proto si uvedeme jen některé z nich. Petr Macek rozděluje období dospívání do tří kategorií. Jedná se o adolescenci časnou, trvající od 10 do 13 let, adolescenci střední, trvající od 14 do 16 let a adolescenci pozdní, probíhající od 17 do 20 let (Macek 2003).

Langmaeier a Křejičřirova pŕedstavuji ve své publikaci členění dospıvanı do dvou období. První z nich je období adolescence, které trvá pŕibližne od 11 do 15 let, a dále se dělí na fázi prepuberty a fázi vlastní puberty. Druhé období adolescence probíhá od 15 do 22 let a plynule pŕechazı do období dospělosti (Langmaeier, Křejičřirova 2018).

Pro potŕeby této pŕace se však autorka rozhodla pracovat s rozdělením dospıvanı dle Marie Vágnerové. Ta rozděluje toto období do dvou fází – raná adolescence a pozdní adolescence. V této kapitole se však konkretnejı zamerıme pouze na první z nich, a to adolescenci ranou. Ta je specifická tím, že zahrnuje jedince od 11 do 15 let, kam spadají i žáci 8. ročníku základní školy (Vágnerová a kol. 2012).

V dalıch podkapitolách se konkretnejı zamerıme na zmneny v období dospıvanı, a to pŕedevım v oblasti somatické, psychické a sociální. Je však důležité mít na paměti, že ačkoli jsou tyto zmneny popisovány oddelene, u jedince probíhají komplexně a velmi úzce spolu souvisí.

1.1 Somatické a psychické zmneny

V období dospıvanı dochází k významnému biologickému rozvoji, kterí má návaznost na mnoho podstatných lidských okamžiků. Stěžejní je pŕedevım postupná pŕemena těla až do fáze, kdy je schopno reprodukce. Pŕıchemž je tento proces zjevný nejen pro daného jedince, ale i pro jeho okolí (Vágnerová a kol. 2012).

Poatek této proměny je podmíněn zvyšovanım hladiny hormonů, která zaına probíhat pŕibližne kolem osmého roku. První znatelne telesne zmneny se však objevují až za tyŕı až pět let a jsou charakteristické vznikem sekundárních pohlavních znaků. Tyto zmneny jsou doprovázeny zrychleným rıstem postavy a zmnenou proporcı (Macek 2003). To vše se děje v rıznych časových intervalech u chlapců i dívek. Vágnerová zmiňuje, že „dívky v pŕumeru dospívají dıve než chlapci“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 374). A pŕave doba, kdy začnou probíhat první telesne proměny, je zásadní pro zvládnutí celého tohoto procesu.

U dívek obvykle zaına tělesný vıvoj podmíněný hormonálními zmnenami o 1–2 roky dıve než u chlapců. Tělesná proměna se vyznačuje zrychleným rıstem a vyıım váhovým pŕırıstkem. Ve srovnanı s chlapci je také viditelnejı vıvoj sekundárních pohlavních znaků, a to pŕedevım zvetıšovanı pŕsnı tkáně. Zmneny se týkají také pohlavních orgánů, objevuje se první pubické ochlupení a probíhá nástup menstruačního cyklu. Dívky získávají ženıtejı tvari (Vágnerová a kol. 2012).

Zmnena telesne stavby u chlapců je napadnejı než jejich vıvoj v oblasti sekundárních pohlavních znaků. Dochází k vıraznym zmnenam ve vyıce, váze, ale i v oblasti rozvoje svalové hmoty. To vše mıže chlapcům pomoci v jejich postavení ve vrstevnické skupině. V tomto období také probíhají zmneny v rıstu genitalı a pubického ochlupení. Objevují se první známky typicky mužských rysů, včetně rıstu vousů a zmnen v oblasti hlasového projevu (Vágnerová a kol. 2012).

Somatický vývoj a všechny jeho aspekty mají pro jedince velký subjektivní význam. Rychlost a průběh probíhajících změn ovlivňuje to, jakým způsobem adolescent vnímá svou hodnotu a jedinečnost. A právě sebepojetí dle Marie Vágnerové „závisí na představě o atraktivitě dospělejšího zevnějšku, na psychické vyspělosti jedince i na sociálních reakcích, které tuto změnu doprovázejí“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 373–374). Tyto představy pak mohou mít pozitivní i negativní charakter. Může dojít i k pocitům studu a k odmítnutí sebe samého. Dospívající začínají vnímat své tělo a svou osobnost s ohledem na druhé a porovnávají se s nimi. Pokud v tomto ohledu nejsou vedeni k tvorbě zdravého sebevědomí a sebepojetí může to pro ně být i devastující (Langmeier, Krejčířová 2018).

Další významnou oblastí rozvoje u dospívajících je kognice. Průběh a rychlost tohoto procesu jsou ovlivněny nejen celkovým přirozeným vývojem daného člověka, ale zároveň i jeho učením (Říčan 2021). Mezi jedinci se mohou v tomto ohledu objevit rozdíly, závislé především na množství podnětů a příležitostí, které získávají od svého okolí. Svůj vývoj mohou do značné míry ovlivnit i sami, a to především skrze aktivity a činnosti, které si vybírají pro trávení volného času (Vágnerová a kol. 2012).

U pubescenta se zásadně mění způsob jeho uvažování. Dle Langmeiera a Krejčířové je tento vývoj radikální, a to především v souvislosti s kvalitou myšlenkových operací (Langmeier, Krejčířová 2018). Dospívající se dostávají na vyšší úroveň, která jim umožňuje přemýšlet i nad jevy mimo konkrétní realitu. Tento nový stupeň logického myšlení je Jeanem Piagetem nazýván jako stádium formálních logických operací. Neznamena to však, že ho pubescenti po jeho dosažení používají neustále. Vágnerová zmiňuje, že formálně logickou úroveň „lze chápat spíš jako maximum jejich možností“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 379).

Oproštění od aktuální reality s sebou přináší nové možnosti, jak vnímat svět kolem sebe. Pubescent rozvíjí schopnost uvažovat nad vnímanými podněty hypoteticky. V důsledku toho je schopný řešit vzniklé problémy alternativně, vědeckěji, vytvářet hypotézy a domněnky nezávisle na smyslově vnímané skutečnosti. V souvislosti s tím Marie Vágnerová tvrdí, že „myšlenková nezávislost na konkrétní realitě umožňuje dospívajícím chápat různé teorie a řešit problémy jiným způsobem než dosud, a proto pro ně začíná být atraktivní poznávání různých oblastí“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 380).

Změny se objevují také ve schopnosti zpracovávat získané informace. Práce s pojmy bývá abstraktnější, probíhá na obecnější úrovni, v symbolické rovině a nezávisle na daném obsahu. Rozšiřuje se také kapacita paměti dospívajících a schopnost si určité poznatky vybavit, aktivně s nimi pracovat a zasadit je do určitého kontextu. Myšlení začíná být více flexibilní. Pubescent již dokáže získat nadhled a přemýšlet i o sobě a svých myšlenkách. Do popředí se dostává tvořivost a široké spektrum nápadů, které je nyní jedinec schopný snáze zrealizovat (Vágnerová a kol. 2012).

Způsob pubescentova myšlení se odráží ve vnímání své vlastní osoby a širšího sociálního prostředí. Velkou roli zde začíná mít kritičnost, která často přináší nespokojenost a zklamání. Dle Josefa Langmeiera a Dany Krejčířové dospívajícímu jedinci „nový způsob myšlení dovoluje pohlížet na sebe

a na svůj život i na své pocity a myšlenky jakoby zvnějšku, analyzovat je a kriticky posuzovat“ (Langmeier, Krejčířová 2018, s. 152). Zároveň již nepřebírá názory a chování svých rodičů a ostatních dospělých, jako obecně dané. Začíná nad nimi uvažovat a často je posuzuje s určitou mírou skepse (Vágnerová a kol. 2012).

S rozvojem kognice se objevuje i jiný pohled na vnímání času. Dospívající začínají být více zaměřeni na budoucnost i minulost. Vytvářejí různé plány, přemýšlejí nad svou budoucí profesní dráhou, a zároveň uvažují nad tím, co by se stalo, kdyby se minulost odehrála jinak (Vágnerová a kol. 2012).

Pod vlivem hormonálních proměn dochází u pubescentů k subjektivně i objektivně významným změnám v oblasti emočního prožívání. Ty se projevují převážně „kolísavostí emočního ladění, větší labilitou, dráždivostí, tendencí reagovat přecitlivěle i na běžné podněty a nárůstem emočního zmatku“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 390). Reakce pubescentů bývají pro jejich okolí nepředvídatelné. Překvapivé jsou i pro samotné dospívající. Svému chování nerozumí, často jim přijde nenormální a vnímají ho s nejistotou. Reagují na ně s rozmrzelostí a podrážděností, a zároveň jeho příčinu nehledají v sobě, ale v druhých (Řičan 2021).

Emoční projevy jsou u dospívajících oproti předchozímu vývojovému stádiu výraznější, a zároveň méně přiměřené vzniklým situacím. Dle Pavla Řičana „se pubescent nechá přemoci citem, který v daném okamžiku náhodou převládne“ (Řičan 2021, s. 177). Chybí mu schopnost odosobnit se od prožívaných emocí, s čímž také souvisí jeho nekompetentnost své chování efektivně regulovat. Vyšší úroveň sebeovládání se začíná rozvíjet až v období pozdní adolescence, kdy dochází ke všeobecné stabilizaci ve všech složkách emočního vývoje (Vágnerová a kol. 2012).

Labilita v oblasti emočních projevů často vede ke vzniku konfliktů s okolím. Charakteristická je přecitlivělost na reakce či chování lidí, které mají dospívající tendenci vztahovat ke své osobě. Dochází k vzájemnému nepochopení. Převážně se tak děje v prostředí rodiny, kdy se může dotyčný setkat s nízkou mírou empatie (Vágnerová a kol. 2012).

Prolíná se zde několik charakteristik emočního prožívání jedince. Zejména se jedná o tzv. emoční egocentrismus, kdy je pubescent přesvědčen o tom, že jeho prožitky jsou výjimečné a zaslouží si patřičnou pozornost. Nutno dodat, že je v tomto věku typické ulpívání na řešených problémech, které nemusí mít nutně devastující dopady, ale pubescent to tak vnímá a má tendenci své pocity zveličovat a situaci studovat z různých úhlů (Vágnerová a kol. 2012).

Zároveň své emoce nechce se svým okolím sdílet, tak jako dříve. Začíná si více cenit svého soukromí, a také může mít strach, že ho ostatní nepochopí, odmítnou či budou jeho emoce znevažovat. To mohou především rodiče vnímat rozporuplně, a velmi v tomto případě závisí na jejich přístupu a podpoře. Všechny výše zmíněné charakteristiky tykající se emočního prožívání pubescentů se odráží v jejich nejistém sebepojetí a snaze najít svou vlastní identitu (Vágnerová a kol. 2012).

Dle Petra Macka je zásadní, jaké kulturní a sociální faktory dospívajícího jedince ovlivňují. Ukazují se rozdíly mezi pubescenty, a to i v souvislosti s jejich pohlavím. Vyšší tendenci k emoční labilitě mají ti, kteří si problémové emoční prožívání nesou již z předchozích vývojových období. Stává se tak častěji u chlapců. Děvčata naopak pocítují první obtíže spojené s pocity až v rané adolescenci. Ke stabilizaci v oblasti emocí u nich, ale oproti chlapcům dochází déle. Zřejmě v souvislosti s jejich intenzitou a hloubkou. Obrovskou roli zde hraje především výchovný styl rodiny (Macek 2003).

1.2 Sociální změny

Období pubescence je charakteristické množstvím změn v sociální oblasti. Jedná se o komplexní proces, který obnáší nejen proměnu v oblasti interpersonálních vztahů, ale také v těch intrapersonálních, které zahrnují vnitřní procesy samotného jedince. V tomto ohledu Petr Macek zmiňuje, že „způsobnost adolescenta obstát v interpersonálních vztazích je zdrojem jeho sebedůvěry, pocitu autonomie a vědomí vlastní účinnosti a také kritériem samostatnosti při jeho rozhodování“ (Macek 2003, s. 52).

Úspěšný proces socializace dospívajícího člověka, je charakteristický schopností adaptovat se na nové společenské role, které jsou východiskem pro ty, které přicházejí s dospělostí. Může se jednat o roli blízkého přítele, člena party, středoškolského studenta apod. To, do jaké míry je člověk při osvojování těchto rolí úspěšný se dále propisuje do mnoha jeho kompetencí, včetně komunikační či pracovní (Macek 2003).

V návaznosti na rozvoj osobnosti daného jedince se mění jeho přístup k autoritám. Pubescent začíná usilovat o jakoukoli míru svobody, která mu může být ze strany dospělých poskytnuta. Často však dochází ke konfliktům a k nedorozuměním, které málokdy nevyústí ve vzájemné nepochopení a odcizení. V celém procesu zároveň dospívající hledá sám sebe, svou novou identitu a podobu, ke které by se chtěl, co nejvíce přiblížit (Helus 2009). V tom mu velmi pomáhá navazování vztahů s ostatními vrstevníky, kteří mu jsou v mnoha směrech bližší, než již zmínění dospělí (Langmeier, Krejčířová 2018).

1.2.1 Rodina

I nadále hraje rodina v době dospívání významnou roli. Ačkoli má dospívající větší tendenci se vymaňovat z jejího vlivu, představuje pro něj nejen existenční nutnost, ale zároveň zázemí, ve kterém se cítí bezpečně a s nímž je svázaný citovými vazbami. Paradoxně je pro něj toto prostředí stěžejní v případě problémů a zádrhelů, na které může narazit v průběhu vymaňování se z jeho vlivu (Langmeier, Krejčířová 2018).

Jak už bylo naznačeno, s obdobím dospívání přichází potřeba osamostatnit se. Pubescent se snaží o jistou míru autonomie, a to hned v několika oblastech. Jedná se především o oblast emoční, sociální a kognitivní. Obvykle se však setkává s nepochopením ze strany rodičů, kteří jeho nové potřeby nejenže nechápou, ale často také nerespektují (Vágnerová a kol. 2012). Právě vhodné rodičovské vedení v průběhu celého období dospívání je zásadní. Langmeier a Krejčířová zmiňují, že „čím hlubší, jistější

a méně konfliktní jsou vztahy, které dítě k rodičům navázalo, tím snáze probíhá celý proces emancipace nutný pro osobní zrání“ (Langmeier, Krejčířová 2018, s. 153)

Rodiče se však často snaží o zachování své autority, neradi poskytují dospívajícím více svobody. Zároveň mají tendenci požadovat od svých dětí mnohem větší nároky, které souvisejí se vzděláním či s jejich zapojením do zájmových útvarů. Děti je často nezvládají a nepřijímají. Dochází k postupné krizi, která většinou ústí změnou kvality komunikace a interakce mezi oběma stranami (Vágnerová a kol. 2012).

V rodinném prostředí se zároveň s přibývajícím věkem dospívajícího objevuje tzv. pubescentní negativismus. Ten je dle Pavla Říčana charakteristický tím, že „pubescent sleduje chování rodičů, diskutuje o jejich názorech a někdy až nápadně zastává právě opačné stanovisko než oni“ (Říčan 2021, s. 181). Přičemž kritičnost, se kterou k rodičům přistupuje nemusí mít vždy reálný základ a často bývá realizována jen z principu. Někteří dospívající se zároveň distancují od jakýchkoli pozitivních emočních projevů ze strany svých rodičů. Stydí se za ně a odmítají je (Langmeier, Krejčířová 2018).

Všeobecně je možné uvést, že pubescenti od svých rodičů a případných sourozenců potřebují především podporu, jistotu, pochopení, důvěru a otevřenost. Rodina proto symbolizuje jakýsi maják, který by měl přinášet stabilitu a jednoznačnost do rozbouřených vod pubescentova hledání vlastní identity a sebepojetí (Vágnerová a kol. 2012).

1.2.2 Škola a vrstevnická skupina

Vstup na druhý stupeň základní školy představuje pro pubescenta důležitý mezník. V souvislosti s kognitivním i s tělesným vývojem se začíná měnit jeho postoj ke škole a k jejímu vzdělávacímu obsahu. Často se jeho školní úsilí omezuje na uspokojení základních požadavků ze strany rodičů, přičemž se zaměřuje jen na ty, které jsou nutné. Motivace k učení se velmi radikálně mění. Dospívající již není orientovaný pouze na úspěch a výbornou klasifikaci. Jeho úsilí musí být podmíněno subjektivně významným přáním či cílem. V tomto ohledu Marie Vágnerová tvrdí, že „pubescent vynaloží větší úsilí pouze tehdy, když je přesvědčen o smyslu takového jednání“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 413). Takový smysl pro něj může představovat nově uvědomovaný význam školy z hlediska profesní přípravy. Stává se však, že někteří jedinci nenalézají motivaci v požadavcích rodičů ani v plánování své další budoucnosti. Škola pak pro ně ztrácí jakýkoli význam.

Velkou roli v celém školním procesu hraje pedagog a předmětové preference daného žáka. Dospívající mají tendenci vyvíjet větší snažení v oblastech, které pro ně mají specifický význam. Jsou to především ty, které je baví, považují je za užitečné a jejichž výklad vyučujícím je pro žáky smysluplný a zajímavý. Naopak „větší nápor nejasného a subjektivně bezúčelného učiva dospívající odmítají, protože posiluje jejich nejistotu a odporuje potřebě smysluplnosti vlastního směřování“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 413).

Učitel má v tomto ohledu významný vliv. To, jakým způsobem před dospívajícími prezentuje svůj předmět, ale i svou osobnost, se projevuje v motivaci žáků. Hodnocení pedagoga ze strany dospívajících je však mnohem kritičtější než dříve. Stejně jako v případě rodičů, není již přijímán automaticky jako bezchybná autorita, ale musí splňovat mnoho očekávání a nároků. Jedná se především o čitelnost a stabilitu jeho chování, emocí a požadavků, které se týkají splnění daného předmětu. Dospívající chtějí být učitelem vnímáni s respektem, jako rovnocenní partneři, kteří mají právo projevit skrze diskusi svůj postoj a názor. Přičemž si chtějí být jisti, že pedagog ke každému z nich přistupuje spravedlivě a stejně. (Vágnerová a kol. 2012). V opačném případě dávají verbálně i neverbálně najevo svou nespokojenost, ať už symbolicky v rámci své vrstevnické skupiny, či méně často přímo učiteli (Říčan 2021).

Vrstevnická skupina se vedle rodiny stává v životě pubescenta primárním zdrojem emoční a sociální podpory, a to především v procesu osamostatňování. Poskytuje dospívajícím potřebný prostor pro sdílení názorů, pocitů, hodnot i preferovaného způsobu chování, který by ve stejné míře od dospělých získat nemohli. Vztahy mezi vrstevníky jsou založené na určité generační rovnocennosti, vzájemném pochopení a souznění s pozitivními i negativními zkušenostmi, které zažívají. Dle Marie Vágnerové „vazba na skupinu snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty, jehož by jedinec jinak velmi pravděpodobně nedosáhl“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 423).

V souvislosti s vrstevnickou skupinou vymezujeme pět konkrétních psychických potřeb, k jejichž uspokojování dochází skrze vzájemnou interakci mezi dospívajícími. Jedná se o potřebu stimulace, která probíhá prostřednictvím společně plánovaných aktivit a zážitků. Dále o potřebu smysluplného učení, která je realizována formou napodobování a srovnávání se s ostatními na různých úrovních. Dospívající zároveň u věkově blízkých jedinců hledají oporu, povzbuzení a zázemí, do jisté míry tím naplňují svou potřebu jistoty a bezpečí. Posledními jsou potřeby být akceptováni a určit si vlastní pravidla, které souvisejí s tím, jak ostatní vrstevníci pubescenta vnímají a jak je jimi přijímán. Obvykle jedinec musí splnit pravidla týkající se jeho zevnějšku, chování, norem a hodnot, aby mohl být součástí dané skupiny. Normy mají za úkol potvrdit určitou míru samostatnosti a nezávislosti. Často se však díky nim dospívající dostává do rozporu nejen se sebou, ale především se svou rodinou a s učitelem (Vágnerová a kol. 2012).

Jistá specifika má z pohledu socializace i školní třída. Jedná se o prostředí, které si dospívající nevybírání dle svých preferencí, ale je dopředu dané a většinou neměnné. Vztahy v rámci třídy bývají různorodé a postavení, které v daném společenství jedinec má, do jisté míry určuje jeho vlastní identitu. V rámci třídy jsou často dle genderu, zájmu či školních výsledků vytvořeny skupiny. Ty se však mohou v procesu dospívání výrazně měnit a mísit. Většinou se tak děje v souvislosti s blížící se nutností rozhodnout se o své další profesní dráze (Vágnerová a kol. 2012).

Do popředí se také dostává potřeba opravdového a důvěrného přátelství. Dospívající touží po možnosti sdílet své pocity v rámci bezpečného prostředí, plného porozumění. Takové přátelství vzniká

na základě podobnosti a souladu v mnoha oblastech, a často přetrvává až do dospělosti či stáří. Přátelé mezi sebou mají určitá privilegia, vzájemně se ovlivňují a podporují v krizových situacích (Vágnerová a kol. 2012). V souvislosti s přátelstvím existují jistá genderová specifika. Dívky mívají menší počet hlubších a kvalitnějších přátelských vazeb, oproti tomu chlapci navazují více přátelských vztahů, ale na povrchnější úrovni (Macek 2003). V obou případech však „existence blízkého přítele přispívá k osobní vyrovnanosti, posiluje sebevědomí a sebejistotu“ (Vágnerová a kol. 2012, s. 433).

Dospívající si v souvislosti se značnými vývojovými změnami začínají uvědomovat i vlastní sexualitu. Zažívají první zkušenosti s navazováním partnerských a sexuálních vztahů, které jsou nejdříve vázány na skupinu a postupně získávají podobu osobních schůzek. Tyto vztahy bývají krátké a slouží především k uspokojení zvědavosti a k ujištění se o vlastní hodnotě (Macek 2003).

2 Charakteristika vybraných pojmů

Pro potřeby této práce jsou v následující kapitole podrobněji představeny termíny, které se vztahují k tématu volnočasových aktivit. Nejprve je zde popsány pojmy volný čas, volnočasová aktivita a jejich specifické funkce v životě dospívajících. V závěru se kapitola zabývá hlavními charakteristikami a členěním zájmových činností.

2.1 Volný čas, volnočasová aktivita a jeho funkce

Otázka volného času je nedílnou součástí života každého z nás. V současné době jeho význam celospolečensky stoupá, a je mu věnováno stále více pozornosti. To také dokládá množství domácích, ale i zahraničních studií, které byly a jsou v této oblasti realizovány. Příkladem může být Gillernová (1990), Vejclová (2005) či Faruk Tutar (2023).

Dle pedagogického slovníku volný čas charakterizujeme jako „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“ (Průcha a kol. 2013, s. 341). K podobné úvaze se přiklání také Jiřina Pávková, ta zároveň tvrdí, že i z činností, které podle výše zmíněné definice do volného času obecně nezahrnujeme, můžeme vytvořit svůj zájem či koníček (Pávková 2008). Hranice mezi volným časem a ostatními činnostmi je tedy vnímána velmi individuálně a subjektivně. Jedinec si vybírá především ty aktivity, které nejvíce vyhovují jeho preferencím a potřebám. Velkou roli zde hraje bioindividualita každého z nás.

Zároveň je potřeba dodat, že výběr konkrétních aktivit a činností by měl vycházet ze svobodné vůle, a měl by obsahovat jistou formu dobrovolnosti. Jiří Němec ve své publikaci vyzdvihuje, že by to měly být především ty činnosti, které jedinci „přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti.“ (Němec a kol. 2002, s. 17). Člověk srze svou volbu ovlivňuje nejen sebe, ale i širší společnost, ve které může tvořit různé přidané hodnoty. Příkladem mohou být veřejně prospěšné či charitativní práce, dobrovolnictví nebo jen zdánlivě nepodstatný, ale přesto důležitý výběr aktivit a činností, které neohrožují ostatní (Němec a kol. 2002).

Jak uvádí Jiřina Pávková, na oblast volného času lze nahlížet z různých perspektiv, mezi něž patří ekonomické, sociologické, sociálně psychologické, politické, zdravotně-hygienické, pedagogicko-psychologické a filosofické pohledy (Pávková 2008).

S rozvojem moderní společnosti a zvyšujícím se pracovním tempem roste potřeba vyvažovat pracovní povinnosti odpočinkovými a relaxačními činnostmi. Význam a funkce volného času však mohou být pro každého jedince odlišné.

Funkce volného času jsou v české odborné literatuře specifikovány různě. Hofbauer za hlavní funkce volného času označil „odpočinek (regenerace pracovní síly), zábavu (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčasť na vytváření kultury)“ (Hofbauer 2004, s. 13). Vychází z členění funkcí volného

času dle Dumazediera. Ten uvádí, že spolu jednotlivé funkce souvisí a navzájem se mísí. V souvislosti s volným časem zmiňuje především tři. První z nich je funkce odpočinku, která spočívá ve zmírnění únavy a napětí, které může mít fyzický či psychický charakter. Další úlohou volného času je rozptýlení, které člověku přináší zábava. Na závěr volný čas můžeme využít také k rozvoji a seberealizaci, a to především skrze estetickovýchovné činnosti (Knotová 2011).

Komplexněji funkce volného času shrnuje Opaschowský. Rozděluje je do sedmi kategorií:

- „rekreační (odpočinek, čas k zotavení, relaxaci),
- kompenzační (rozptýlení a zábava, vyrovnávání toho, co se v životě nedostává nebo co se nedaří)
- enkulturační a edukační (kulturní aktivity, příležitost k celoživotnímu učení a vzdělávání)
- kontemplační (duchovní rozměr činností, hledání smyslu života)
- komunikační (podpora sociálních kontaktů)
- participační (tzn. občanské a spolkové aktivity)
- konzumní (spotřeba materiálních statků)“ (Knotová 2011, s. 33).

Z pohledu dospívajících může být volný čas užitečným pomocníkem, či nositelem rizika. Celý proces je ovlivněn řadou podnětů, které mohou být prospěšné či nevhodné. S přibývajícím věkem adolescent usiluje o stále větší samostatnost a možnost rozhodovat o sobě sám. Stále je však důležitý jistý zásah z vnějšku, který mu pomůže získat potřebné kompetence pro samostatné a smysluplné plánování svých aktivit (Spousta 1994).

Skrze volnočasové činnosti může dospívající jedinec kultivovat řadu svých schopností, dovedností, vlastností a především návyků, které mohou být užitečné vzhledem k jeho další studijní či profesní dráze. Zároveň při špatném či nulovém vedení ze strany zákonných zástupců či pedagogů může způsob trávení volného času zásadně ovlivnit směřování daného člověka k sociálně patologickým jevům (Vážanský, Smékal 1995).

Nad volnočasovými aktivitami můžeme uvažovat také z hlediska jejich druhů a obsahu. V souvislosti s tím zmiňuje ve své studii Ömer Faruk Tutar rozdělení činností na tradiční a moderní. Tradičními rozumí aktivity, které se předávají z generace na generaci jako forma kulturního dědictví. Jedná se o aktivity, které nepotřebují vybavení a jsou ze své podstaty jednoduché. Může se jednat např. o kolektivní hry, čtení sportovní činnosti, společenská setkání. Tyto aktivity ve velké míře ovlivňují socializaci jedince a jeho fyzickou kondici. Oproti tomu moderní aktivity jsou vázány převážně na moderní technologie a mají pasivní charakter (Tutar 2023). Dle Ilony Gillernové můžeme zároveň volnočasové aktivity dělit na zájmové činnosti, pracovní aktivity, komunikační činnosti, zábavné a relaxační činnosti (Gillernová 2009).

2.2 Zájmová činnost

Dle pedagogického slovníku chápeme zájmovou činnost jako „pěstování a rozvíjení specifických sklonů, zájmů a koníčků“ (Průcha a kol. 2013, s. 377). Tato činnost může mít podobu neformálního či informálního vzdělávání. Přičemž první z nich probíhá v prostředí zájmových zařízení, a druhé individuálně jako součást celoživotního učení (Hájek a kol. 2010).

Zájem vychází z osobnosti daného člověka a reaguje na jeho individuální potřeby. Je motivovaný zaujetím pro určitý předmět, jev či činnost. Předmět zájmu má pro naši individualitu specifický význam, který je často citově zabarvený. Pokud se o něco zajímáme, chceme to zkoumat, pochopit, zvládat či ovládat (Němec a kol. 2002). Přičemž má tato naše snaha stálý, dlouhodobý a soustavný charakter (Helus 2009).

Pávková zmiňuje, že zájmy patří mezi vlastnosti osobnosti, které mají aktivačně-motivační povahu. Je pro ně tedy typická činorodost a aktivita, která má u jedince velmi často význam v oblasti seberozvoje (Pávková a kol. 2008). S tím se ztotožňuje také Helus, který tvrdí, že „zájmy mají značný osobnostně rozvíjející význam v tom smyslu slova, že sjednocují (integrují) a aktivizují celou řadu oblastí osobnosti“ (Helus 2009, s. 148). Zájmy mají zároveň vliv na socializaci člověka v rámci společnosti a jeho další profesní zaměření. Velkou měrou se podílejí na rozvoji hodnotového vnímání světa (Pávková a kol. 2008).

Kromě rozvoje daného jedince se spolu s ním rozvíjí i jeho zájmy. Velké rozdíly můžeme zaznamenat v rámci jednotlivých věkových kategorií. Pro dospívající jsou zájmové činnosti velmi významné, jelikož tvoří podstatnou část jejich volného času. Mají tendenci setrvávat dlouhodoběji u vybrané činnosti. Jejich zájem se tak stává hluboký a může se z pohledu získaných schopností a vědomostí vyvinout až nad rámec znalostí, které jedinec získává v průběhu formálního vzdělávání. I přes to, že se adolescenti snaží o jistou autonomii, je stále důležitá oblast zájmových činností u této věkové skupiny ovlivňovat, a to především v souvislosti mravními normami dané společnosti (Pávková a kol. 2008). V ideálním případě by „zájmová činnost měla vést k samostatnosti, aktivitě a rozvoji schopnosti organizovat si činnost i volný čas“ (Němec a kol. 2002, s. 25). V opačném případě hrozí, že jedinci mohou volit zájmy, které nejsou společensky žádoucí (Pávková a kol. 2008).

Jiřina Pávková rozděluje zájmy dle úrovně činnosti, časového trvání, koncentrace, společenské hodnoty a podle obsahu. Pro účely této práce je stěžejní rozdělení zájmových činností podle obsahu na společenskovědní, pracovní-technické, přírodovědně-ekologické, estetickovýchovné a tělovýchovně, sportovně a turisticky zaměřené (Pávková a kol. 2008).

Společenskovědní zájmové činnosti jsou zaměřené na pochopení jevů, které jsou spojené se společností a její kulturou. Zahrnují zkoumání sociálního prostředí z hlediska jeho minulosti, současnosti i budoucnosti. Pěstují u jedince vztah k národu, k tradicím, ke zvykům i k jeho jazyku. Tyto činnosti poskytují prostor nejen pro společné činnosti, ale zároveň nabízejí širokou škálu individuálních

aktivit. Jako příklad lze uvést sběratelství, studium cizích jazyků, seznamování s místem bydliště, s informacemi o významných osobnostech a památných místech daného regionu, oslavy svátků, včetně dodržování tradic a zvyků, které se k nim vážou apod. (Pávková a kol. 2008).

Zájmové činnosti pracovní-technické jsou charakteristické svou orientací na praktičnost spojenou s teoretickými poznatky. Jedinci díky nim kultivují své manuální dovednosti, a zároveň jsou vedeni k využívání získaných technických znalostí v praxi. Rozvíjejí u nich představivost, tvořivost a smysl pro hledání nových možností. Radíme mezi ně konstruktivní práce s různorodými materiály, opravy, modelářské práce, seznamování s technicky zaměřenými profesemi, ale i pečení či vaření (Pávková a kol. 2008).

Přírodovědné zájmové činnosti zahrnují získávání a praktické aplikování vědomostí a znalostí, které se týkají environmentálního prostředí. Svou náplní vedou člověka k vytvoření si vztahu k přírodě, který zahrnuje vznik tendence ji ochraňovat a mít za ni morální odpovědnost. Mezi takto zaměřené aktivity patří například pozorování přírody, sbírání přírodovědného materiálu, práce s klíči, atlasy, encyklopediemi, tvorba herbáře, návštěvy botanických a zoologických zahrad, muzeí, planetárií apod. Dále i různé specializované činnosti, jako je například rybářství, včelařství, myslivecký kroužek, pěstitelství atd. (Pávková a kol. 2008).

Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření jsou výjimečné tím, že kultivují fyzickou i psychickou stránku jedince. Při správné a pravidelné realizaci jsou základem pro prevenci zdravotních komplikací a předpokladem zdravého vývoje. Jejich součástí jsou všestranné aktivity různého charakteru i náročnosti, jako jsou například kondiční cvičení, míčové sporty, gymnastika, atletika, plavání, turistika, sledování sportovních utkání a další (Pávková a kol. 2008).

Poslední skupinou jsou zájmové činnosti estetickovýchovné. Jejich funkcí a náplní se konkrétněji zabýváme ve 3. kapitole.

3 Kulturní aktivity

Kapitola se zaměřuje na bližší představení kulturních a estetickovými chovných činností. Nejprve se zabývá definicí pojmů kultura a zájmová činnost. Dále si dává za úkol popsat jednotlivé kategorie estetickovými chovných zájmových činností a jejich význam v životě dospívajícího jedince.

3.1 Kultura a zájmová činnost

Kultura provází lidský život od nepaměti. Právě ona nás jako druh odlišuje od ostatních živočichů. To také potvrzuje Vladimír Spousta, který říká, že kultura je „hlavní charakteristický znak člověka“ (Spousta a kol. 1994, s. 43), který stojí v opozici k přírodě.

Dle Vladimíra Spousty je kultura v nejobecnějším slova smyslu chápána jako „souhrn výtvorů lidské činnosti, výtvorů materiálních i nemateriálních, duchovních, souhrn vzorců chování a uznávaných hodnot, přijatých v nějaké pospolitosti a předávaných dalším pokolením“ (Spousta a kol. 1996, s. 9). Kultura je vždy vztažena k určitému času a prostorovým podmínkám. V průběhu vývoje lidstva na světě vzniklo velké množství společností, která měla své originální kulturní rysy. S jejich postupným rozvojem se začala vzájemně ovlivňovat v pozitivním i negativním smyslu. Některé z kultur postupně zanikly, další jsou stále živé a ovlivňují naše chování a jednání dodnes (Spousta a kol. 1996).

Kultura má v životě člověka obrovský význam, ačkoli si toho nemusí být vždy vědom. Přináší do jeho života určité hodnoty a společenské normy, a to již od útlého věku. Každý den jsme obklopeni kulturními zvyklostmi, na které reagujeme, a ty pak zároveň reagují na nás. Představují prostředek, skrze který se můžeme, ale i nemusíme ztotožnit se společností. „Kultura se projevuje v našem každodenním chování, od brzkých ranních hodin, kdy vstáváme, až do pozdních večerních hodin, kdy uleháme na lůžko. Během dne pak nejednáme instinktivně, ale na základě kulturně osvojených vzorců, které jsou institucionalizovány“ (Dvořák a kol. 2008, s. 127).

Na oblast kultury se v dalších kapitolách zaměříme specifičtěji, a to především z pohledu oblasti volného času. Proto bych zde ráda charakterizovala další z pojmů, který se ke kultuře vztahuje a je v souvislosti s ní často zmiňován. Je jím kulturní dědictví. To představuje souhrn společensky uznávaných hodnot, lidských výtvorů a symbolů, které jsou významné pro dané společenství, a to především z hlediska jejich integrující funkce. Toto dědictví je spjaté s emocemi, může tvořit součást národní identity a díky tomu je předáváno z generace na generaci (Spousta a kol. 1996). Pro oblast volného času má stěžejní význam především proto, že tvoří široké spektrum podnětů, které svým charakterem slouží estetickovými chovným zájmovým činnostem.

Z pohledu zájmových činností lze kulturu a činnosti, které se k ní vztahují zařadit do kategorie estetickovými chovných činností. Ty jsou důležité z hlediska vytvoření vztahů a případných hodnot ke světu, který zahrnuje nejen společnost, ale i přírodu. Přičemž tyto aktivity pěstují a kultivují estetický vztah k realitě, a to skrze jejich pasivní i aktivní charakter. V rámci estetickovými chovných činností

rozlišujeme tři hlavní okruhy. Jsou mezi nimi výtvarné, hudební a literárně-dramatické zájmové činnosti (Pávková a kol. 2008):

Součástí výtvarných zájmových činností je:

- „výtvarné osvojování skutečností, využití různých výtvarných technik (malba, kresba, grafické techniky, modelování, kombinované techniky);
- práce s výtvarnými prostředky spojená s experimentováním (hry s barvou, dekorativní práce, modelování a organizace prostoru, výtvarné práce v materiálu);
- poznávání a chápání výtvarného umění (návštěvy výstav, práce s literaturou o výtvarném umění);
- aplikace estetických a dalších požadavků na životní prostředí, kultura chování, stolování, kultura těla a oblékání“ (Pávková a kol. 2008, s. 96).

Hudební zájmové činnosti zahrnují:

- „sborový a sólový zpěv;
- hudební hry;
- hudebně-pohybové a taneční hry, hry se zpěvy, tanec, pohybová improvizace při hudbě, cvičení při hudbě;
- hra na dětské hudební nástroje;
- poslech hudby (reprodukováná hudba, koncerty, vystoupení dětí, pedagogů);
- zacházení se zvukovou technikou;
- získávání poznatků o hudebních umělcích a jejich dílech (besedy, práce s literaturou, návštěva muzeí, míst spojených s životem umělců“ (Pávková a kol. 2008, s. 96).

Do okruhu literárně-dramatických zájmových činností řadíme:

- „četba (individuální, předčítání, využití uměleckých nahrávek);
- reprodukční činnosti (vypravování, přednes, dramatizace);
- průpravné hry a cvičení, dramatické hry a improvizace zaměřené na rozvíjení poznávacích procesů, komunikativních dovedností, sociálních vztahů a sociální percepce;
- tvořivé literární a dramatické činnosti (pokusy o literární a dramatickou tvorbu);
- návštěvy kulturních představení (divadlo, kino, besedy s umělci, návštěvy míst spojených s životem umělců“ (Pávková a kol. 2008, s. 96).

Estetickovými činnosti jsou obvykle realizované v kulturních zařízeních, ve kterých se zároveň můžeme setkat s širokou nabídkou edukačních programů, dnes již většinou připravovaných pro všechny věkové kategorie. Jiří Němec ve své publikaci uvádí v rámci českého prostředí především muzea a galerie, divadla, kina, knihovny, hvězdárny a planetária, zoologické zahrady, botanické zahrady a arboreta. Dále zmiňuje, že tyto instituce neplní pouze výchovně-vzdělávací funkce, naopak skrze své

sbírky a výstavy umožňují rozvoj nejen v oblasti umění, vědy a techniky, ale všeobecně přispívají ke komplexnímu rozvoji kultury (Němec a kol. 2002). Jsou také schopné efektivně reagovat na aktuální trendy a změny ve společnosti. Příkladem mohou být virtuální výstavy realizované na webových stránkách galerií, či interaktivní expozice, které předpokládají aktivní zapojení návštěvníků (OGL 2024).

3.2 Význam kulturních aktivit v životě dospívajícího jedince

Dle Vladimíra Jůvy je hlavním prostředkem estetické výchovy, potažmo estetickovýchovných činností, umění. To plní v životě člověka celou řadu rozmanitých funkcí, a to nejen skrze poznávání uměleckých děl různého druhu, ale především skrze vlastní tvorbu a estetickou realizaci (Jůva 1987). V odborných textech nalezneme celou řadu rozdělení funkcí umění či estetickovýchovných činností. V následujícím textu si některé z nich konkrétněji představíme.

Jiří Kulka v souvislosti s uměním ve své publikaci uvádí funkci biologickou, psychologickou, sociální, ekonomickou, kulturní a duchovní. Přičemž zmiňuje, že některé z nich jsou při estetických činnostech stále přítomné a jiné se objevují pouze v určitých situacích. Funkce uměleckých děl se také mohou v závislosti na sociálním a historickém kontextu společnosti změnit (Kulka 2008).

Jiřina Pávková v případě estetickovýchovných činností vyzdvihuje jejich význam při vytváření vztahu k vlastní individualitě, ke společnosti i k prostředí (Pávková a kol. 2008). Tuto myšlenku dále rozvíjí Vladimír Spousta, který tvrdí, že tyto aktivity „kultivují a tříbí smyslové vnímání, rozvíjí interpretativní a tvořivé schopnosti, rozšiřují poznání jedince, obohacují repertoár forem jeho sociálního a kulturního chování a přímo tak utváří jeho estetický hodnotový systém, ... i hierarchii hodnot etických“ (Spousta 1996, s. 42).

Vladimír Spousta dále rozděluje funkce umění do čtyř samostatných kategorií. Jedná se o funkci bazální, formativní, terapeutickou a rekreační. Jednotlivé funkce spolu podle něj navzájem souvisí, a to až do té míry, že v některých případech by naplnění jedné bez druhé nebylo možné (Spousta 1996).

Pomyslný a nezastupitelný základ představuje funkce bazální. Je přítomna při jakémkoli setkání člověka s estetickým a nelze ji vynechat či plnohodnotně nahradit. „Odráží nejvlastnější smysl a poslání umění“ (Spousta 1996, s. 54). Sdružuje sedm podfunkcí – hodnotovou, estetickou, magickou, komunikativní, informativní, kognitivní a petrifikační. Skrze bazální funkci nám umění předává duchovní a estetické poznání okolního světa, které nemusí být nutně založeno pouze na realistickém zachycení skutečnosti. Estetická tvorba není ohraničena přesnými hranicemi, může ztvárňovat realitu pomocí symbolů, metafor, eufemismů apod. Umělecké dílo nás přenáší mimo naši smyslovou zkušenost, což pro některé konzumenty nemusí být nutně komfortní. Umění představuje určitý komunikační tunel mezi umělcem a recipientem. Umožňuje zachytit nejen autorovi myšlenky, pocity, názory a zkušenosti, ale zároveň je schopné v neměnné podobě předat ucelených obraz o určitém prostředí či době. Příkladem

může být kniha *Babička* od Boženy Němcové, ve které můžeme nalézt informace o sociálním i historickém kontextu první poloviny 19. století (Spousta 1996).

Umění má obrovskou schopnost ovlivnit a formovat člověka v mnoha úrovních a směrech. Vladimír Spousta v tomto ohledu zmiňuje kompenzační, stimulační, pedagogickou a humanizační podfunkci. S pomocí kulturních aktivit lze například kompenzovat napětí, stres i únavu, které jsme schopni ve svém těle průběžně nashromáždit. V tomto smyslu mohou být využívány v oblasti duševní hygieny a očisty. Zároveň jsou estetické činnosti významným prostředkem, skrze který lze podpořit jedince v rozvoji tvořivosti, fantazie či imaginace. Jejich prostřednictvím můžeme získat širokou škálu kompetencí, které se vztahují nejen k vnímání okolního světa, ale také k sebepoznání. Tímto způsobem jsou pak schopné formovat charakter daného jedince, který je s to být tolerantnější, vnímavější a citlivější k sobě i k ostatním. Vladimír Spousta vyzdvihuje, že „systematická a dlouhodobá stimulace tvořivého potenciálu člověka prostřednictvím umění zákonitě ústí v esteticky kvalitní projev, jednání a chování v nejšířším slova smyslu“ (Spousta 1996, s. 58).

Kultura a umění mají svůj nezanedbatelný význam i v oblasti léčby a terapie. V tomto ohledu lze uvést čtyři konkrétní funkce – relaxační, defrustrační, psychoterapeutickou a katarzní. Činnosti, vztahující se k estetice a krásnu mohou přispět ke zlepšení a léčbě celkového zdravotního stavu, který zahrnuje oblast tělesnou i duševní. Přináší mnoho benefitů, včetně navození pocitů uvolnění a zklidnění, pomoci v oblasti depresí a pozitivního působení na aktuální náladu jedince (Spousta 1996).

Umění je hojně využíváno například v oblasti psychiatrie, etopedie či speciální pedagogiky. Jako příklad lze uvést využívání prvků arteterapie a muzikoterapie při práci s vrstevnickými skupinami ve střediscích výchovné péče, které slouží „k nápravě poruch i k podpoře zdravého osobnostního a sociálního rozvoje dětí a dospívajících“ (Jedlička a kol. 2018).

Kulturní aktivity plní především funkci rekreační, která spočívá v odreagování se od každodenních povinností a starostí. Přináší nám radost, zábavu a mnohdy i velmi silný estetický prožitek, ke kterému si vytvoříme určitou vazbu a rádi se k němu opětovně vracíme. Umění umí naplňovat potřebu izolace i potřebu sociálně integrační. V případě, že je člověk unaven v souvislosti s přemírou podnětů ze strany společnosti, může se stáhnout do svého vlastního světa. Kulturní aktivity však zároveň dokážou spojit a umožnit sdílení zážitků, radosti a potěšení s druhými (Spousta 1996).

4 Metodologie výzkumu

Metodologická část práce se zabývá představením jednotlivých složek výzkumného šetření, které bylo pro potřeby závěrečné práce realizováno. Výzkum má empirický charakter a v jeho průběhu byla využita metoda dotazníkového šetření, která je charakteristická tím, že umožňuje „zjištění dat a informací o respondentovi, jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají“ (Pelikán 2011, s. 105).

Dotazníkové šetření bylo prováděno skupinově v 8. ročnicích základních škol. Celkem se podařilo oslovit osm základních škol, kdy v polovině z nich bylo umožněno zadávání dotazníků osobně a v druhé polovině bylo zajištěno zadávání pedagogem, kterému byly pro tuto činnost předány konkrétní instrukce. Dotazník byl vyplňován anonymně, s ohledem na věkovou kategorii zvolených respondentů.

Data, která byla získána v průběhu dotazníkového šetření jsou zpracována pomocí kvantitativní i kvalitativní analýzy a konkrétněji představena v následujících kapitolách.

4.1 Výzkumné cíle a otázky

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit a popsat specifika volnočasových aktivit žáků 8. ročníku základní školy, s ohledem na stanovené proměnné. Dalším cílem bylo věnovat se blíže preferencím zvolené výzkumné skupiny v oblasti kulturních aktivit.

S ohledem na výše uvedené cíle byly stanoveny výzkumné otázky:

1. Jaké volnočasové aktivity jsou nejčastěji vykonávány žáky 8. ročníku základní školy?
2. Jaký je rozdíl v preferencích volnočasových aktivit mezi chlapci a dívkami?
3. Jaká jsou specifika u vybrané výzkumné skupiny v oblasti kulturních aktivit?
4. Jaká jsou specifika volnočasových aktivit s ohledem na umístění jednotlivých základních škol?
5. Jaká je spokojenost vybrané výzkumné skupiny v oblasti trávení volného času?
6. Jaké jsou nejčastější zdroje radosti v oblasti volnočasových aktivit u vybrané výzkumné skupiny?

4.1 Výzkumný soubor

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 8 základních škol. Hlavním kritériem pro výběr bylo jejich umístění na území Libereckého kraje. Přičemž byl brán zřetel na zastoupení škol z menších i větších obcí. Jednalo se o základní školy z Hejnic, Liberce, Mníšku, Nového Města pod Smrkem, Raspenavy a Stráže nad Nisou. Celkem výzkumný soubor tvořil 248 respondentů ve věku 13–15 let, kteří v aktuálním školním roce 2023/2024 docházejí do 8. ročníku základní školy.

4.2 Výzkumné metody

Pro výzkum byla vybrána metoda dotazování, která má v případě této práce kvalitativní i kvantitativní charakter. Potřebná data byla zjišťována skrze dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“ a skrze „Koláč volnočasových aktivit“.

4.2.1 Dotazník

Pro zjištění specifik volnočasových aktivit u žáků 8. ročníku byl využit dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“. Vychází z nestandardizovaného dotazníku „Co dělám mimo školu“, který byl v minulosti využíván v oblasti výzkumu zájmových a volnočasových aktivit (např. Gillernová 2009). Data získávaná z dotazníkového šetření mají kvantitativní i kvalitativní charakter a jsou schopna ukázat ucelený obraz o volnočasových aktivitách daného výzkumného souboru.

Dotazník se skládá ze tří částí. V úvodní části dotazníku respondenti vyplňují položky, které obsahují informace o jejich křestním jménu, pohlaví, místu školy, věku a datumu vyplnění.

Jednotlivé položky z druhé části dotazníku se zaměřují na obsah a druhy volnočasových aktivit, formu jejich realizace a jejich případnou extenzitu a intenzitu. K určení obsahu a druhů volnočasových aktivit dotazník obsahuje 22 položek, které lze zařadit do těchto skupin:

- „Zájmové činnosti sportovní (položky: aktivně sportovat; sledovat sportovní utkání),
- zájmové činnosti estetickovýchovné a kulturní (položky: chodit do divadla; kreslit, malovat, fotografovat; navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy; hrát na hudební nástroj, zpívat; chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce),
- zájmové činnosti vzdělávací (položky: číst knihy nebo poslouchat audioknihy),
- zájmové činnosti pracovní-technické (položky: věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.); věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět; vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast),
- zájmové činnosti přírodovědné (položky: chodit do přírody na procházky, na výlety; starat se o zvířata, pěstovat rostliny),
- pracovní činnosti (položka: pomáhat doma, vařit),
- komunikativní činnosti (položky: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci; věnovat se dětem, pečovat o staré lidi),
- zábavné a relaxační činnosti (položky: sledovat seriály a filmy; trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.; cestovat; poslouchat hudbu, podcasty; hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit; účastnit se letních a příměstských táborů)“ (Gillernová 2009).

Dotazník je také doplněn o prázdnou položku, která slouží pro zaznamenání volnočasové aktivity, kterou se respondent zabývá, ale nebyla do výčtu činností zahrnuta.

Pro identifikaci forem a způsobů realizace výše zmíněných činností je stanoveno toto členění:

- Aktivní realizace (položky: aktivně sportovat; starat se o zvířata, pěstovat rostliny; věnovat se různým technickým zálibám, modelářství; pomáhat doma, vařit; věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět; věnovat se dětem, pečovat o staré lidi; kreslit, malovat, fotografovat; vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast; hrát na hudební nástroj, zpívat; účastnit se letních a příměstských táborů),
- receptivní realizace (položky: sledovat sportovní utkání; bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci; sledovat filmy a seriály; trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.; chodit do přírody na procházky, na výlety; cestovat; číst knihy nebo poslouchat audioknihy; chodit do divadla; poslouchat hudbu, podcasty; hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit; navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy; chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce),
- individuální či skupinová realizace (položka s kým: v rodině, s učiteli, s kamarády, v oddíle, v kroužku),
- místo realizace (položka kde: místo bydliště, dojíždím).

Posouzení intenzity volnočasových aktivit probíhá subjektivně skrze výběr jednoho ze 3. stupňů (ano – někdy – ne). Extenzita je hodnocena na základě počtu vybraných činností, jejich druhu, míry intenzity a formy realizace.

Třetí část dotazníku obsahuje strukturované i nestrukturované položky, které se zaměřují na:

- Preferenci formy volnočasových aktivit (otázka č. 1.)
- Spokojenost s obsahem a druhy realizovaných volnočasových aktivit (otázka č. 2, č. 4)
- Přání vztahující se k volnočasovým aktivitám (otázka č. 3, otázka „Které aktivity bych chtěl do svého volného času zařadit?“)
- Preferenci specificky zaměřeného obsahu volnočasové aktivit v závislosti na místě realizace (otázka č. 5)

Na závěr je zařazen prostor pro případné poznámky respondentů, které se mohly vztahovat k výběru volnočasových aktivit či ke zhodnocení předkládaného dotazníku.

4.2.2 Koláč volnočasových aktivit

Pro doplnění získaných dat z dotazníkového šetření byla zvolena výzkumná metoda, která je označena jako koláč volnočasových aktivit. Vychází z obdobné výzkumné metody, která se nazývá „koláč radosti“. Jedná se o nestandardizovanou poloprojektivní techniku, která se používá v pedagogické psychologii ke zkoumání motivačních sil vybraných respondentů. Tyto motivační síly jsou zaměřeny na pozitivně orientované okamžiky, které dotyčným přinášejí zdroj radosti. Díky své nenáročnosti je vhodná pro děti, dospívající i dospělé. Pro potřeby této práce byla modifikována pro

zjištění stěžejních činností, které přinášejí dospívajícím radost a uspokojení v oblasti volného času (Gillemová a kol. 2013).

Respondenti mají za úkol zamyslet se, které aktivity zařazené do jejich volného času jim přináší největší radost a věnují se jim nejraději. Následně mají rozdělit koláč volnočasových aktivit na libovolný počet dílů, přičemž jednotlivé výseče mohou mít různou velikost, podle toho, jak velkou radost jim vybraná činnost přináší. Do každé vytvořené výseče pak vyznačí právě jednu vybranou aktivitu.

Vyhodnocení koláče probíhá formou kategorizace jednotlivých odpovědí dle struktury volnočasových činností, která je uvedena u metody dotazník v podkapitole 4. 2. 1.

5 Výsledky výzkumu a jejich analýza

Tato kapitola zpracovává a vyhodnocuje dotazníkové šetření, s ohledem na demografická a další kritéria. Pro analýzu bylo využito všech 248 vyplněných dotazníků. Zjištěná a zanalyzovaná data jsou níže strukturována dle jednotlivých částí vytvořeného dotazníku.

V přípravné fázi výzkumného šetření probíhalo oslovení jednotlivých vzdělávacích institucí. Celkem bylo kontaktováno 15 základních škol z Libereckého kraje, z nichž s realizací dotazníkového šetření souhlasilo 8. Vlastní výzkum byl zahájen 12. března 2024 a trval do 26. dubna 2024.

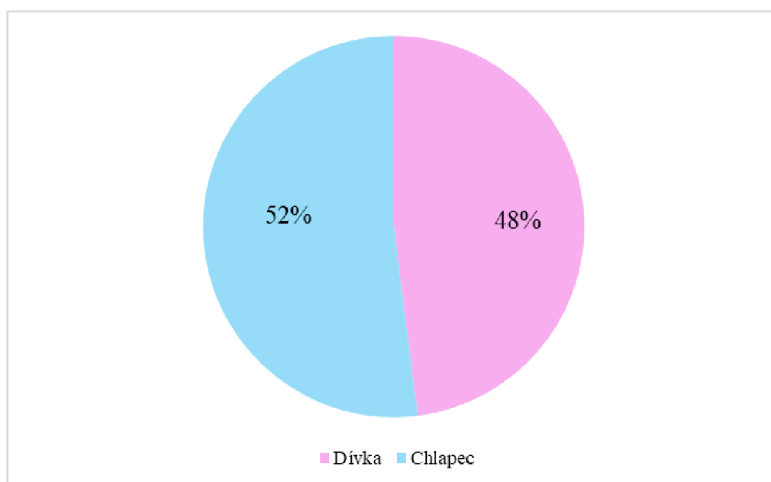
Dotazníkové šetření bylo prováděno skupinově v 8. ročnících základních škol. V polovině z nich bylo umožněno zadávání dotazníků osobně a v druhé polovině byl zajištěn průběh získání dat pedagogem, kterému byly pro tuto činnost předány konkrétní instrukce. Dotazník byl vyplňován anonymně, s ohledem na věkovou kategorii zvolených respondentů.

5.1 Dotazník – část č. 1

Pro účely výzkumného šetření byla z první části dotazníku zjišťována demografická struktura respondentů, která zahrnuje pohlaví, věk a místo školy, ve které studují.

Genderové rozložení respondentů

Celkem se výzkumu zúčastnilo 248 žáků, z toho 129 chlapců a 119 dívek. Konkrétní procentuální zastoupení každé kategorie je uvedeno v grafu 1.

Graf 1 Genderové rozložení respondentů

Věkové rozložení respondentů

Dotazník vyplňovali žáci ve věku od 13 do 15 let. Nejvíce z nich je zastoupeno ve věkové kategorii 14 let, kde se z 248 respondentů zúčastnilo 178, z toho 89 chlapců a 89 dívek. Druhou nejpočetnější skupinou byla věková kategorie 13 let, kde se objevilo 50 jedinců v genderové složení 26 chlapců a 24 dívek. Dále se do výzkumu zapojilo 17 osob ve věku 15 let, konkrétně 13 chlapců a 4 dívky. Nejméně

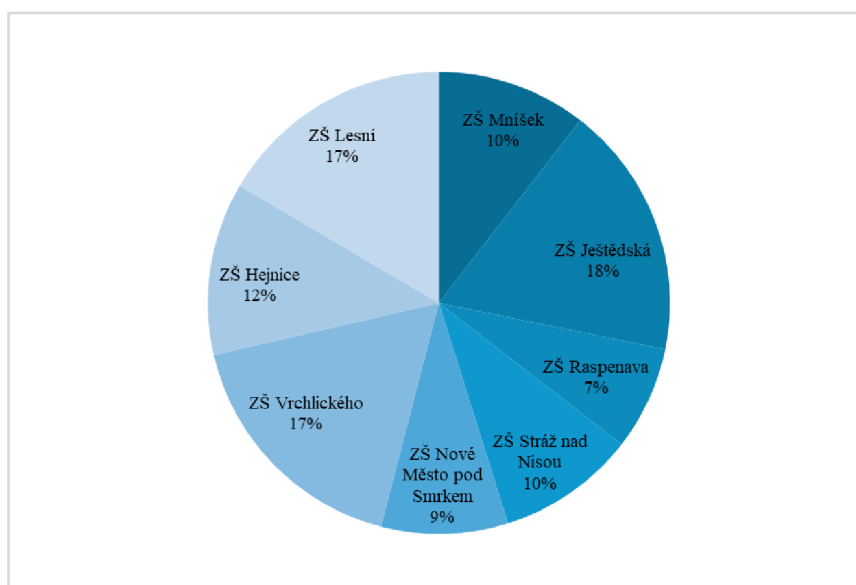
početnou byla skupina, která svou věkovou charakteristiku neuvedla. Celkem se jednalo o 3 jedince, z toho 1 chlapec a 2 dívky. Konkrétní absolutní i relativní četnosti počtu respondentů jsou uvedeny v tabulce 1.

Tabulka 1 Věkové rozložení respondentů – absolutní i relativní četnost

Věk	Celkem respondentů	Z toho chlapci	Z toho dívky
13	50 (20,16%)	26 (10,48%)	24 (9,68%)
14	178 (71,77%)	89 (35,89%)	89 (35,89%)
15	17 (6,85%)	13(5,24%)	4 (1,61%)
Neuvedeno	3 (1,21%)	1(0,40%)	2 (0,81%)

Místo školy

Respondenti měli rovněž za úkol vyplnit místo, kde se nachází základní škola, ve které plní povinnou školní docházku. Nejvíce žáků, kteří se dotazníkového šetření zúčastnili bylo z libereckých základních škol. Konkrétněji 44 ze ZŠ Ještědská, 43 ze ZŠ Vrchlického a 41 ze ZŠ Lesní. Dále se zapojilo 30 žáků ze ZŠ v Hejnicích, 26 osob ze ZŠ v Mníšku, 24 ze ZŠ ve Stráži nad Nisou, 22 ze ZŠ v Novém Městě pod Smrkem a 18 ze ZŠ v Raspenavě. Procentuální zastoupení respondentů dle jednotlivých škol je uvedeno v grafu 2.

Graf 2 Počet respondentů dle školy v %

Pro potřeby další analýzy jsou jednotlivá místa škol rozdělena do dvou kategorií – velké město, malé město a obec. První z nich zahrnuje ty, které se nachází na území města Liberec (ZŠ Ještědská, ZŠ Lesní a ZŠ Vrchlického). Druhá kategorie zahrnuje školy, které se nachází na území menších měst a obcí (ZŠ Hejnice, ZŠ Mníšek, ZŠ Raspenava, ZŠ Stráž nad Nisou, ZŠ Nové Město pod Smrkem).

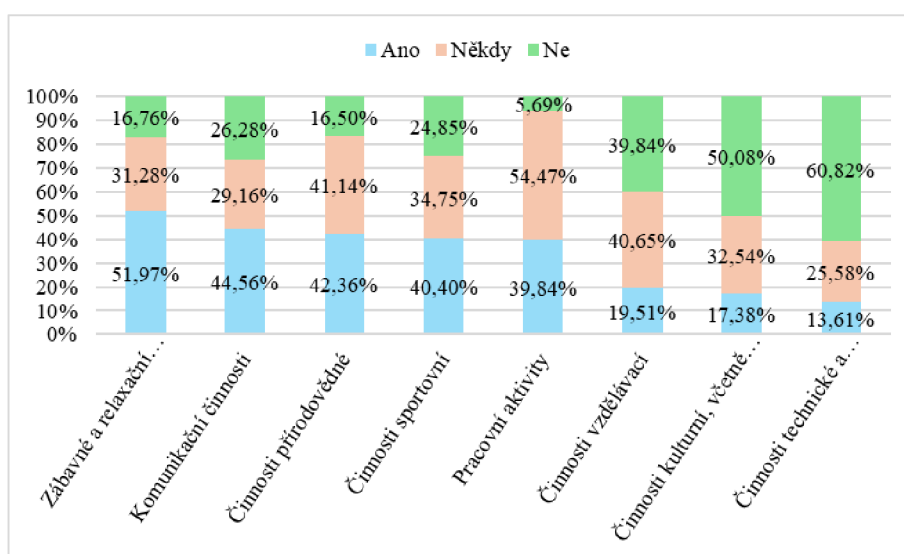
5.2 Dotazník – část č. 2

Druhá část dotazníku se zaměřuje na zjištění intenzity, extenzity a formy realizace jednotlivých volnočasových aktivit u vybrané skupiny respondentů. Získaná a zanalyzovaná data jsou níže představena vždy s ohledem na celkový počet respondentů, na gender (chlapec, dívka) a místo školy (velké město, malé město a obec).

5.2.1 Intenzita volnočasových aktivit

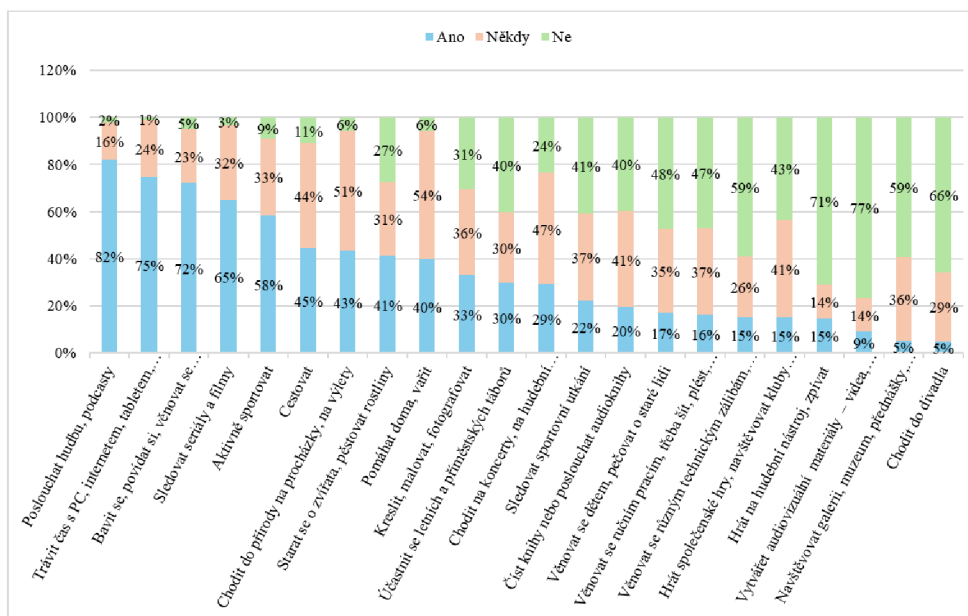
Intenzita volnočasových aktivit udává, jak často či jak pravidelně se vybraný výzkumný soubor věnuje volnočasovým aktivitám. Respondenti ji označovali pomocí jednoho ze tří stupňů (ano – někdy – ne).

V grafu 3 můžeme vidět jednotlivé kategorie volnočasových aktivit v souvislosti s mírou intenzity, se kterou jsou realizované vybranou výzkumnou skupinou. V nejvyšší intenzitě (**ano**) jsou nejčastěji realizované zábavné a relaxační činnosti, komunikační činnosti a činnosti přírodovědné. Ve střední intenzitě (**někdy**) jsou nejčastěji vykonávány pracovní aktivity, činnosti přírodovědné a činnosti vzdělávací. S nejnižší intenzitou (**ne**) to nejčastěji jsou: činnosti technické a ruční práce, činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických a činnosti vzdělávací.

Graf 3 Intenzita volnočasových aktivit v %

V rámci konkrétních položek volnočasových aktivit jsou nejčastěji realizovanými činnostmi v nejvyšší intenzitě (**ano**): poslouchat hudbu, podcasty (82%), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (75%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (72%). Mezi nejčastěji realizované činnosti se střední intenzitou (**někdy**) patří: pomáhat doma, vařit (54%), chodit do přírody na procházky, na výlety (51%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (47%). Nejméně vykonávané činnosti (**ne**) daného výzkumného souboru jsou: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (77%), hrát na hudební nástroj, zpívat (71%), chodit do divadla (66%). Přehled všech položek je uveden v grafu 4.

Graf 4 Intenzita volnočasových aktivit – konkrétní položky v %

Tabulka 2 ukazuje porovnání intenzity volnočasových aktivit dle pohlaví. Nejčastěji vykonávanými činnostmi u chlapců v nejvyšší intenzitě (**ano**) jsou: poslouchat hudbu, podcasty (76%), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (73%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (69%), aktivně sportovat (64%) a sledovat seriály a filmy (60%). Mezi nejčastěji realizované činnosti u chlapců se střední intenzitou (**někdý**) patří: pomáhat doma, vařit (59%), chodit na procházky, na výlety (54%), cestovat (46%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (44%) a číst knihy nebo poslouchat audioknihy (40%). Nejméně vykonávané činnosti (**ne**) u chlapců jsou: hrát na hudební nástroj (81%), chodit do divadla (76%), vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (74%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (63%) a věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (61%).

Divky nejčastěji v nejvyšší intenzitě (**ano**) vykonávají: poslouchat hudbu, podcasty (89%), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (76%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (75%), sledovat seriály a filmy (71%) a aktivně sportovat (53%). Nejčastěji vykonávanými činnostmi u dívek ve střední intenzitě (**někdý**) jsou: chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce (51%), pomáhat doma vařit (50%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (48%) a chodit do přírody na procházky, na výlety (48%). Nejméně vykonávané činnosti (**ne**) u dívek jsou: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (79%), věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (66%), hrát na hudební nástroj (60%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (56%) a chodit do divadla (55%).

Pro zjištění míry závislosti intenzity jednotlivých položek mezi pohlavím byl proveden test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Výsledky ukazují, že se míra závislosti u jednotlivých položek liší.

Tabulka 2 Porovnání intenzity volnočasových aktivit dle pohlaví

Volnočasové aktivity	Chlapci						Dívky						χ^2	χ^2 P-value	Fischer p-value
	Ano		Někdy		Ne		Ano		Někdy		Ne				
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
Aktivně sportovat – A	82	64	38	29	9	7	63	53	43	36	13	11	3,13	0,209	0,272
Sledovat sportovní utkání – R	38	30	45	35	45	35	17	14	46	39	56	47	8,91	0,012	0,016
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	88	69	31	24	8	6	87	75	25	22	4	3	1,49	0,475	0,658
Sledovat seriály a filmy – R	77	60	45	35	7	5	84	71	34	29	1	1	5,94	0,051	0,053
Trávít čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	93	73	33	26	1	1	90	76	26	22	2	2	0,88	0,643	0,659
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	46	36	68	54	13	10	61	51	57	48	1	1	13,11	0,001	0,001
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	43	34	38	30	46	36	58	49	39	33	21	18	11,25	0,004	0,003
Cestovat – R	52	41	59	46	16	13	58	49	50	42	11	9	1,74	0,419	0,360
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	25	20	35	28	67	53	13	11	28	24	78	66	5,15	0,076	0,049
Pomáhat doma, vařit – A	45	35	75	59	8	6	53	45	59	50	6	5	2,45	0,294	0,393
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	10	8	40	31	77	61	30	25	50	42	39	33	23,32	<0,001	<0,001
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	13	10	37	29	76	60	29	25	49	42	40	34	18,70	<0,001	<0,001
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	12	9	51	40	65	51	36	31	49	42	33	28	22,12	<0,001	<0,001
Chodit do divadla – R	5	4	26	20	97	76	7	6	46	39	64	55	12,18	0,002	0,002
Poslouchat hudbu, podcasty – R	97	76	26	20	5	4	105	89	13	11	0	0	9,26	0,010	0,007
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	23	18	45	35	59	46	14	12	56	48	47	40	4,34	0,114	0,138
Kreslit, malovat, fotografovat – A	22	18	44	35	58	47	57	50	43	37	15	13	40,57	<0,001	0,138
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	12	10	21	17	93	74	10	9	14	12	93	79	1,25	0,535	0,343
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	7	5	41	32	80	63	6	5	46	39	65	56	1,42	0,490	0,378
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	11	9	13	10	104	81	25	21	22	19	70	60	13,94	0,001	0,003
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	33	26	56	44	39	30	39	33	60	51	19	16	7,14	0,028	0,020
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	32	25	37	29	58	46	41	35	37	31	40	34	4,09	0,129	0,122

Tabulka 3 ukazuje porovnání intenzity volnočasových aktivit dle místa. Nejčastěji vykonávanými činnostmi (**ano**) u respondentů ze škol z velkého města jsou: poslouchat hudbu, podcasty (80%), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (78%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (71%). Mezi nejčastěji realizované činnosti se střední intenzitou (**někdy**) patří: pomáhat doma, vařit (58%), chodit do přírody na procházky, na výlety (54%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (48%). Nejméně vykonávané činnosti (**ne**) jsou: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (78%), hrát na hudební nástroj, zpívat (72%), věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (66%).

Nejčastěji vykonávanými činnostmi (**ano**) u respondentů ze škol z malého města a obce jsou: poslouchat hudbu, podcast (85%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (73%), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (71%). Mezi nejčastěji realizované činnosti se střední intenzitou (**někdy**) patří: pomáhat doma, vařit (51%), chodit do přírody na procházky, na výlety (48%), chodit na koncerty, na hudební představení a na jiné kulturní akce (47%). Nejméně vykonávané činnosti (**ne**) jsou: vytvářet audiovizuální materiály – video, podcast (75%), hrát na hudební nástroj (70%), chodit do divadla (67%).

Pro zjištění míry závislosti intenzity jednotlivých položek mezi místem školy respondentů byl proveden test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Výsledky ukazují, že se míra závislosti u jednotlivých položek liší.

Tabulka 3 Porovnání intenzity volnočasových aktivit dle místa školy

Volnočasové aktivity	Velké město						Malé město a obec						χ^2	χ^2 P-value	Fischer p-value
	Ano		Někdy		Ne		Ano		Někdy		Ne				
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%			
Aktivně sportovat – A	79	62	41	32	8	6	66	55	40	33	14	12	2,56	0,278	0,272
Sledovat sportovní utkání – R	38	30	41	32	48	38	17	14	50	42	53	44	8,96	0,011	0,016
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	89	71	28	22	8	6	86	73	28	24	4	3	1,18	0,553	0,658
Sledovat seriály a filmy – R	78	61	45	35	5	4	83	67	34	28	3	3	1,93	0,381	0,053
Trávít čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	99	78	27	21	1	1	84	71	32	27	2	2	1,66	0,436	0,659
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	50	39	68	54	9	7	57	48	57	48	5	4	2,31	0,315	0,001
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	51	40	39	31	36	29	50	42	38	32	31	26	0,20	0,907	0,003
Cestovat – R	63	50	56	44	7	6	47	39	53	44	20	17	8,53	0,014	0,360
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	16	13	27	21	83	66	22	18	36	30	62	52	5,13	0,077	0,049
Pomáhat doma, vařit – A	48	38	73	58	5	4	50	42	61	51	9	8	2,11	0,348	0,393
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	18	14	50	40	58	46	22	18	40	33	58	48	1,37	0,505	<0,001
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	18	15	40	32	66	53	24	20	46	38	50	42	3,42	0,181	<0,001
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	26	18	57	45	46	37	25	21	43	36	52	43	2,27	0,322	<0,001
Chodit do divadla – R	8	6	37	29	81	64	4	3	35	29	80	67	1,20	0,550	0,002
Poslouchat hudbu, podcasty – R	101	80	21	17	5	4	101	85	18	15	0	0	4,98	0,083	0,007
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	13	10	52	42	59	48	24	20	49	41	47	39	4,65	0,098	0,138
Kreslit, malovat, fotografovat – A	33	27	48	39	42	34	46	40	39	34	31	27	4,53	0,104	0,138
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	11	9	16	13	97	78	11	9	19	16	89	75	0,50	0,779	0,343
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	6	5	44	35	76	60	7	6	43	36	69	58	0,23	0,893	0,378
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	18	14	17	13	91	72	18	15	18	15	83	70	0,20	0,906	0,003
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	34	27	60	48	32	25	38	32	56	47	26	22	0,83	0,659	0,020
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	39	31	42	34	44	35	34	28	32	27	54	45	2,61	0,271	0,122

5.2.2 Forma volnočasových aktivit

V rámci dotazníkového šetření respondenti vyplňovali položky vztahující se ke způsobům a formám realizace vybraných volnočasových činností. Jednalo se především o preferenci společných či individuálních aktivit (v rodině – s učiteli – s kamarády – v oddíle – v kroužku) a zvolení místa vykonávání činností (místo bydliště – dojíždím). Ze získaných dat lze rovněž zjistit, jaké zastoupení mají aktivní a receptivní realizace činností mezi respondenty.

Aktivní a receptivní forma realizace

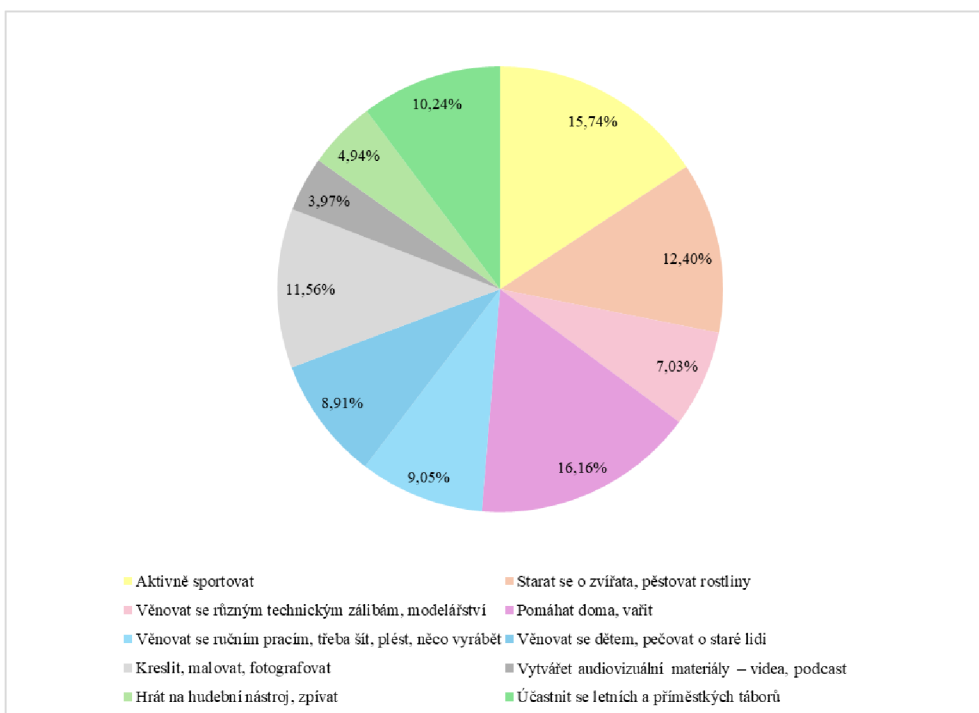
Aktivní formu realizace mají volnočasové činnosti, které vyžadují určitou míru aktivního zapojení daného účastníka. Oproti tomu receptivní forma realizace předpokládá, že jedinci jsou v roli pozorovatele, posluchače či diváka (Němec a kol. 2002).

Mezi činnosti s aktivní realizací řadíme: aktivně sportovat; starat se o zvířata, pěstovat rostliny; věnovat se různým technickým zálibám, modelářství; pomáhat doma, vařit; věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět; věnovat se dětem, pečovat o staré lidi; kreslit, malovat, fotografovat; vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast; hrát na hudební nástroj, zpívat; účastnit se letních a příměstských táborů.

Mezi aktivity s receptivní realizací patří: sledovat sportovní utkání; bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci; sledovat filmy a seriály; trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.; chodit do přírody na procházky, na výlety; cestovat; číst knihy nebo poslouchat audioknihy; chodit do divadla; poslouchat hudbu, podcasty; hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit; navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy; chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce),

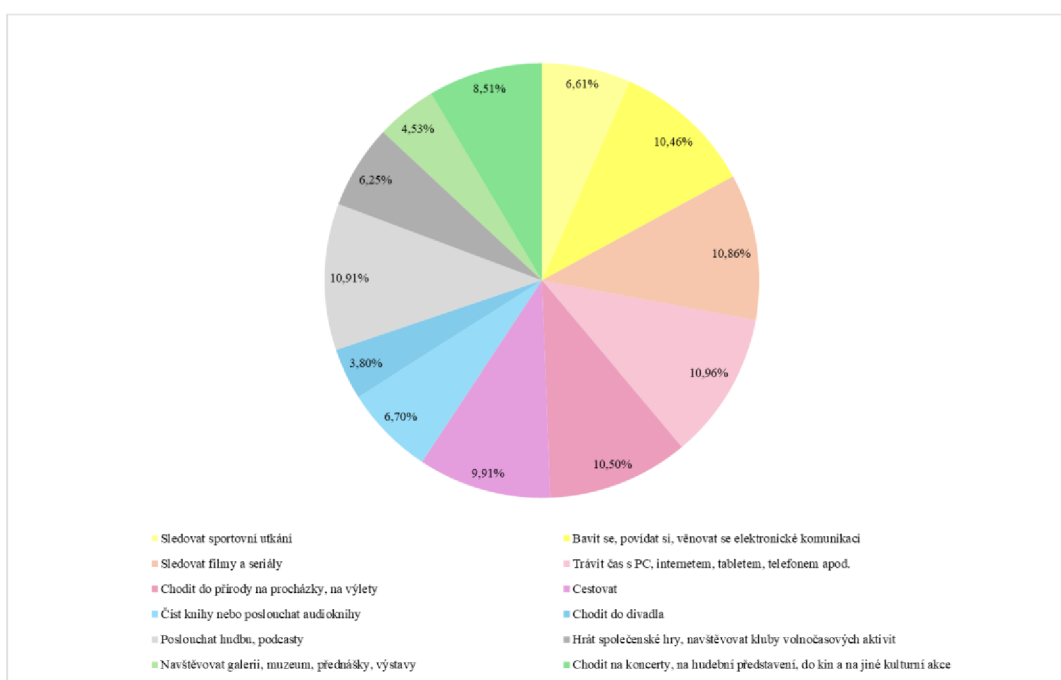
Pro vyhodnocení celkového zastoupení aktivních a receptivních činností byly brány v úvahu odpovědi z položek „ano“ a „někdy“. Aktivní činnosti preferuje celkem 39% respondentů, zatímco receptivní upřednostňuje celkem 61% jedinců. Dále byly zohledněny různé počty aktivit v rámci každé kategorie. Přičemž aktivních činností bylo 10 a receptivních činností 12. Průměrný počet odpovědí respondentů na aktivní činnost je 144 což tvoří 44% z celkového průměrného počtu všech činností, a zároveň průměrný počet odpovědí respondentů na receptivní činnost je 184, což je 56% z celkového průměrného počtu všech činností. Z celkového i průměrného podílu činností vyplývá, že žáci 8. ročníků základní školy preferují více receptivní činnosti než aktivní.

Nejčastěji vykonávané aktivity v rámci **aktivních činností** jsou: pomáhat doma, vařit (16%), aktivně sportovat (16%), starat se o zvířata, pěstovat rostliny (12%). Nejméně realizované jsou: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (4%), hrát na hudební nástroj, zpívat (5%), věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (7%). Dále viz graf 5.

Graf 5 Procentuální zastoupení činností s aktivní formou realizace

Nejčastěji realizované aktivity v rámci **receptivních činností** jsou: trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (11%), poslouchat hudbu, podcasty (11%), sledovat filmy a seriály (11%). Nejméně vykonávanými aktivitami s receptivní formou realizace jsou: chodit do divadla (4%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (45%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (6%). Blíže viz graf 6.

Graf 6 Procentuální zastoupení činností s receptivní formou realizace

Aktivní činnosti preferuje celkem 39% chlapců, zatímco receptivní upřednostňuje celkem 63% chlapců. Při zohlednění různých počtů aktivit v rámci každé kategorie je průměrný počet odpovědí chlapců na aktivní činnost 67, což tvoří 42% z jejich celkového průměrného počtu, a zároveň průměrný počet odpovědí chlapců na receptivní činnost je 91, což je 58% z jejich celkového průměrného počtu. Z celkového i průměrného podílu činností vyplývá, že chlapci preferují více receptivní činnosti než aktivní.

Aktivní činnosti preferuje celkem 42% dívek, zatímco receptivní upřednostňuje celkem 61% dívek. Při zohlednění různých počtů aktivit v rámci každé kategorie je průměrný počet odpovědí dívek na aktivní činnost 76 což tvoří 45% z jejich celkového průměrného počtu, a zároveň průměrný počet odpovědí dívek na receptivní činnost je 93 což je 55% z jejich celkového průměrného počtu. Z celkového i průměrného podílu činností vyplývá, že dívky preferují více receptivní činnosti než aktivní.

Nejčastěji realizované **aktivní činnosti** dle pohlaví jsou uvedeny v tabulce 4. Chlapci a dívky se shodují ve čtyřech nejčastěji vykonávaných činnostech: aktivně sportovat (18%; 14%), pomáhat doma, vařit (18%; 15%), starat se o zvířata, pěstovat rostliny (12%; 13%), kreslit, malovat, fotografovat (10%; 13%). Chlapci také nejčastěji preferují: účastnit se letních a příměstských táborů (10%) a dívky: věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (10%).

Tabulka 4 Zastoupení činností s aktivní formou realizace (dle pohlaví)

Volnočasová aktivita	Chlapci		Dívky	
	n	%	n	%
Aktivně sportovat	120	17,83	106	13,89
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny	81	12,04	97	12,71
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství	60	8,92	41	5,37
Pomáhat doma, vařit	120	17,83	112	14,68
Věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět	50	7,43	80	10,48
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi	50	7,43	78	10,22
Kreslit, malovat, fotografovat	66	9,81	100	13,11
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast	33	4,90	24	3,15
Hrát na hudební nástroj, zpívat	24	3,57	47	6,16
Účastnit se letních a příměstských táborů	69	10,25	78	10,22

Nejčastěji realizované **receptivní činnosti** dle pohlaví jsou uvedeny v tabulce 5. Chlapci a dívky se shodují ve všech pěti nejčastěji vykonávaných činnostech: trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (11%; 10%), sledovat filmy a seriály (11%; 11%), poslouchat hudbu, podcasty (11%; 11%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (11%; 10%) a chodit do přírody na procházky, na výlety (10%; 11%).

Tabulka 5 Zastoupení činností s receptivní formou realizace (dle pohlaví)

Volnočasová aktivita	Chlapci		Dívky	
	n	%	n	%
Sledovat sportovní utkání	83	7,57	63	5,67
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci	119	10,85	112	10,07
Sledovat filmy a seriály	122	11,12	118	10,61
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.	126	11,49	116	10,43
Chodit do přírody na procházky, na výlety	114	10,39	118	10,61
Cestovat	111	10,12	108	9,71
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy	63	5,74	85	7,64
Chodit do divadla	31	2,83	53	4,77
Poslouchat hudbu, podcasty	123	11,21	118	10,61
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit	68	6,20	70	6,29
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy	48	4,38	52	4,68
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce	89	8,30	99	9,24

Pro zjištění závislosti aktivní a receptivní formy realizace volnočasových činností mezi pohlavím byly provedeny nezávislé t-testy. V případě **aktivních činností** jsou u dívek tyto hodnoty ($M = 76,3$; $SD = 29,83$), u chlapců pak tyto ($M = 67,3$; $SD = 32,40$). Dle vypočítané absolutní hodnoty ($t = -0,646$), p-hodnoty ($p = 0,526$) i míry velikosti účinku ($d = -0,289$) neexistuje významný rozdíl v realizaci aktivních činností mezi dívkami a chlapci.

V případě **receptivních činností** jsou u dívek tyto hodnoty ($M = 92,7$; $SD = 26,63$), u chlapců pak tyto ($M = 91,4$; $SD = 32,68$). Dle vypočítané absolutní hodnoty ($t = -0,103$), p-hodnoty ($p = 0,919$) i míry velikosti účinku ($d = -0,042$) neexistuje významný rozdíl v realizaci receptivních činností mezi dívkami a chlapci.

Ve velkém městě a malém městě a obci je zastoupení tří nejčastěji vykonávaných receptivních i aktivních činností stejné (viz tabulka 6 a 7). V případě **aktivních činností** jsou nejčastěji realizované: pomáhat doma, vařit (17%; 16%), aktivně sportovat (17%; 15%), starat se o zvířata, pěstovat rostliny (12%; 12 %).

Tabulka 6 Zastoupení činností s aktivní formou realizace (dle místa)

Volnočasová aktivita	Velké město		Malé město a obec	
	n	%	n	%
Aktivně sportovat	120	16,57	106	14,89
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny	90	12,43	88	12,36
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství	43	5,94	58	8,15
Pomáhat doma, vařit	121	16,71	111	15,59
Věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět	68	9,39	62	8,71
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi	58	8,01	70	9,83
Kreslit, malovat, fotografovat	81	11,19	85	11,94
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast	27	3,73	30	4,21
Hrát na hudební nástroj, zpívat	35	4,83	36	5,06
Účastnit se letních a příměstských táborů	81	11,19	66	9,27

V případě **receptivních činností** to jsou: trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (11%; 11%), sledovat filmy a seriály (11%; 11%), poslouchat hudbu, podcasty (11%; 11%).

Tabulka 7 Zastoupení činností s receptivní formou realizace (dle místa)

Volnočasová aktivita	Velké město		Malé město a obec	
	n	%	n	%
Sledovat sportovní utkání	79	6,94	67	6,26
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci	117	10,28	114	10,64
Sledovat filmy a seriály	123	10,81	117	10,92
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.	126	11,07	116	10,83
Chodit do přírody na procházky, na výlety	118	10,37	114	10,64
Cestovat	119	10,46	100	9,34
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy	80	7,03	68	6,35
Chodit do divadla	45	3,95	39	3,64
Poslouchat hudbu, podcasty	122	10,72	119	11,11
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit	65	5,71	73	6,82
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy	50	4,39	50	4,67
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce	94	8,26	94	8,78

Pro zjištění závislosti aktivní a receptivní formy realizace volnočasových činností mezi místy školy byly provedeny nezávislé t-testy. V případě **aktivních činností** jsou u žáků z velkého města tyto hodnoty ($M = 72,4$; $SD = 32,72$), u žáků z malého města a obce pak tyto ($M = 71,2$; $SD = 26,86$). Dle vypočítané absolutní hodnoty ($t = 0,090$), p-hodnoty ($p = 0,465$) i míry velikosti účinku ($d = 0,040$) neexistuje významný rozdíl v realizaci aktivních činností u žáků z velkého města a malého města a obce.

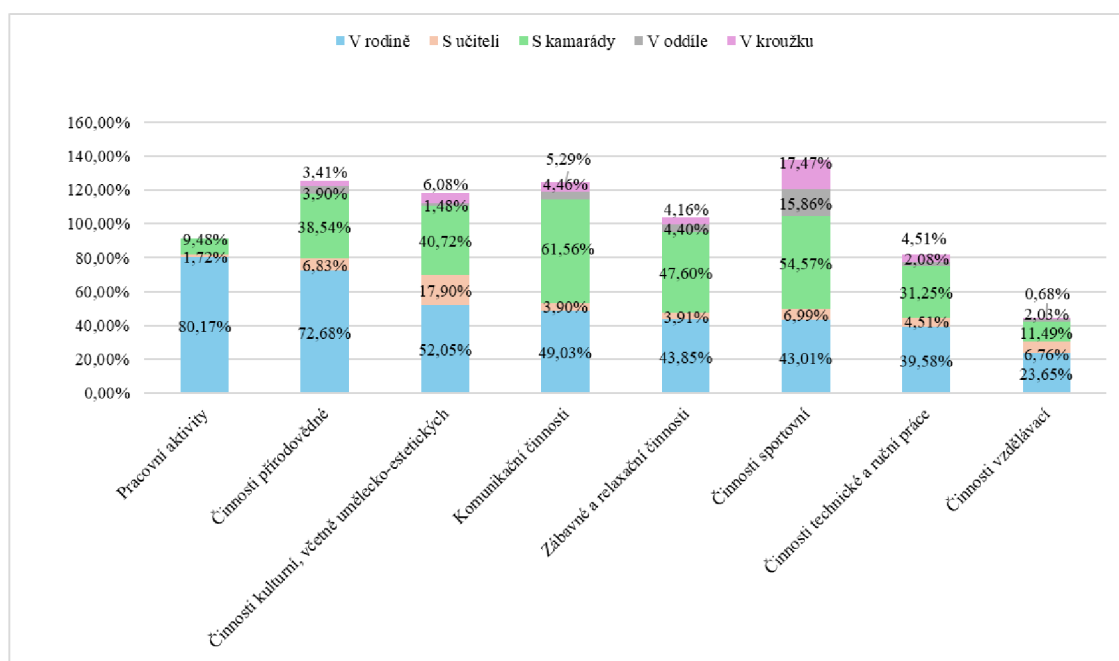
V případě **receptivních činností** jsou u dívek tyto hodnoty ($M = 94,8$; $SD = 30,11$), u chlapců pak tyto ($M = 89,3$; $SD = 28,62$). Dle vypočítané absolutní hodnoty ($t = 0,466$), p-hodnoty ($p = 0,323$) i míry velikosti účinku ($d = 0,190$) neexistuje významný rozdíl v realizaci receptivních činností u žáků z velkého města a malého města a obce.

Položka „S kým“

V dotazníku měli respondenti možnost u každé z aktivit vyplnit s kým ji nejčastěji vykonávají (v rodině – s učiteli – s kamarády – v oddíle – v kroužku). Přičemž mohli označit i více položek zároveň.

Získaná data byla převedena na procenta, která ukazují relativní podíly položek u aktivit, s ohledem na rozdílný počet respondentů u každé z nich. Přičemž nebyl brát ohled na intenzitu jejich realizace.

V grafu 7 můžeme vidět jednotlivé kategorie volnočasových aktivit v souvislosti s formou jejich realizace „s kým“. V rodině jsou nejčastěji realizované pracovní aktivity, činnosti přírodovědné a činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických. S učiteli jsou nejčastěji vykonávány činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických, činnosti sportovní a činnosti přírodovědné. S kamarády respondenti nejčastěji realizují komunikační činnosti, činnosti sportovní a zábavné a relaxační činnosti. V oddíle vykonávají nejčastěji činnosti sportovní, komunikační činnosti a zábavné a relaxační činnosti. V kroužku realizují nejčastěji činnosti sportovní, činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických a činnosti komunikační.

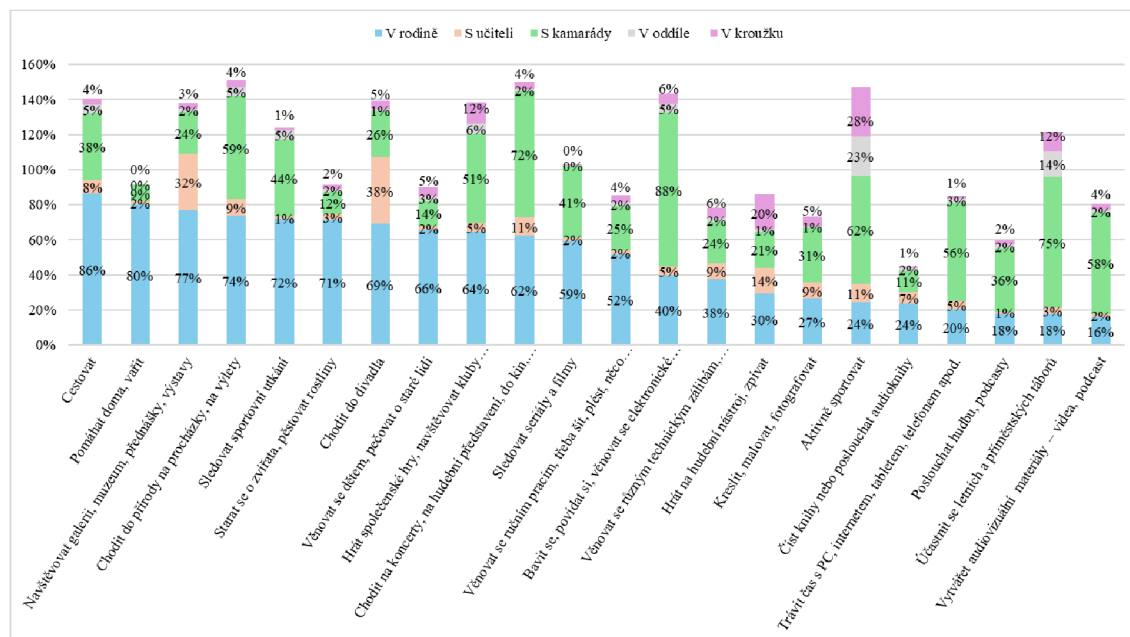

Graf 7 Forma realizace volnočasových aktivit – s kým v %

V grafu 8 je uveden přehled všech položek volnočasových činností v souvislosti s formou jejich realizace „s kým“. V rodině jsou nejčastěji vykonávány činnosti: cestovat (86%), pomáhat doma, vařit (80%), navštěvovat galerii, přednášky, výstavy (77%). Naopak nejméně realizovanými činnostmi s rodinou jsou: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (16%), účastnit se letních a příměstských táborů (18%), poslouchat hudbu, podcasty (18%).

S učiteli jsou nejčastěji vykonávány činnosti: chodit do divadla (38%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (32%), hrát na hudební nástroj, zpívat (14%). Naopak nejméně realizovanými

činnostmi s učiteli jsou: poslouchat hudbu, podcasty (1%), sledovat sportovní utkání (1%), pomáhat doma, vařit (2%).

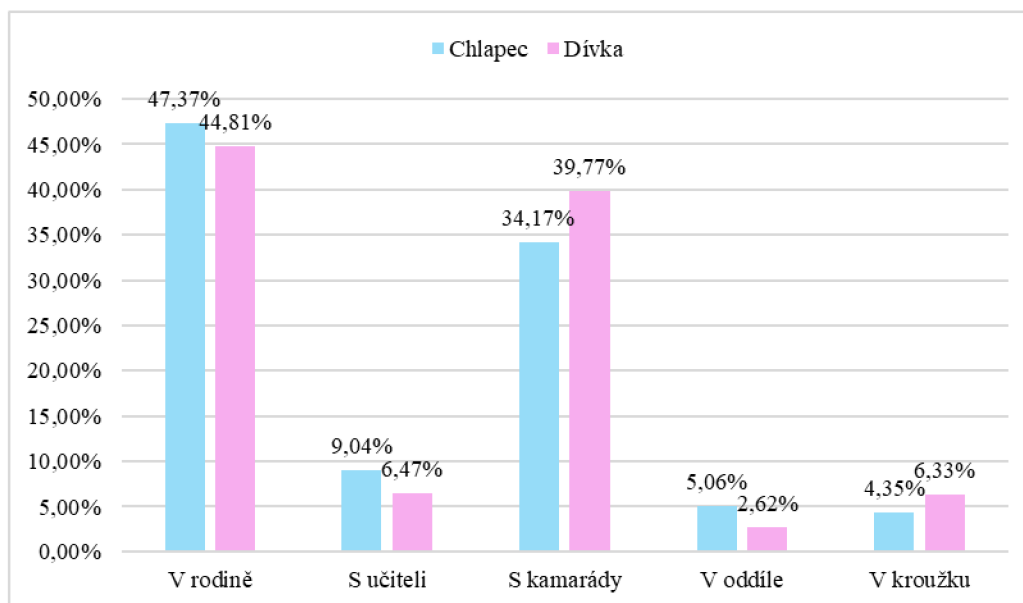
Graf 8 Forma volnočasových aktivit – s kým (konkrétní položky)

S kamarády jsou nejčastěji vykonávány činnosti: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (88%), účastnit se letních a příměstských táborů (75%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (72%). Naopak nejméně realizovanými činnostmi s kamarády jsou: pomáhat doma, vařit (9%), číst knihy nebo poslouchat audioknihy (11%), starat se o zvířata, pěstovat rostliny (12%).

V oddíle jsou nejčastěji vykonávány činnosti: aktivně sportovat (23%), účastnit se letních a příměstských táborů (14%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (6%). Naopak nejméně realizovanými činnostmi v oddíle jsou: pomáhat doma, vařit (<1%), sledovat seriály a filmy (0%), chodit do divadla (1%).

V kroužku jsou nejčastěji vykonávány činnosti: aktivně sportovat (28%), hrát na hudební nástroj, zpívat (20%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (12%). Naopak nejméně realizovanými činnostmi v kroužku jsou: pomáhat doma, vařit (<1%), sledovat seriály a filmy (<1%), číst knihy, nebo poslouchat audioknihy (1%).

Graf 9 ukazuje procentuální zastoupení jednotlivých položek „s kým“ dle pohlaví. Chlapci i dívky shodně nejčastěji tráví volnočasové aktivity v rodině (47%; 45%), dále s kamarády (34%; 40%) a s učiteli (9%; 6%). Chlapci tráví více času v oddíle, než v kroužku (5%; 4%) a dívky naopak v kroužku než v oddíle (6%; 3%).

Graf 9 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – s kým (dle pohlaví)

V tabulce 8 a 9 jsou zaznamenána porovnání jednotlivých kategorií v absolutních i relativních četnostech. Pět nejčastěji vykonávaných volnočasových činností v každé kategorii je zvýrazněno.

Chlapci i dívky shodně nejčastěji vykonávají v **rodině** čtyři aktivity: chodit do přírody na procházky, na výlety (71%; 76%), cestovat (81%; 92%), pomáhat doma, vařit (76%; 85%) a nakonec navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (79%; 75%). Chlapci dále vykonávají v rodině nejčastěji činnost sledovat sportovní utkání (73%) a dívky starat se o zvířata, pěstovat rostliny (72%).

S učiteli tráví chlapci i dívky shodně nejčastěji tři aktivity: chodit do divadla (42%; 36%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (31%; 33%), hrát na hudební nástroj, zpívat (21%; 11%). Chlapci dále nejčastěji s učiteli vykonávají činnosti: věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (13%) a kreslit, malovat, fotografovat (14%). Dívky s učiteli dále realizují tyto činnosti: chodit do přírody na procházky, na výlety (12%) a chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (10%).

S kamarády realizují chlapci i dívky shodně nejčastěji tři aktivity: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (85%; 91%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce (71%; 73%), účastnit se letních a příměstských táborů (65%; 83%). Chlapci dále nejčastěji s kamarády vykonávají činnosti: aktivně sportovat (67%) a trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (63%). Dívky s kamarády dále realizují tyto činnosti: chodit do přírody na procházky, na výlety (66%) a vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (71%).

V oddíle tráví chlapci i dívky shodně nejčastěji tři aktivity: aktivně sportovat (29%; 15%), sledovat sportovní utkání (6%; 5%), účastnit se letních a příměstských táborů (17%; 12%). Chlapci dále nejčastěji v oddíle vykonávají činnosti: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (8%) a chodit do

přírody na procházky, na výlety (9%). Dívky v oddíle dále realizují tyto činnosti: hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (6%) a cestovat (5%)

V kroužku vykonávají chlapci i dívky shodně nejčastěji tři aktivity: aktivně sportovat (23%; 34%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (16%; 9%) a hrát na hudební nástroj, zpívat (17%; 21%). Chlapci dále nejčastěji v kroužku vykonávají činnosti: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (23%) a chodit do přírody na procházky, na výlety (6%). Dívky v kroužku dále realizují tyto činnosti: věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (10%) a účastnit se letních a příměstských táborů (18%).

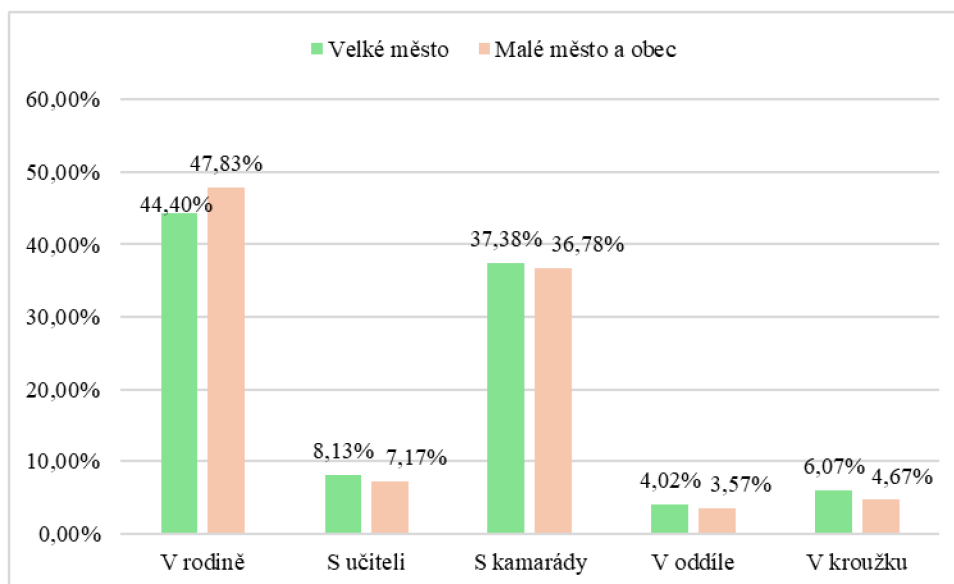
Tabulka 8 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle pohlaví – chlapci)

Volnočasové aktivity	Chlapci									
	V rodině		S učiteli		S kamarády		V oddíle		V kroužku	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	31	25,83	15	12,50	80	66,67	35	29,17	27	22,50
Sledovat sportovní utkání – R	61	73,49	2	2,41	40	48,19	5	6,02	2	2,41
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	51	42,86	7	5,88	101	84,87	10	8,40	6	5,04
Sledovat seriály a filmy – R	68	55,74	3	2,46	44	36,07	0	0	1	0,82
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	25	19,84	6	4,76	80	63,49	5	3,97	2	1,59
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	81	71,05	8	7,02	58	50,88	10	8,77	7	6,14
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	57	70,37	3	3,70	4	4,94	3	3,70	2	2,47
Cestovat – R	90	81,08	7	6,31	35	31,53	6	5,41	2	1,80
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	28	46,67	8	13,33	15	25	1	1,67	2	3,33
Pomáhat doma, vařit – A	91	75,83	4	3,33	9	7,50	0	0	0	0
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	33	66	0	0	12	24	2	4	1	2
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	32	64	2	4	2	4	2	4	2	4
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	19	30,16	7	11,11	7	11,11	3	4,76	1	1,59
Chodit do divadla – R	21	67,74	13	41,94	11	35,48	1	3,23	0	0
Poslouchat hudbu, podcasty – R	24	19,51	2	1,63	38	30,89	3	2,44	1	0,81
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	40	58,82	6	8,82	29	42,65	4	5,88	11	16,18
Kreslit, malovat, fotografovat – A	22	33,33	9	13,64	17	25,76	2	3,03	3	4,55
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	6	18,18	1	3,03	16	48,48	1	3,03	1	3,03
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	38	79,17	15	31,25	9	18,75	1	2,08	1	2,08
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	10	41,67	5	20,83	4	16,67	0	0	4	16,67
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	53	59,55	10	11,24	63	70,79	3	3,37	2	2,25
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	18	26,09	4	5,80	45	65,22	12	17,39	3	4,35

Tabulka 9 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle pohlaví – dívky)

Volnočasové aktivity	Dívky									
	V rodině		S učiteli		S kamarády		V oddíle		V kroužku	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	24	22,64	9	8,49	59	55,66	16	15,09	36	33,96
Sledovat sportovní utkání – R	44	69,84	0	0	24	38,10	3	4,76	0	0
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	41	36,61	4	3,57	102	91,07	2	1,79	7	6,25
Sledovat seriály a filmy – R	74	62,71	2	1,69	54	45,76	1	0,85	0	0
Trávít čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	24	20,69	5	4,31	56	48,28	2	1,72	1	0,86
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	90	76,27	14	11,86	78	66,10	2	1,69	3	2,54
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	70	72,16	3	3,09	18	18,56	1	1,03	2	2,06
Cestovat – R	99	91,67	10	9,26	48	44,44	5	4,63	6	5,56
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	10	24,39	1	2,44	9	21,95	1	2,44	4	9,76
Pomáhat doma, vařit – A	95	84,82	0	0	13	11,61	0	0	0	0
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	34	42,50	3	3,75	21	26,25	1	1,25	4	5
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	52	66,67	1	1,28	16	20,51	2	2,56	4	5,13
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	16	18,82	3	3,53	10	11,76	0	0	0	0
Chodit do divadla – R	37	69,81	19	35,85	11	20,75	0	0	4	7,55
Poslouchat hudbu, podcasty – R	19	16,10	1	0,85	49	41,53	3	2,54	4	3,39
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	49	70	1	1,43	41	58,57	4	5,71	6	8,57
Kreslit, malovat, fotografovat – A	22	22	6	6	35	35	0	0	6	6
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	3	12,50	0	0	17	70,83	0	0	1	4,17
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	39	75	17	32,69	15	28,85	1	1,92	2	3,85
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	11	23,40	5	10,64	11	23,40	1	2,13	10	21,28
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	64	64,65	10	10,10	72	72,73	0	0	5	5,05
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	8	10,26	1	1,28	65	83,33	9	11,54	14	17,95

Graf 10 ukazuje procentuální zastoupení jednotlivých položek „s kým“ dle místa. Respondenti z velkého města a malého města a obce shodně nejčastěji tráví volnočasové aktivity v rodině (44%; 48%), dále s kamarády (37%; 37%), s učiteli (8%; 7%), v kroužku (6%; 5%) a nakonec v oddíle (4%; 4%).

Graf 10 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – s kým (dle místa)

V tabulce 10 a 11 jsou zaznamenána porovnání jednotlivých kategorií v absolutních i relativních četnostech s ohledem na místo školy respondentů. Pět nejčastěji vykonávaných volnočasových činností v každé kategorii je zvýrazněno.

Respondenti z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji vykonávají **v rodině** čtyři aktivity: chodit do přírody na procházky, na výlety (76%; 71%), starat se o zvířata, pěstovat rostliny (70%; 73%), cestovat (88%; 84%) a pomáhat doma, vařit (83%; 77%). Respondenti z velkého města dále vykonávají v rodině nejčastěji činnost navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (80%) a respondenti z malého města a obce činnost sledovat sportovní utkání (78%).

S učiteli tráví respondenti z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji tři aktivity: chodit do divadla (38%; 38%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (30%; 34%), hrát na hudební nástroj, zpívat (17%; 11%). Respondenti z velkého města dále nejčastěji s učiteli vykonávají činnosti: chodit do přírody na procházky, na výlety (12%) a kreslit, malovat, fotografovat (12%). Respondenti z malého města a obce s učiteli dále realizují tyto činnosti: aktivně sportovat (13%) a chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce (11%).

S kamarády realizují respondenti z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji čtyři aktivity: aktivně sportovat (63%; 59%), bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (85%; 90%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce (79%; 65%), účastnit se letních a příměstských táborů (75%; 74%). Respondenti z velkého města dále nejčastěji s kamarády

vykonávají činnosti: vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (70%). Respondenti z malého města a obce dále realizují tyto činnosti: chodit do přírody na procházky, na výlety (62%).

V oddíle tráví respondenti z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji tři aktivity: aktivně sportovat (24%; 21%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (8%; 4%) a účastnit se letních a příměstských táborů (14; 15%). Respondenti z velkého města dále nejčastěji v oddíle vykonávají činnosti: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (7%) a chodit do přírody na procházky, na výlety (8%). Respondenti z malého města a vesnice v oddíle dále realizují tyto činnosti: sledovat sportovní utkání (6%) a poslouchat hudbu, podcasty (4%).

V kroužku vykonávají respondenti z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji čtyři aktivity: aktivně sportovat (30%; 25%), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (12%; 12%), hrát na hudební nástroj, zpívat (17%; 22%) a účastnit se letních a příměstských táborů (14%; 9%). Respondenti z velkého města dále nejčastěji v kroužku vykonávají činnost: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (9%). Respondenti z malého města a obce v kroužku dále realizují tyto činnosti: věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (5%).

Tabulka 10 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle školy – velké město)

Volnočasové aktivity	Velké město									
	V rodině		S učiteli		S kamarády		V oddíle		V kroužku	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	31	25,83	10	8,33	76	63,33	29	24,17	36	30
Sledovat sportovní utkání – R	53	67,09	2	2,53	40	50,63	4	5,06	2	2,53
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	49	41,88	8	6,84	100	85,47	8	6,84	10	8,55
Sledovat seriály a filmy – R	69	56,10	2	1,63	51	41,46	0	0	0	0
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	25	19,84	5	3,97	78	61,90	4	3,17	3	2,38
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	90	76,27	14	11,86	65	55,08	10	8,47	7	5,93
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	63	70	5	5,56	14	15,56	3	3,33	2	2,22
Cestovat – R	105	88,24	11	9,24	48	40,34	7	5,88	6	5,04
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	16	37,21	4	9,30	9	20,93	0	0	3	6,98
Pomáhat doma, vařit – A	100	82,64	3	2,48	16	13,22	0	0	0	0
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	36	52,94	3	4,41	17	25	3	4,41	3	4,41
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	40	68,97	1	1,72	9	15,52	2	3,45	4	6,90
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	22	27,50	8	10	10	12,50	1	1,25	0	0
Chodit do divadla – R	31	68,89	17	37,78	14	31,11	1	2,22	3	6,67
Poslouchat hudbu, podcasty – R	23	18,85	2	1,64	51	41,80	1	0,82	3	2,46
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	45	69,23	5	7,69	32	49,23	5	7,69	8	12,31
Kreslit, malovat, fotografovat – A	24	29,63	10	12,35	22	27,16	1	1,23	6	7,41
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	5	18,52	1	3,70	19	70,37	1	3,70	2	7,41
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	40	80	15	30	17	34	0	0	2	4
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	12	34,29	6	17,14	8	22,86	1	2,86	6	17,14
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	53	56,38	10	10,64	74	78,72	2	2,13	5	5,32
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	13	16,05	3	3,70	61	75,31	11	13,58	11	13,58

Tabulka 11 Porovnání formy volnočasových aktivit – S kým (dle školy – malé město a obec)

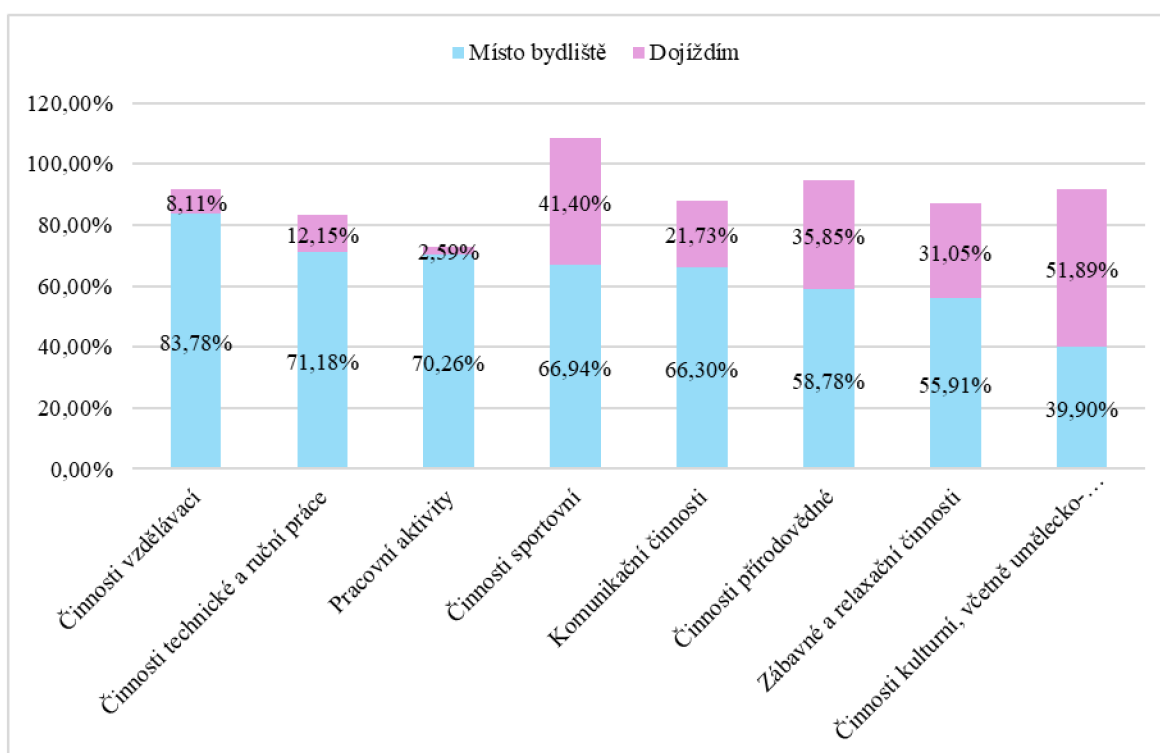
Volnočasové aktivity	Malé město a obec									
	V rodině		S učiteli		S kamarády		V oddíle		V kroužku	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	24	22,64	14	13,21	63	59,43	22	20,75	27	25,47
Sledovat sportovní utkání – R	52	77,61	0	0	24	35,82	4	5,97	0	0
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	43	37,72	3	2,63	103	90,35	4	3,51	3	2,63
Sledovat seriály a filmy – R	773	62,39	3	2,56	47	40,17	1	0,85	1	0,85
Trávít čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	24	20,69	6	5,17	58	50	3	2,59	0	0
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	81	71,05	8	7,02	71	62,28	2	1,75	3	2,63
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	64	72,73	1	1,14	8	9,09	1	1,14	2	2,27
Cestovat – R	84	84	6	6	35	35	4	4	2	2
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	22	37,93	5	8,62	15	25,86	2	3,45	3	5,17
Pomáhat doma, vařit – A	86	77,48	1	0,90	6	5,41	0	0	0	0
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	31	50	0	0	16	25,81	0	0	2	3,23
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	44	62,86	2	2,86	9	12,86	2	2,86	2	2,86
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	13	19,12	2	2,94	7	10,29	2	2,94	1	1,47
Chodit do divadla – R	27	69,23	15	38,46	8	20,51	0	0	1	2,56
Poslouchat hudbu, podcasty – R	20	16,81	1	0,84	36	30,25	5	4,20	2	1,68
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	44	60,27	2	2,74	38	52,05	3	4,11	9	12,33
Kreslit, malovat, fotografovat – A	20	23,53	5	5,88	30	35,29	1	1,18	3	3,53
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	4	13,33	0	0	14	46,67	0	0	0	0
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	37	74	17	34	7	14	2	4	1	2
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	9	25	4	11,11	7	19,44	0	0	8	22,22
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	64	68,09	10	10,64	61	64,89	1	1,06	2	2,13
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	13	19,70	2	3,03	49	74,24	10	15,15	6	9,09

Položka „Kde“

V dotazníku měli respondenti možnost u každé z aktivit vyplnit kde ji nejčastěji realizují (místo bydliště – dojíždím). Přičemž mohli označit i obě položky zároveň.

Získaná data byla převedena na procenta, která ukazují relativní podíly položek u aktivit, s ohledem na rozdílný počet respondentů u každé z nich. Přičemž nebyl brát ohled na intenzitu jejich realizace.

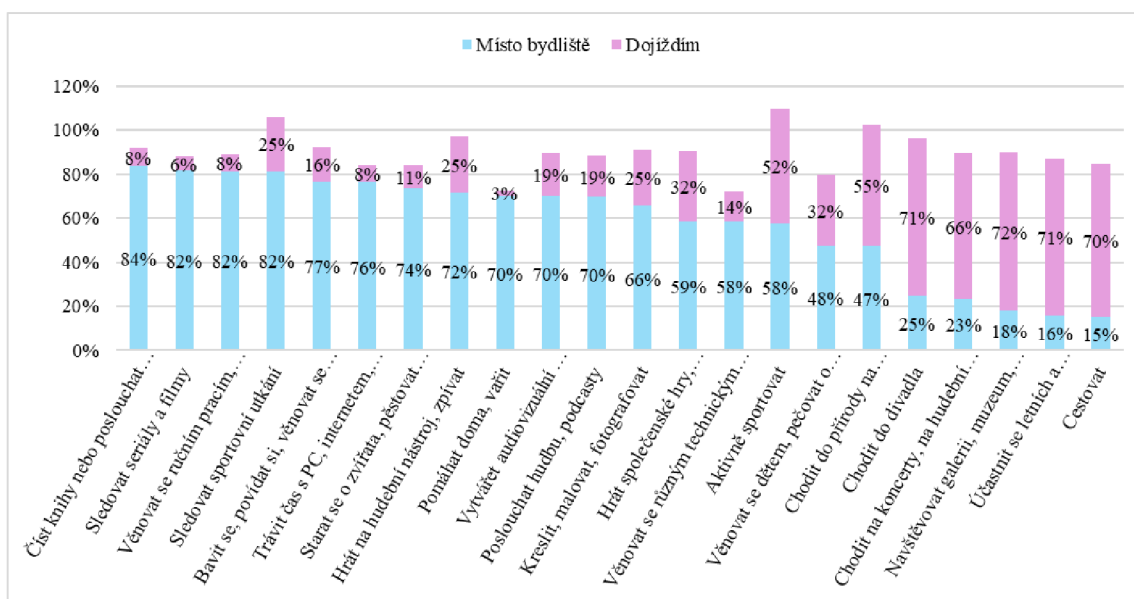
V grafu 11 můžeme vidět jednotlivé kategorie volnočasových aktivit v souvislosti s formou jejich realizace „kde“. **V místě bydliště** jsou nejčastěji realizované činnosti vzdělávací, činnosti technické a ruční práce a pracovní aktivity. Aktivity, za kterými respondenti nejčastěji **dojíždí** jsou činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických, činnosti sportovní a činnosti přírodovědné.

Graf 11 Forma realizace volnočasových činností – kde

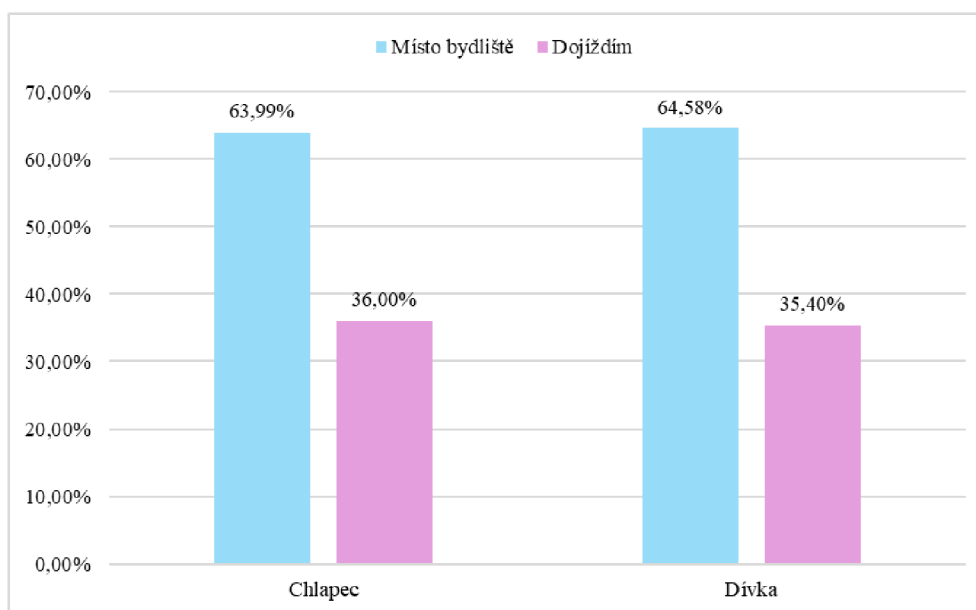
Graf 12 ukazuje konkrétní položky volnočasových aktivit s ohledem na formu jejich realizace „kde“. **V místě bydliště** jsou nejčastěji realizovány položky: číst knihy nebo poslouchat audioknihy (84%), sledovat seriály a filmy (82%), věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (82%). Nejméně vykonávané jsou: cestovat (15%), účastnit se letních a příměstských táborů (16%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (18%).

Mezi aktivit, za kterými respondenti nejčastěji **dojíždí** patří: navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (72%), chodit do divadla (71%), účastnit se letních a příměstských táborů (71%). Nejméně realizované mimo místo bydliště jsou: pomáhat doma, vařit (3%), sledovat seriály a filmy (6%), věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (8%).

Graf 12 Forma realizace volnočasových aktivit – kde (konkrétní položky)

Graf 13 ukazuje procentuální zastoupení jednotlivých položek „kde“ dle pohlaví. Chlapci i dívky shodně nejčastěji tráví volnočasové aktivity v místě bydliště (64%; 65%), a naopak méně často realizují činnosti mimo místo bydliště (36%; 35%).

Graf 13 Zastoupení formy realizace volnočasových činností – kde (dle pohlaví)

V tabulce 12 jsou zaznamenána porovnání jednotlivých kategorií v absolutních i relativních četnostech s ohledem na gender. Pět nejčastěji vykonávaných volnočasových činností v každé kategorii je zvýrazněno.

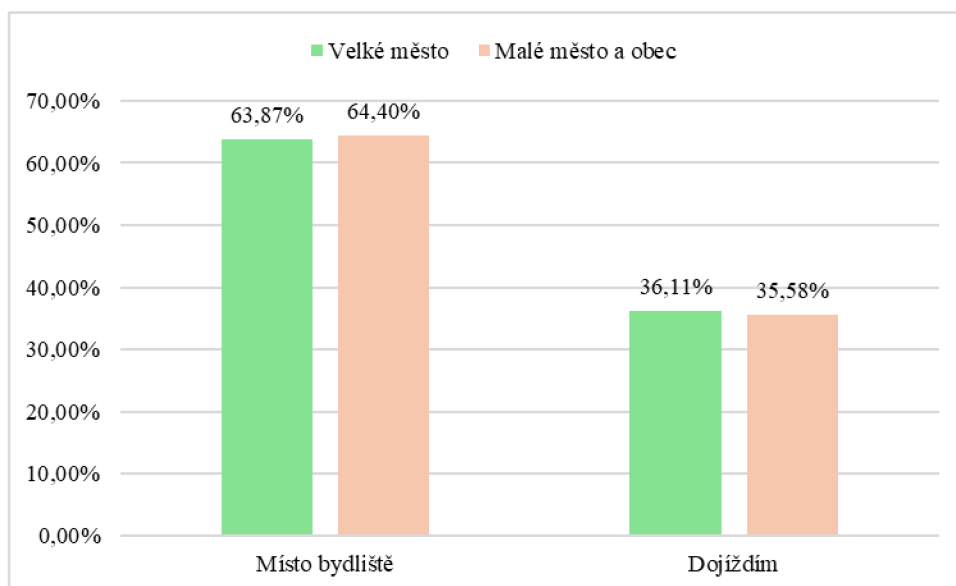
Nejčastěji realizované aktivity v místě bydliště u chlapců a dívek se shodují ve třech případech: věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (82%; 81%), sledovat seriály a filmy (80%; 84%) a číst knihy nebo poslouchat audioknihy (78%; 88%). Chlapci dále preferují nejčastěji v místě bydliště aktivity: sledovat sportovní utkání (86%), hrát na hudební nástroj, zpívat (79%). A dívky se v místě bydliště dále nejčastěji věnují těmto činnostem: trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (81%) a vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (79%).

Chlapci a dívky se dále shodují ve všech pěti aktivitách, za kterými nejčastěji **dojíždí**: cestovat (59%; 81%), chodit do divadla (68%; 74%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (65%; 79%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (60%; 72%) a účastnit se letních a příměstských táborů (67%; 76%).

Tabulka 12 Porovnání formy volnočasových aktivit – Kde (dle pohlaví)

Volnočasové aktivity	Chlapci				Dívky			
	Místo bydliště		Dojíždím		Místo bydliště		Dojíždím	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	73	60,83	65	54,17	57	53,77	53	50
Sledovat sportovní utkání – R	71	85,54	19	22,89	48	76,19	17	26,98
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	91	76,47	22	18,49	86	76,79	15	13,39
Sledovat seriály a filmy – R	97	79,51	9	7,38	99	83,90	6	5,08
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	91	72,22	16	12,70	94	81,03	3	2,59
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	58	50,88	61	53,51	52	44,07	67	56,78
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	55	67,90	10	12,35	76	78,35	9	9,28
Cestovat – R	20	18,02	66	59,46	13	12,04	87	80,56
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	35	58,33	10	16,67	24	58,54	4	9,76
Pomáhat doma, vařit – A	79	65,83	6	5	84	75	0	0
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	41	82	4	8	65	81,25	6	7,50
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	26	52	14	28	35	44,87	27	34,62
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	49	77,78	7	11,11	75	88,24	5	5,88
Chodit do divadla – R	12	38,71	21	67,74	9	16,98	39	73,58
Poslouchat hudbu, podcasty – R	75	60,98	25	20,33	93	78,81	20	16,95
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	37	54,41	26	38,24	44	62,86	18	25,71
Kreslit, malovat, fotografovat – A	37	56,06	18	27,27	72	72	24	24
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	21	63,64	8	24,24	19	79,17	3	12,50
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	10	20,83	31	64,58	8	15,38	41	78,85
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	19	79,17	8	33,33	32	68,09	10	21,28
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	25	28,09	53	59,55	19	19,19	71	71,72
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	11	15,94	46	66,67	12	15,38	59	75,64

Graf 14 ukazuje procentuální zastoupení jednotlivých položek „kde“ dle místa. Respondenti z velkého města a malého města a obce shodně nejčastěji tráví volnočasové činnosti v místě bydliště (64%; 64%). Méně častěji pak za svými aktivitami dojíždí (36%; 36%).

Graf 14 Zastoupení formy realizace volnočasových aktivit – kde (dle místa)

Tabulka 13 ukazuje porovnání formy volnočasových aktivit v závislosti na místě školy daných respondentů. Žáci z velkého města i malého města a obce shodně nejčastěji vykonávají v **místě bydliště** tři aktivity: sledovat sportovní utkání (89%; 73%), sledovat filmy a seriály (89%; 74%) a číst knihy nebo poslouchat audioknihy (89%; 78%). Žáci z velkého města dále nejvíce preferují v místě bydliště tyto aktivity: věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (93%) a hrát na hudební nástroj, zpívat (92%). Jedinci z malého města a obce dále nejvíce preferují tyto: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (71%) a trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. (71%).

Respondenti z velkého města i malého města a obce ve všech pěti případech nejčastěji **dojíždějí** za těmito aktivitami: cestovat (71%; 69%), chodit do divadla (71%; 72%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (76%; 68%), chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce (70%; 64%) a účastnit se letních a příměstských táborů (78%; 64%)

Tabulka 13 Porovnání formy volnočasových aktivit – Kde (dle školy)

Volnočasové aktivity	Velké město				Malé město a obec			
	Místo bydliště		Dojíždím		Místo bydliště		Dojíždím	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Aktivně sportovat – A	70	58,33	70	58,33	60	56,60	48	45,28
Sledovat sportovní utkání – R	70	88,61	21	26,58	49	73,13	15	22,39
Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci – R	96	82,05	25	21,37	81	71,05	12	10,53
Sledovat seriály a filmy – R	109	88,62	9	7,32	87	74,36	6	5,13
Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod. – R	103	81,75	12	9,52	82	70,69	7	6,03
Chodit do přírody na procházky, na výlety – R	53	44,92	74	62,71	57	50	54	47,37
Starat se o zvířata, pěstovat rostliny – A	71	78,89	13	14,44	60	68,18	6	6,82
Cestovat – R	23	19,33	84	70,59	10	10	69	69
Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) – A	28	65,12	10	23,26	31	53,45	4	6,90
Pomáhat doma, vařit – A	95	78,51	5	4,13	68	61,26	1	0,90
Věnovat se ručními pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět – A	63	92,65	6	8,82	43	69,35	4	6,45
Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi – A	32	55,17	26	44,83	29	41,43	15	21,43
Číst knihy nebo poslouchat audioknihy – R	71	88,75	6	7,50	53	77,94	6	8,82
Chodit do divadla – R	18	40	32	71,11	3	7,69	28	71,79
Poslouchat hudbu, podcasty – R	93	76,23	32	26,23	75	63,03	13	10,92
Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit – R	41	63,08	22	33,85	40	54,79	22	30,14
Kreslit, malovat, fotografovat – A	59	72,84	25	30,86	50	58,82	17	20
Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast – A	20	74,07	7	25,93	20	66,67	4	13,33
Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy – R	13	26	38	76	5	10	34	68
Hrát na hudební nástroj, zpívat – A	32	91,43	10	28,57	19	52,78	8	22,22
Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce – R	27	28,72	66	70,21	17	18,09	58	61,70
Účastnit se letních a příměstských táborů – A	16	19,75	63	77,78	7	10,61	42	63,64

5.3 Dotazník – část č. 3

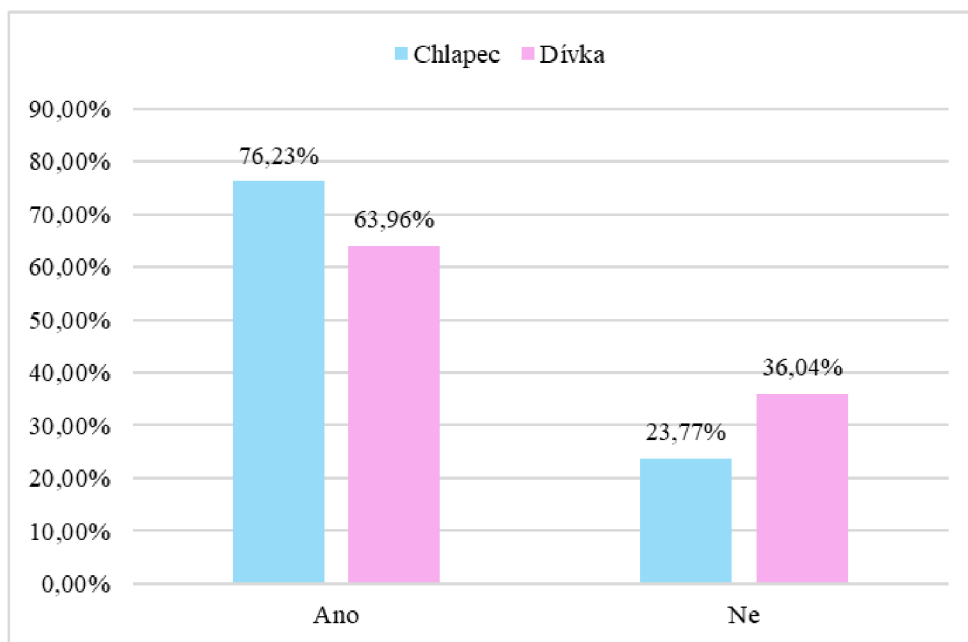
Třetí část dotazníku obsahovala pět uzavřených otázek, na které respondenti odpovídali formou zaškrtnutí jedné ze dvou připravených možností – ano, ne. Žáci rovněž volně odpovídali na otázku „Které aktivity bych chtěl do svého volného času zařadit?“. V závěru třetí části zároveň měli možnost vyjádřit se blíže ke svým volnočasovým aktivitám či k průběhu dotazování skrze „Poznámky“.

Otázka č. 1 Mám raději skupinové aktivity?

Otázka č. 1 se zabývá preferencí skupinových aktivit u vybraného výzkumného souboru. Z celkového počtu otázku zodpovědělo 233 respondentů, jedná se o 94 % všech dotazovaných.

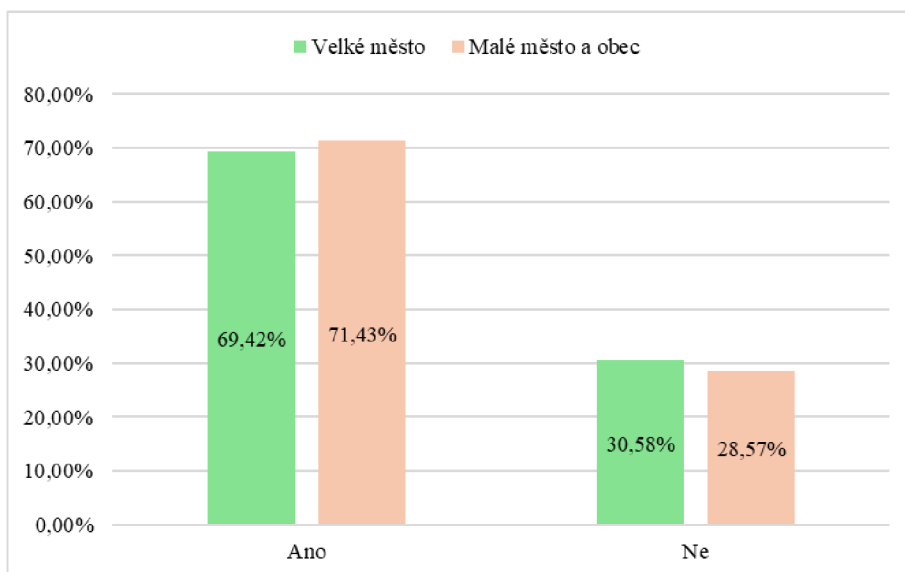
Odpověď ano byla zaškrtnuta 164 žáky (70 %), včetně 93 chlapců, 71 dívek. Odpověď ne byla vyplněna 69 účastníky (30 %) z nich byli 29 chlapci, 40 dívk.

Z grafu 15 vyplývá, že chlapci i dívky mají raději skupinové aktivity než individuální. Zároveň dívky preferují individuálně zaměřené činnosti spíše než chlapci.

Graf 15 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 1

V souvislosti se zastoupením jednotlivých odpovědí dle místa školy lze uvést, že z celkového počtu 121 respondentů z velkého města kladně odpovědělo 84 (69%) a záporně 37 (31%). Z celkového počtu 112 žáků z malého města či vesnice preferuje skupinové aktivity 80 (71%) a 32 (29%) má raději individuální aktivity. Respondenti z obou míst mají raději skupinové aktivity (viz graf 16)

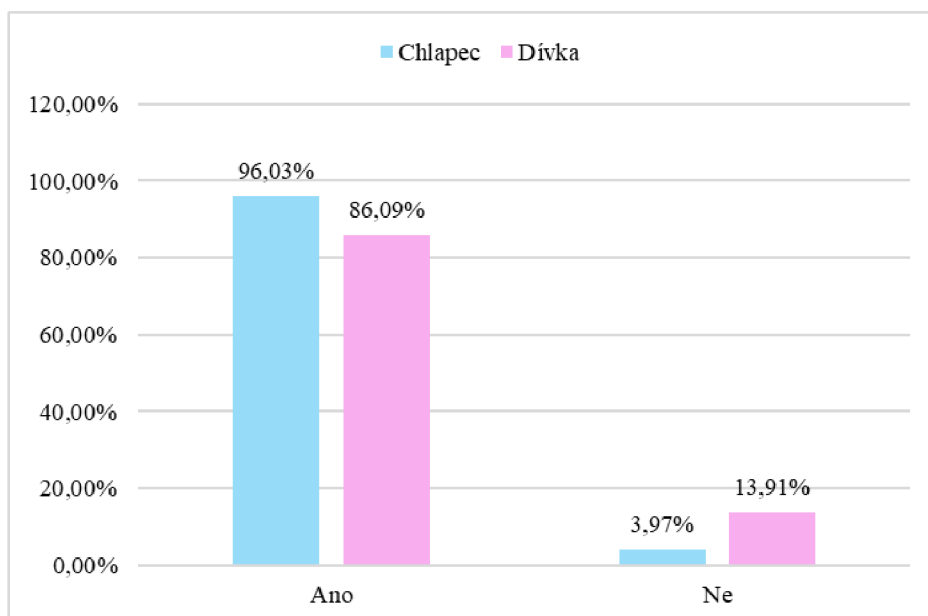
Graf 16 Porovnání odpovědi dle místa v % – otázka č. 1

Otázka č. 2 Jsem spokojený s výběrem činností, které dělám ve svém volném čase?

Otázka č. 2 se zaměřuje na spokojenost dospívajících s jejich aktuálním výběrem volnočasových činností. Z celkového počtu otázku zodpovědělo 241 jedinců, což je 97 % z celkového počtu dotazovaných.

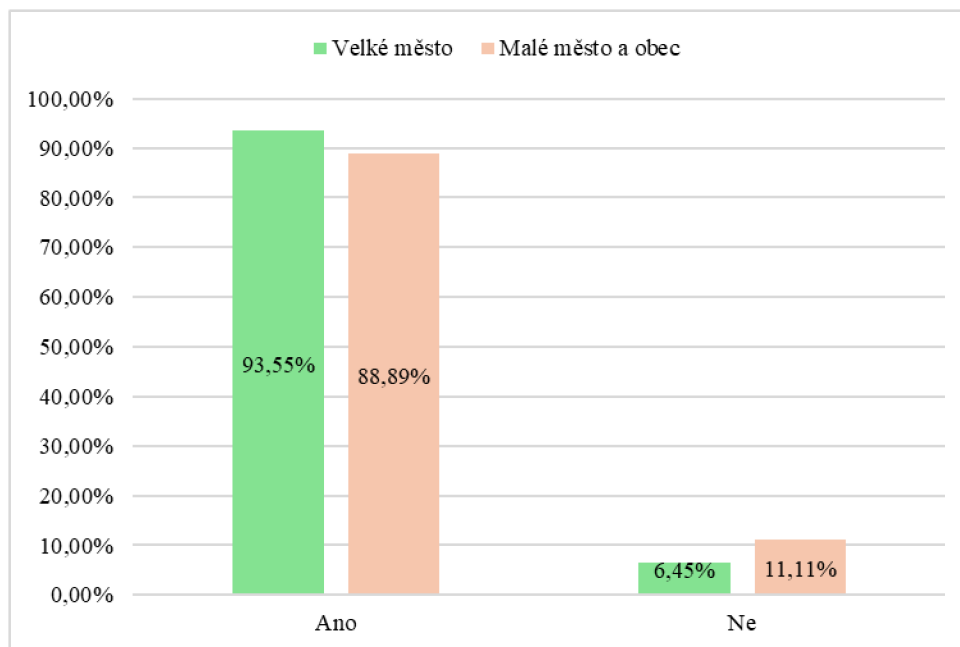
Odpověď ano byla zaškrtnuta 220 žáky (91%), včetně 121 chlapců, 99 dívek. Odpověď ne byla vyplněna 21 účastníky (9%). 5 z nich byli chlapci a 16 z nich byly dívky.

Graf 17 ukazuje, že chlapci i dívky jsou z převážné většiny spokojeni s výběrem činností, které realizují ve svém volném čase.

Graf 17 Zastoupení jednotlivých odpovědi dle pohlaví v % – otázka č. 2

Procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí dle místa školy je vidět v grafu 18. Z celkového počtu 124 respondentů z velkého města kladně odpovědělo 116 (94%) a záporně 8 (6%). Z celkového počtu 117 žáků z malého města či vesnice je s náplní svého volného času spokojeno 104 (89%) a 13 (11%) je nespokojeno. Většina respondentů z obou míst je spokojená s výběrem činností, které ve svém volném čase dělají.

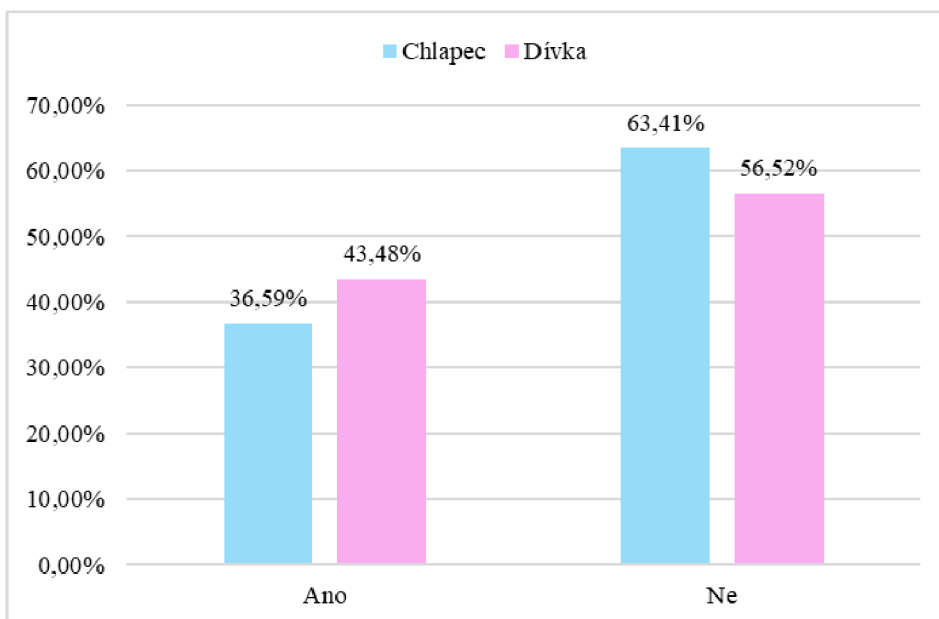
Graf 18 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 2

Otázka č. 3 Chci v oblasti svého volného času něco změnit?

Otázka č. 3 zjišťuje, zda mají respondenti touhu něco ve svém volném čase změnit. Z celkového počtu na otázku odpovědělo 238 jedinců, což je 96 % z celkového počtu dotazovaných.

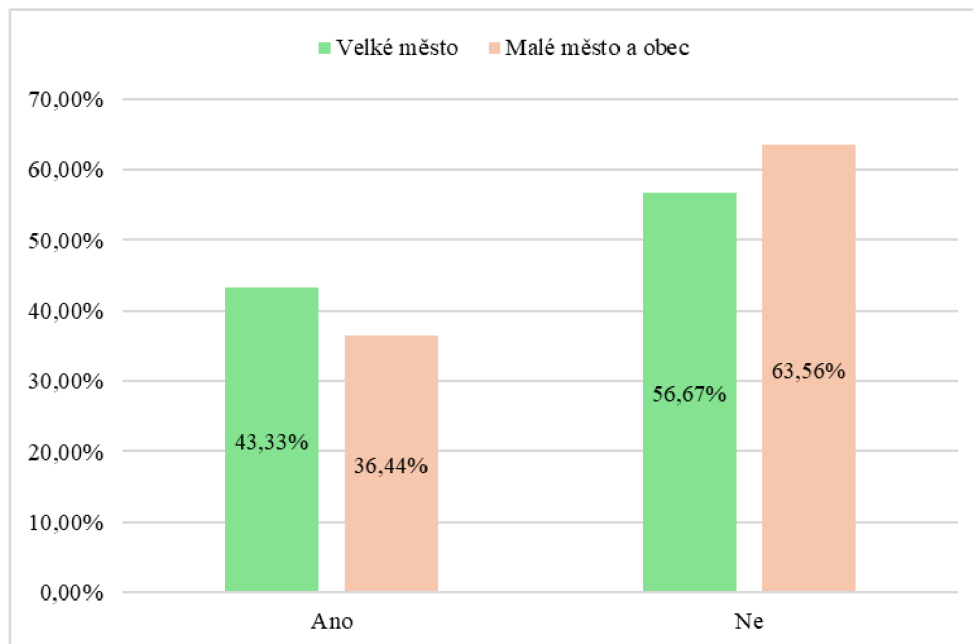
Odpověď ano zaškrtnulo 95 pubescentů (40%), včetně 50 dívek a 45 chlapců. Odpověď ne si vybralo 143 žáků (60%), z toho 78 chlapců a 65 dívek.

Z grafu 19 je patrné, že většina respondentů je s oblastí svého volného času spokojená, a nepřeje si změny. Největší procentuální zastoupení mají chlapci (63%). Ve svém volném čase by naopak změnu nejvíce požadovaly dívky (43%).

Graf 19 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 3

V souvislosti se zastoupením jednotlivých odpovědí dle místa školy lze uvést, že z celkového počtu 120 respondentů z velkého města kladně odpovědělo 52 (43%) a záporně 68 (64%). Z celkového počtu 118 žáků z malého města či vesnice by chtělo v oblasti svého volného času změnu 43 (36%) a 75 (64%) změnu nepožaduje (viz graf 20).

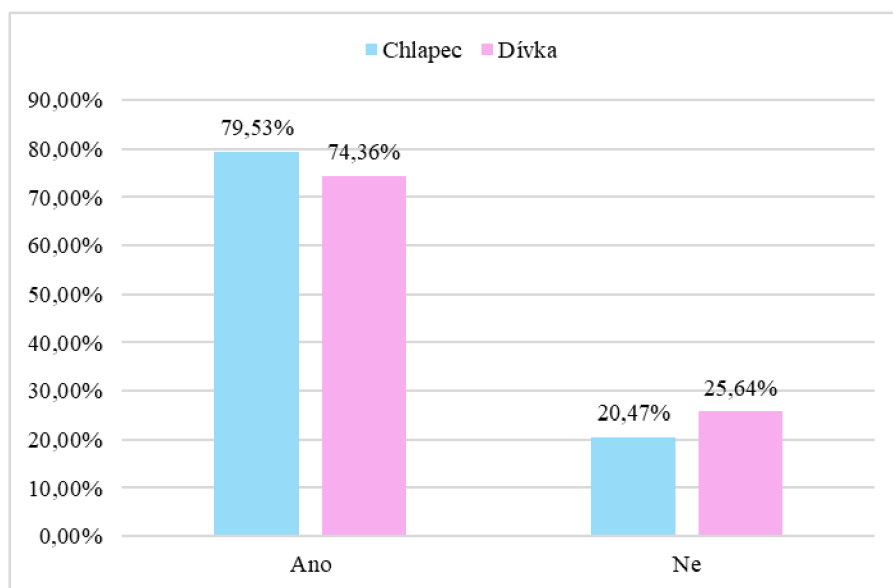
Graf 20 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 3

Otázka č. 4 Jsem spokojený s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště?

Otázka č. 4 se zabývá spokojeností dotazovaných s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště. Z celkového počtu na otázku odpovědělo 244 žáků, což je 98 %.

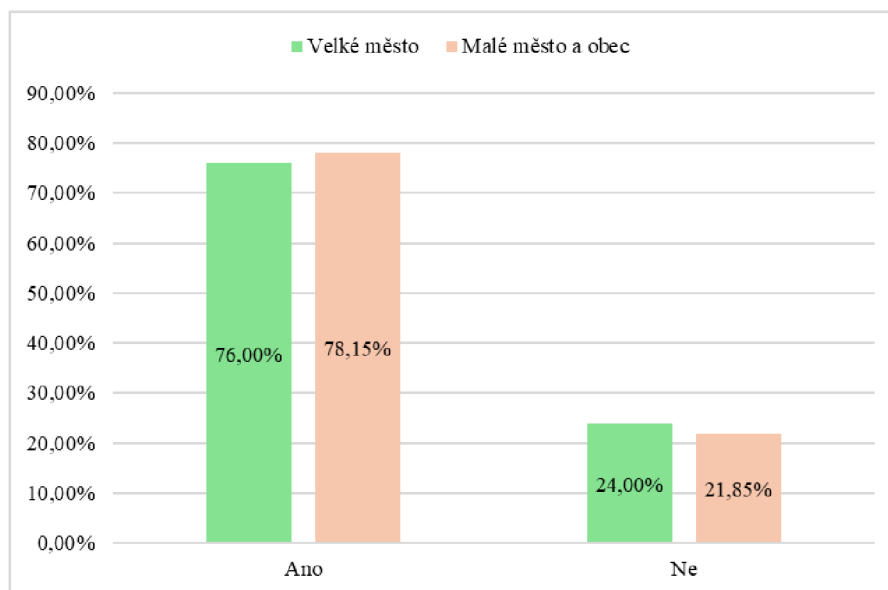
Odpověď ano byla označena 188 jedinci (77%), z toho 101 chlapci, a 87 dívkami. Odpověď ne byla vyplněna 56 dotazovanými (23%), včetně 26 chlapců a 30 dívek.

Graf 21 ukazuje, že chlapci a dívky jsou převážně spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště. V případě záporné odpovědi mají nejvyšší procentuální zastoupení dívky (26%).

Graf 21 Zastoupení jednotlivých odpovědí dle pohlaví v % – otázka č. 4

V souvislosti se zastoupením jednotlivých odpovědí dle místa školy lze uvést, že z celkového počtu 125 respondentů z velkého města kladně odpovědělo 95 (76%) a záporně 30 (24%). Z celkového počtu 119 žáků z malého města či vesnice je s nabídkou volnočasových aktivit spokojeno 93 (78%) a pro 26 (22%) je tato nabídka nedostatečná (viz graf 22).

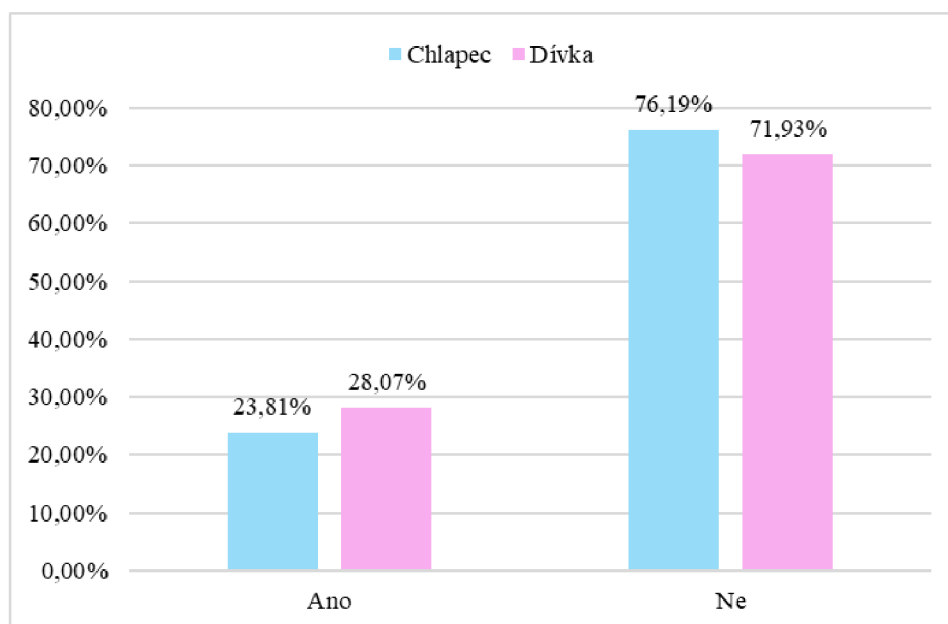
Graf 22 Porovnání odpovědi dle místa v % – otázka č. 4

Otázka č. 5 Navštěvují kulturní události v místě svého bydliště?

Otázka č. 5 zjišťuje, zda respondenti navštěvují kulturní události v místě svého bydliště. Z celkového počtu respondentů zodpovědělo tuto otázku celkem 240, což představuje 97%.

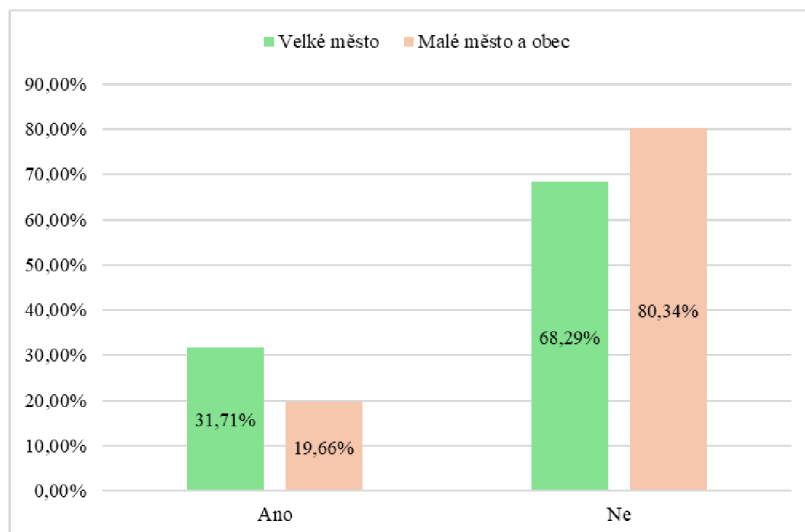
Odpověď ano byla označena 62 jedinci (26%), z toho 30 chlapců a 32 dívek. Odpověď ne byla vyplněna 178 dotazovanými (74 %), včetně 96 chlapců a 82 dívek.

Z grafu 23 je patrné, že většina respondentů nenavštěvuje kulturní aktivity v místě svého bydliště. Odpověď ano je u obou pohlaví vyšší než 70%. Oproti chlapců pak kulturní aktivity v místě svého bydliště navštěvují více dívky (28%).

Graf 23 Zastoupení jednotlivých odpovědi dle pohlaví v % – otázka č. 5

V souvislosti se zastoupením jednotlivých odpovědí dle místa školy lze uvést, že z celkového počtu 123 respondentů z velkého města kladně odpovědělo 39 (32%) a záporně 80 (68%). Z celkového počtu 117 žáků z malého města či vesnice zvolilo odpověď ano 23 (20%) a ne 94 (80%). Z grafu lze také odvodit, že žáci z velkého města navštěvují kulturní aktivity v místě svého bydliště častěji než žáci z malého města či obce (viz graf 24).

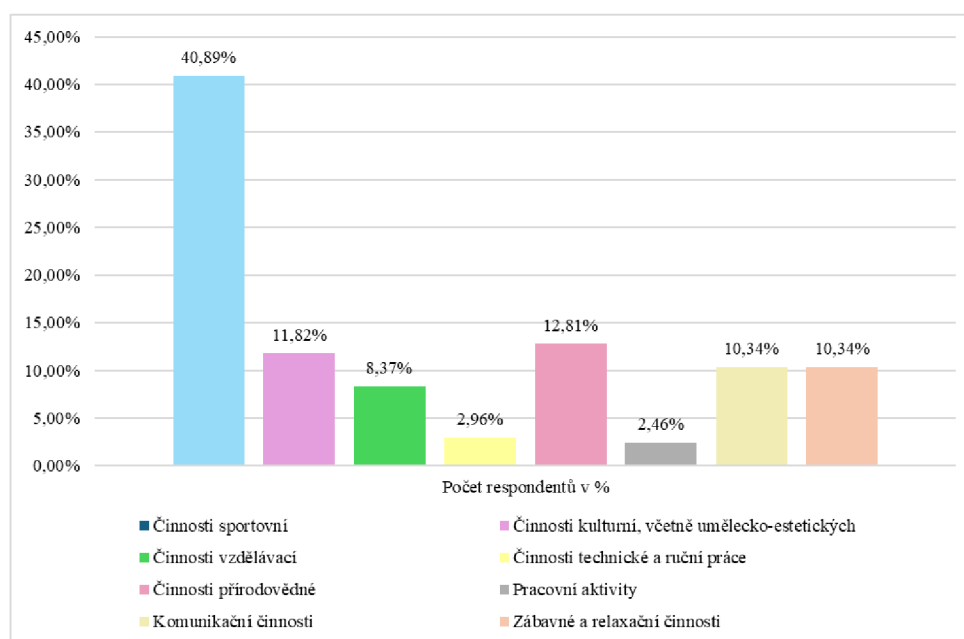

Graf 24 Porovnání odpovědí dle místa v % – otázka č. 5

Otázka č. 6 Které aktivity bych chtěl do svého volného času zařadit?

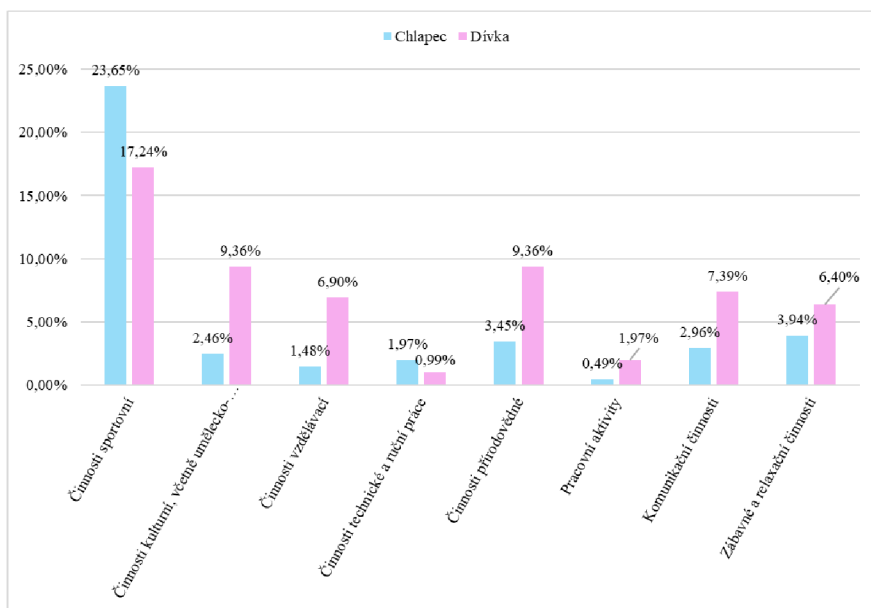
Otázka „Které aktivity bych chtěl do svého volného času zařadit?“ byla z celkového počtu 248 respondentů zodpovězena 140 jedinci (44%). Získané odpovědi (203) byly rozděleny do jednotlivých kategorií dle druhu a obsahu volnočasové aktivity.

Nejčastěji zastoupené byly sportovní činnosti (83 odpovědi). Dále činnosti přírodovědné (26), činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (24). Stejný počet odpovědí získaly komunikační činnosti (21) a zábavné a relaxační činnosti (21). Tři poslední místa zastoupily činnosti vzdělávací (17), činnosti technické a ruční práce (6) a nejméně zastoupené byly v odpovědích činnosti pracovní (5). Graf 25 ukazuje jejich relativní četnosti.

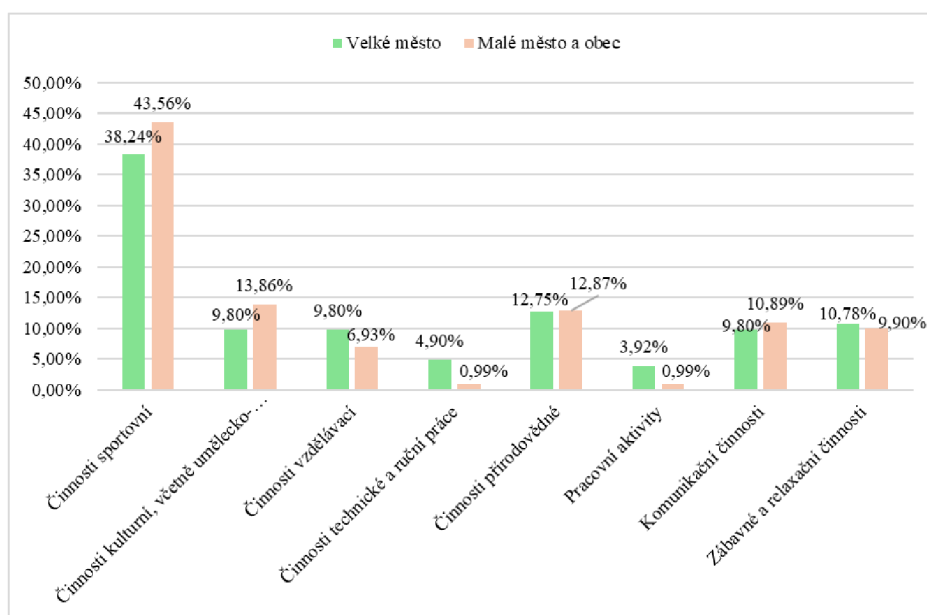
Graf 25 Zastoupení jednotlivých činností dle preferencí respondentů v %

V ohledem na pohlaví respondentů je v grafu 26 uvedeno zastoupení jednotlivých kategorií volnočasových činností. Chlapci by do svého volného času chtěli zařadit nejvíce činnosti sportovní (48), poté zábavné a relaxační činnosti (8), činnosti přírodovědné (7), komunikační činnosti (6), činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (5), činnosti technické a ruční práce (4), činnosti vzdělávací (3) a nakonec pracovní činnosti (1). U dívek jsou nejvíce poptávané činnosti sportovní (35), poté činnosti kulturní, včetně esteticko-estetických (19) a činnosti přírodovědné (19), dále činnosti vzdělávací (14) a komunikační činnosti (15), zábavné a relaxační činnosti (13), pracovní činnosti (4) a nakonec činnosti technické a ruční práce (2).

Graf 26 Zastoupení jednotlivých kategorií dle pohlaví v % – otázka č. 6

Graf 27 ukazuje zastoupení jednotlivých kategorií volnočasových činností s ohledem na místo školy respondentů. V případě respondentů z velkého města byly nejvíce zmiňované činnosti sportovní (39), dále činnosti přírodovědné (13), zábavné a relaxační činnosti (11), s početně stejným zastoupením činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (10), činnosti vzdělávací (10) a komunikační činnosti (10). Mezi dvě nejméně zastoupené kategorie činností patří činnosti technické a ruční práce (5) a pracovní činnosti (4). Respondenti z malého města a obce by do svého volného času chtěli zařadit nejvíce činnosti sportovní (44), dále činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (14), činnosti přírodovědné (13), komunikační činnosti (11), zábavné a relaxační činnosti (10), činnosti vzdělávací (7), a nakonec se stejným počtem odpovědí pracovní činnosti (1) a technické činnosti a ruční práce (1).

Graf 27 Zastoupení jednotlivých kategorií dle místa v % – otázka č. 6

Odpovědi respondentů byly rozděleny dle obsahu a druhů volnočasových aktivit. Dále je uvedeno zastoupení jednotlivých položek v každé kategorii volnočasových činností i s příklady.

Kategorii **zájmové činnosti sportovní** je z hlediska počtu odpovědí nejžádanější. Zahrnuje celkem 83 odpovědí, které jsou z převážné většiny zaměřeny na aktivní formu trávení volného času. Jen v jednom případě byla zvolena aktivita z položky sledovat sportovní utkání. V položce aktivně sportovat se objevily převážně tyto aktivity: sportovat (19), běh (13), posilování (8), bojové sporty (6), fotbal (5), jízda na kole, koloběžce, skateboard (5), florbal (4), hokej (2), míčové sporty (8), gymnastika a tanec (1) a další sporty (airsoft, hasičský kroužek, rybaření, lukostřelba, plavání, skoky padákem apod.) (11).

Do kategorie **zájmové činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických** lze zahrnout 24 odpovědí. V jednom případě byla zahrnuta do položky chodit do divadla. Dále odpovědi spadaly do položky kreslit, malovat, fotografovat (8), například „planespotting“, „více malování“. Dále byly odpovědi zařazeny do položky navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (2) a hrát na hudební nástroj, zpívat (8). Zde se nejvíce objevovaly aktivity „hrát na kytaru“, „hrát na klavír“. V položce chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce se objevila jedna odpověď. Dále respondenti uvedli odpovědi mimo tyto kategorie (4). Například „psaní básní a textů“, „herectví“, „tanec“.

V kategorii **činnosti vzdělávací** se nejčastěji objevovaly odpovědi z položky číst knihy nebo poslouchat audioknihy (8). Dále byly v devíti případech zmíněny aktivity vztahující se k učení, například „více se učit“, „učení nějakého cizího jazyka“.

V kategorii **činnosti technické a ruční práce** byly nejčastěji zmiňovány činnosti z položky věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět (4), poté věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.) (1) a vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast (1).

V kategorii **činnosti přírodovědné** se nejčastěji objevovaly odpovědi patřící do položky chodit do přírody na procházky, na výlety (23). Ve třech případech respondenti uvedli činnost patřící do položky starat se o zvířata, pěstovat rostliny.

Kategorie **činnosti pracovní** zahrnovala pět odpovědí, které se vztahují k položce pomáhat doma, vařit. Jednalo se především o činnosti: pečení a vaření (3) a uklízet (2).

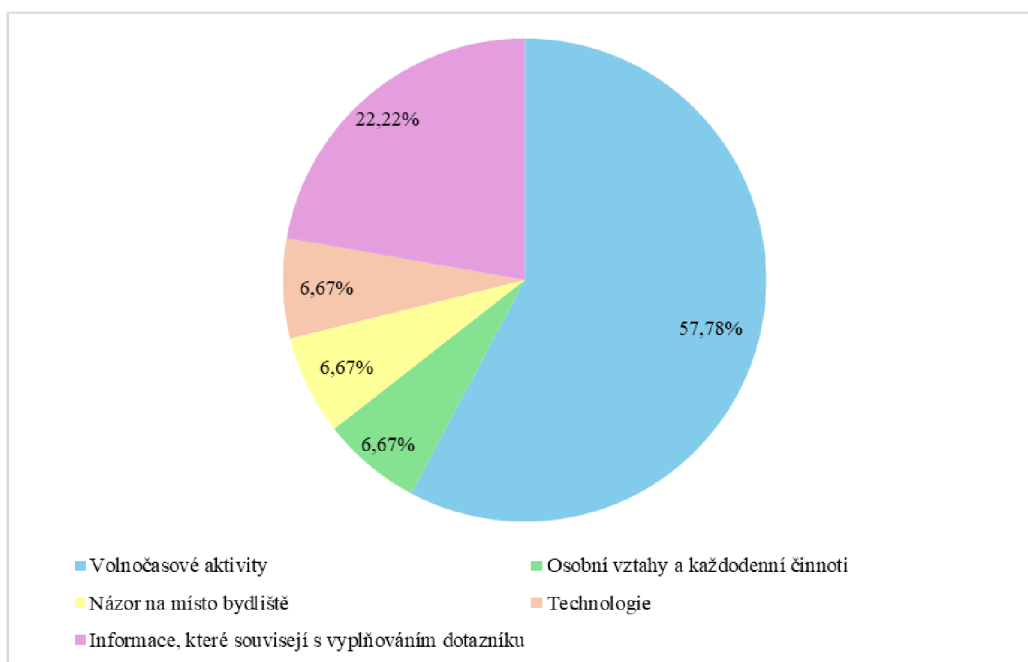
V kategorii **komunikační činnosti** se z dvou položek objevila pouze jedna: bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci. Přičemž v odpovědích respondentů se objevovaly převážně dvě opakující se činnosti: více času s kamarády (14) a trávení času s rodinou (7). Aktivity spadající do položky věnovat se dětem, pečovat o staré lidi nebyly v žádné odpovědi zmíněny.

V kategorii **zábavné a relaxační činnosti** se nejčastěji objevovaly aktivity z položky cestovat (7), dále aktivity z položky poslouchat hudbu, podcasty (3), trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem

apod. (3), hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit (1), sledovat seriály a filmy (1). Respondenti neuvodli žádnou aktivitu spadající do položky účastnit se letních a příměstských táborů. Zároveň se v odpovědích objevily aktivity (6), které nespádají ani do jedné z výše uvedených položek. Jednalo se o každodenní odpočinkové činnosti (např. „spánek“, „více volna“, „jezení snídaně“).

Poznámky

Prostor pro případné další poznámky využilo 45 respondentů, což je 18 % z celkového počtu. Jednotlivé odpovědi se týkaly především volnočasových aktivit (26), osobních vztahů a každodenních činností (3), názorů na místo bydliště (3), technologií (3) a informací, které souvisejí s vyplňováním dotazníku (10). Jejich procentuální zastoupení je uvedeno v grafu 28.

Graf 28 Zastoupení jednotlivých kategorií v % – Poznámky

Kategorie **volnočasové aktivity** zahrnuje několik témat. Jedním z nich je potřeba mít více volného času, které zmínilo ve svých odpovědích 7 respondentů. Konkrétněji například: „potřebovala bych tak třikrát víc volného času, abych stihla všechno, co chci“, „více volného času, věnoval bych se více svým věcem“, „kvůli škole a učení není moc času na vše“. Někteří respondenti (6) naopak vyjádřili spokojenost s náplní aktivit, které ve svém volném čase realizují: „jsem velmi spokojený se vším, co dělám“, „dělám všechno, co chci a baví mě to“, „jsem spokojená“. Další poznámky (13) byly zaměřené na obsah a druhy volnočasových aktivit, které respondenti ve svém čase provozují. Jako příklad lze uvést: „dělám krav magu v LBC“, „pomáhám doma třeba s uklízením, ráda sportuji např. běhání s rodinou, nebo jezdím na kole a na lyžích“, „asi to vypadá, že nic nedělám, ale tím že se věnuji florbalu a hokeji, tak nemám moc času něco doma dělat“, „ráda zpívám, mám ráda seriály“, „ráda si nic neplánuju, nechám to buď ať to někdo vymyslí, nebo třeba když jdeme ven, tak prostě někam půjdeme, nerada něco měním a plánuji“.

Kategorie **osobní vztahy a každodenní činnosti** zahrnuje tři odpovědi respondentů. Jedna odpověď vyjadřuje pozitivní emoční vztah ke svým blízkým: „Mám strašně moc ráda svou maminku, dělá pro mě vše a respektuje mě (moje osobní věci). Také mám moc ráda mého bf je úžasnej a mé kamarády <3“. Další odpovědi se vztahovaly k trávení volného času s kamarády: „vypadá to, že nic ve volném čase nedělám, ale ve skutečnosti jsem každý den venku s kamarády“, „90% času chodím s kamarády ven“.

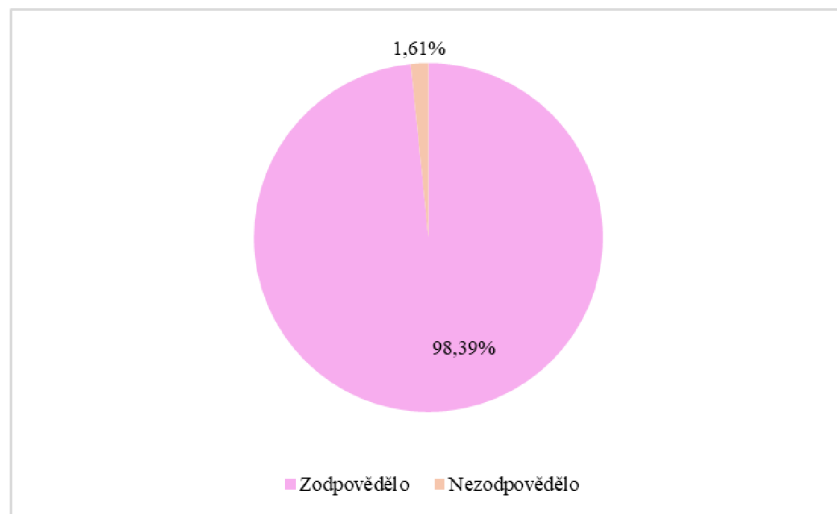
Odpovědi týkající se kategorie **názory na bydliště** byly celkem tři. Zabývaly se především záporným vztahem k místu bydliště daných respondentů: „nemám ráda tohle město a lidi tady“, „... a proto musím dojíždět, abych mohla chodit ven“, „jsem stydlivá a tam kde bydlím mě zná většina lidí a já je moc nemusím, tak proto nechodím sama na procházky“.

Kategorie **technologie** se zaměřuje na využívání mobilních zařízení a sociálních sítí ve volném čase. Všichni tři respondenti ve svých odpovědích zmínili technologie v kontextu s množstvím času, který s nimi tráví. Jako příklad lze uvést: „někdy trávím moc času na mobilu a PC, místo děláni něčeho produktivního“, nebo „chtěl bych být méně na mobilu“. Poslední respondent se zaměřoval na konkrétní aplikace ve svém zařízení a na přání odinstalovat je, v souvislosti s časem, které jejich užívání vyžaduje.

V rámci kategorie **informace související s vyplňováním dotazníku** se nejčastěji (10, 100%) objevovala odpověď vztahující se ke „s kým“ z první části dotazníku. Všech devět respondentů by kromě již přítomných položek (v rodině – s učiteli – s kamarády – v oddíle – v kroužku) uvítalo další položku „sám/sama“. Dokonce se objevila i odpověď „některé otázky dělám sám, tudíž jsem neodpověděl s kým“, která naznačuje, že by tato požadovaná položka mohla přinést nový, doplňující pohled na oblast volnočasových aktivit žáků 8. ročníků ZŠ.

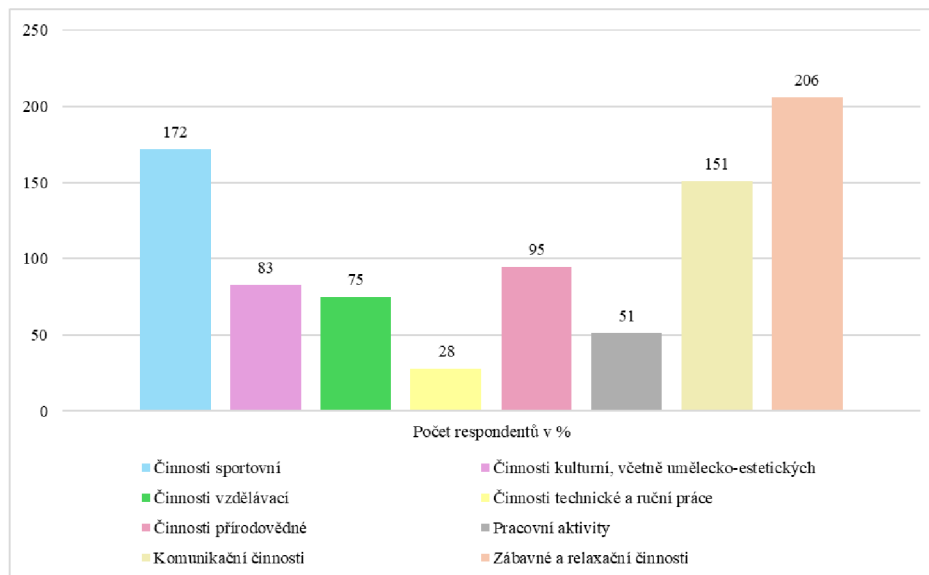
5.4 Koláč volnočasových aktivit

Z celkového počtu 248 dotazovaných zodpovědělo Koláč volnočasových aktivit 244 respondentů. V grafu 29 je zobrazena relativní četnost (%) tohoto zastoupení.

Graf 29 Zodpovězení otázky v % – Koláč volnočasových aktivit

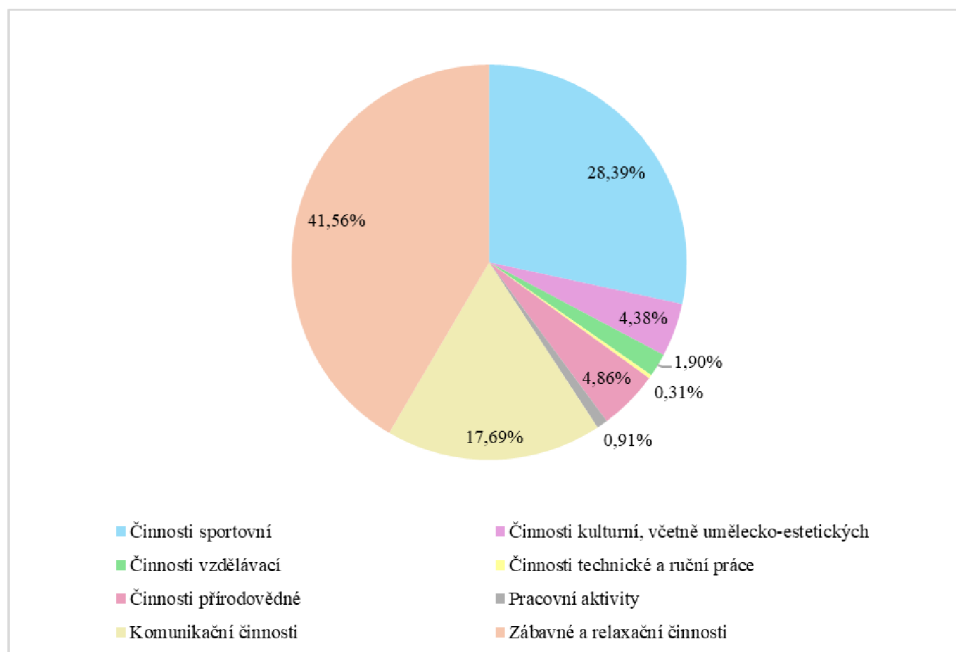
Graf 30 ukazuje nejčastěji uvedené odpovědi v Koláči volnočasových aktivit dle počtu respondentů. Jsou jimi především činnosti zábavné a relaxační (206 odpovědí). Dále činnosti sportovní (172), komunikační činnosti (151), činnosti přírodovědné (95), činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (83). Tři poslední místa zastoupily činnosti vzdělávací (75), činnosti pracovní (51) a nejméně zastoupené byly v odpovědích činnosti technické a ruční práce (28).

Graf 30 Zastoupení jednotlivých kategorií volnočasových aktivit dle počtu respondentů

S ohledem na rozdílný počet odpovědí respondentů v každé kategorii volnočasových aktivit a na jejich různé hodnoty (%) byl proveden výpočet váženého procentuálního zastoupení jednotlivých

kategorií (viz graf 31). I v tomto případě tvoří převážnou část radosti respondentů volnočasové aktivity zábavné a relaxační (42%), poté činnosti sportovní (28%), komunikační činnosti (18%), činnosti přírodovědné (5%), činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických (4%), činnosti vzdělávací (2%), pracovní aktivity (<1%) a nakonec činnosti technické a ruční práce (<1%).

Graf 31 Průměrné vážené procentuální zastoupení jednotlivých kategorií

V tabulce 14 jsou dále uvedeny základní popisné statistiky pro jednotlivé kategorie volnočasových aktivit.

Tabulka 14 Analýza jednotlivých kategorií volnočasových činností

Kategorie volnočasových činností	Počet	Průměr procent	Medián procent	Směrodatná odchylka	Minimum procent	Maximum procent
Činnosti sportovní	172	36,46	31	23,83	5	100
Činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických	83	24,16	18	17,22	3	100
Činnosti vzdělávací	75	12,85	10,5	9,81	1	48
Činnosti technické a ruční práce	28	14,86	13,5	10,10	2,5	50
Činnosti přírodovědné	95	20,48	17	13,38	2,0	60,5
Pracovní aktivity	51	13,28	10	8,22	2,5	36
Komunikační činnosti	151	29,49	25	17,86	1,5	100
Zábavné a relaxační činnosti	206	37,22	35	20,86	5	100

6 Shrnutí výsledků a diskuse

Tato část práce se zabývá shrnutím výsledků výzkumného šetření a vyhodnocením výzkumných otázek, které byly s ohledem cíle výzkumného šetření stanoveny v kapitole 4. 1. Vybrané poznatky jsou dále uvedeny do souvislosti s teoretickou částí práce a vybranými odbornými zdroji.

Výzkumná otázka č. 1 – Jaké volnočasové aktivity jsou nejčastěji vykonávány žáky 8. ročníku základní školy?

Z dat získaných v průběhu výzkumného šetření vyplynulo, že z hlediska obsahu a druhů volnočasových aktivit se zvolená výzkumná skupina věnuje nejčastěji činnostem zábavným a relaxačním a komunikačním činnostem (graf 3). S ohledem na jednotlivé položky volnočasových aktivit v dotazníku jsou nejčastěji zastoupeny tyto konkrétní aktivity: poslouchat hudbu, podcasty; trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.; bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci (viz graf 4). Oba druhy volnočasových aktivit se ve větší míře vztahují k receptivní formě realizace.

Z výsledků dotazníkového šetření je zároveň zřejmé, že výzkumná skupina z nadpoloviční většiny preferuje právě receptivní činnosti než aktivní, a to s ohledem na celkový i průměrný počet odpovědí (graf 5 a 6). Je to především, jak potvrzují získaná data, v důsledku ovlivňování volného času digitálními technologiemi. Vlivem technologií na náplň volného času mladistvých se rovněž zabývá výzkumná práce Ö. F. Tutara. Ta potvrzuje, že digitální technologie hrají ve volném čase dnešní společnosti významnou roli, zároveň je zde však uvedeno, že obsah volnočasových aktivit u mladistvých mohou ve značné míře ovlivnit jejich rodiče či další dospělí, a to především svým vlastním příkladem (Tutar 2023). Přemíru digitálních technologií si uvědomují i někteří respondenti, kteří chtějí trávit méně času na mobilu, a v souvislosti s tím přemýšlejí nad odstraněním aplikací, které vyžadují značnou míru pozornosti.

Volba volnočasových aktivit je u dospívajících jedinců ve značné míře závislá na jejich somatickém, psychickém a sociálním vývoji. Dle Langmeiera a Krejčířové se pubescenti začínají v souvislosti s těmito změnami ve větší míře zajímat o sport, a to především v důsledku hledání své identity a potřeby získat jistotu v sám sebe a ve své schopnosti (Langmeier, Krejčířová 2018). Výsledky dotazníkového šetření tato tvrzení potvrdily. Sportovní aktivity nejenže patří v rámci aktivních činností k nejvíce preferovaným (graf 5), ale zároveň hrají významnou roli v případě změn, které by ve svém volném čase chtěli dospívající realizovat (graf 25). Sportovní činnosti zároveň přináší vybrané výzkumné skupině největší podíl radosti (graf 30 a 31).

Výzkumná otázka č. 2 – Jaký je rozdíl v preferencích volnočasových aktivit mezi chlapci a dívkami?

V oblasti intenzity volnočasových aktivit se prokázaly statisticky významné rozdíly mezi dívkami a chlapci v deseti položkách (viz tabulka 2). Chlapci se více věnují činnosti sledovat sportovní utkání.

Dívky naopak více preferují oproti chlapcům kulturní činnosti, včetně umělecko-estetických (položky: chodit do divadla; kreslit, malovat fotografovat; hrát na hudební nástroj, zpívat; chodit na koncerty, na hudební představení, do kina a na jiné kulturní akce), přírodovědné činnosti (položky: chodit do přírody na procházky, na výlety; starat se o zvířata, pěstovat rostliny), vzdělávací činnosti (položka: číst knihy nebo poslouchat audioknihy) a položky věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět a věnovat se dětem, pečovat o staré lidi. V souvislosti s receptivní a aktivní formou realizace volnočasových aktivit nebyly zjištěny z provedených nezávislých t-testů u dívek a chlapců žádné statisticky významné rozdíly. Z hlediska procentuálního zastoupení formy volnočasových aktivit „s kým“ (graf 9) lze říct, že se dívky a chlapci významně neodlišují v preferencích trávení svého volného času v rodině, s učiteli a s kamarády. Jisté rozdíly je možné zaznamenat v případě realizace činností v oddílu a v kroužku. Chlapci preferují spíše oddíl a dívky kroužek. V případě procentuálního zastoupení formy volnočasových aktivit „kde“ (graf 13) se neobjevily žádné významné rozdíly mezi dívkami a chlapci.

Výzkumná otázka č. 3 – Jaká jsou specifika u vybrané výzkumné skupiny v oblasti kulturních aktivit?

Z výzkumného šetření vyplynulo, že v souvislosti s intenzitou volnočasových aktivit jsou činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických nejčastěji realizované s nejmenším stupněm intenzity (ne) v 50%, dále se střední intenzitou (někdy) v 33% a nakonec s nejvyšší intenzitou (ano) v 17%. Konkrétněji se řadí na druhé místo v oblasti nejméně realizovaných činností u žáků 8.ročníku ZŠ (viz graf 3). Pokud bychom chtěli porovnat jednotlivé položky této kategorie, zjistili bychom, že nejméně realizované (ne) jsou položky hrát na hudební nástroj, zpívat (71%), chodit do divadla (66%), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (59%), kreslit, malovat fotografovat (31%), dále chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (24%). Zároveň se však položka chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce řadí na třetí místo (47%) nejčastěji vykonávaných aktivit se střední intenzitou (někdy). V případě dívek je v této kategorii s 51% na prvním místě (viz tabulka 2).

V případě formy realizace volnočasových činností „s kým“ jsou kulturní aktivity nejčastěji realizovány v rodině (52%), dále s kamarády (41%), s učiteli (18%), v kroužku (6%) a nakonec v oddíle (1%). V případě formy realizace volnočasových činností „kde“ jsou kulturní aktivity těmi, za kterými musejí respondenti nejčastěji dojíždět (viz graf 11). To také potvrzují data vztahující se k otázce č. 5. Ta zjišťovala, zda respondenti navštěvují kulturní aktivity v místě svého bydliště. Nadpoloviční většina respondentů (74%) odpověděla záporně. Existují však nepatrné rozdíly v případě žáků z velkých měst a malých měst a obcí. Respondenti z velkých měst navštěvují kulturní aktivity v místě svého bydliště častěji, než žáci s malých měst a obcí (viz graf 24).

V odpovědích na otázku č. 6 se kulturní aktivity umístily na třetím místě (24 respondentů) v činnostech, které by respondenti chtěli do svého volného času zařadit. Nejčastěji byly uváděny činnosti, které lze zařadit do položek kreslit, malovat, fotografovat (8), hrát na hudební nástroj, zpívat (8), navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy (2), a nakonec se stejným počtem odpovědí do položek chodit do divadla (1) a chodit na koncerty, na hudební představení, do kin a na jiné kulturní akce (1).

V koláči volnočasových aktivit se kulturní aktivity objevily v 83 odpovědích respondentů. S ohledem na průměrné procentuální zastoupení jsou tak na 5. místě (4%) mezi činnostmi, které dělají žákům 8. ročníků největší radost ve volném čase. Přičemž respondenti těmto aktivitám přiřazovali průměrně 24,16 % (viz tabulka 14).

Ačkoli z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že kulturní aktivity jsou do života dospívajících jedinců zařazovány spíše sporadicky, představují v životě člověka významnou roli. Pozitivní skutečností však je, že důležitost tohoto druhu činností je vnímána v oblasti vzdělávací sféry, kdy jsou kulturní aktivity například zařazeny do rámcových vzdělávacích programů formou vzdělávacích oblastí (MŠMT 2023, s. 81). Významnou roli v této oblasti hrají právě učitelé. Dokládají to především data z grafu 8, ze kterých lze vyvodit, že učitelé realizují nejčastěji s pubescenty kulturní činnosti, včetně umělecko-estetických, a to ve všech pěti položkách, které byly v dotazníku obsaženy. Osobnost pedagoga může do jisté míry ovlivnit motivaci jedince zajímat se o určitou činnost, nebo ji zcela zavrhnout.

Výzkumná otázka č. 4 – Jaká jsou specifika volnočasových aktivit s ohledem na umístění jednotlivých základních škol?

V oblasti intenzity volnočasových aktivit byly za pomoci testu nezávislosti chí-kvadrát zjištěny statisticky významné rozdíly mezi žáky z velkých škol a žáky z malých škol a obcí ve dvou případech (viz tabulka 3). Respondenti, kteří docházejí do školy ve velkém městě realizují častěji činnosti sledovat sportovní utkání a cestovat. V souvislosti s receptivní a aktivní formou realizace volnočasových aktivit nebyly zjištěny z provedených nezávislých t-testů u žáků z velkého města a malého města a obce žádné statisticky významné rozdíly. Z hlediska procentuálního zastoupení formy volnočasových aktivit „s kým“ (graf 10) lze říct, že se respondenti z obou oblastí významně neodlišují v preferencích trávení svého volného času s učiteli, s kamarády, v oddíle a v kroužku. Jistý rozdíl lze zaznamenat v případě realizace činností v rodině. Respondenti z malého města a obce mají vyšší procentuální zastoupení u těchto činností než ti z velkého města. V případě procentuálního zastoupení formy volnočasových aktivit „kde“ (graf 14) se u respondentů neobjevily žádné významné rozdíly.

Výzkumná otázka č. 5 – Jaká je spokojenost vybrané výzkumné skupiny v oblasti trávení volného času?

Z výsledků dotazníkového šetření lze usoudit, že převážná většina respondentů (91%), kteří odpověděli na otázku č. 2 je s náplní svého volného času spokojena, a to i s ohledem na své pohlaví

a místo školy (blíže viz graf 17 a 18). Žáci 8. ročníků ZŠ jsou také z nadpoloviční většiny (77%) spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště (blíže viz graf 21 a 22).

Respondenti byli zároveň dotazováni, zda chtějí v oblasti svého volného času něco změnit. Na tuto otázku odpovědělo kladně 95 respondentů (40%), přičemž procentuálně větší zastoupení měly dívky (viz graf 19) a žáci z velkého města (viz graf 20). Více než polovina dotazovaných (60%) však žádné změny ve svém volném čase nevyžaduje. Tomuto zjištění však odporují výsledky otázky č. 6., která zjišťovala, které aktivity, by respondenti do svého volného času chtěli zařadit. Na otázku odpovědělo 140 respondentů. Do svého volného času by chtěli nejčastěji zařadit činnosti sportovní, činnosti přírodovědné a činnosti kulturní (viz graf 25).

Výzkumná otázka č. 6 – Jaké jsou nejčastější zdroje radosti v oblasti volnočasových aktivit u vybrané výzkumné skupiny?

Z třetí části dotazníkového šetření vyplynulo, že největší, zdrojem radosti u vybrané výzkumné skupiny jsou činnosti zábavné a relaxační, dále činnosti sportovní a činnosti komunikační, činnosti přírodovědné a činnosti kulturní, včetně umělecko-estetických. Celkové zastoupení jednotlivých kategorií volnočasových aktivit je uvedeno v grafu 30 a 31. Je zároveň nutné dodat, že by bylo zajímavé zjistit preference jednotlivých zdrojů radosti dle konkrétních položek volnočasových aktivit, dle pohlaví a dle místa škol respondentů. S ohledem na náročnost takové analýzy však nebyl tento plán uskutečněn.

Závěrem je vhodné zmínit, že volný čas je jednou ze stěžejních kvalit a hodnot moderního člověka. Forma jeho naplňování ovlivňuje nejen samotného jedince, ale dle Břetislava Hofbauera „zvyšuje kvalitu života druhých lidí a celé společnosti“ (Hofbauer 2003, s. 159). Proto není podiv, že se této oblasti věnuje stále více autorů, a to především v souvislosti s ovlivňováním náplně volného času u dětí a mladistvých. Jak bylo naznačeno, důležitou roli v tomto procesu hrají dospělí, především rodiče a učitelé. To také potvrzují výsledky provedeného výzkumného šetření, které ukazují, že dospívající jedinci tráví velkou část svého volného času s rodiči, s kamarády a s učiteli (graf 9). Právě oni mohou v případě některých druhů činností klíčovými osobami, kteří mohou dospívajícím dát příležitost a podmínky k tomu se určitým činnostem věnovat, či si je alespoň vyzkoušet.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit a popsat specifika volnočasových aktivit žáků 8. ročníku základní školy, s ohledem na jejich pohlaví a místo školy, kde plní povinnou školní docházku. Dalším cílem bylo analyzovat a osvětlit jaké preference má zvolená výzkumná skupina v oblasti kulturních aktivit.

Literárně – přehledová část práce byla rozpracována do třech kapitol. První kapitola se zabývala vymezením vývojových zvláštností zkoumané skupiny s akcentem na somatické, psychické a sociální změny. Druhá kapitola zpracovávala základní pojmy, které se vztahují k tématu této práce. Byly jimi především volný čas, volnočasová aktivita a zájmová činnost. V poslední kapitole byly konkrétněji charakterizovány kulturní aktivity a jejich význam v životě dospívajícího jedince.

Empirická část práce, zpracovaná do tří kapitol, se věnovala vymezení metodologie realizovaného výzkumného šetření. Byly zde uvedeny výzkumné cíle a otázky, charakterizovány zvolené výzkumné metody a výzkumný soubor. Pro výzkumné šetření byly využity dvě výzkumné metody – dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“ a „Koláč volnočasových aktivit“. Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo 248 žáků 8. ročníku z osmi základních škol v Libereckém kraji. Další kapitoly empirické části práce se zaměřovaly na představení dat získaných z průběhu výzkumného šetření. Získané a analyzované poznatky byly strukturovány podle jednotlivých částí vytvořeného dotazníku a s ohledem na celou výzkumnou skupinu, pohlaví respondentů a místo školy, do které docházejí.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že vybraná skupina respondentů se nejčastěji věnuje v případě receptivní formy aktivitám relaxačním, zábavným a komunikačním. V případě aktivní formy jsou to převážně činnosti sportovní. Je však důležité zmínit, že všechny tyto aktivity vykonávají dospívající dle získaných dat především se svými vrstevníky a kamarády. Jsou k nim tedy vedeni přirozeně, spontánně, a to především lidmi, ke kterým mají z pohledu svých vývojových i zájmových specifík nejbližší. O to více je však důležité z hlediska ovlivňování volnočasových aktivit dospívajících, abychom se jako vychovatelé a pedagogové zaměřili na oblasti a aktivity, které mohou být v tomto smyslu upozaděné, jelikož ze své podstaty potřebují jistý vliv a podporu ze strany dospělých. Jedná se především o činnosti kulturní a vzdělávací. Jistým doporučením by mohlo být vytvářet dostatečný prostor a řadu různých příležitostí pro setkání se s těmito druhy činností. Ať už v rámci jednotlivých předmětů, formou projektového vyučování či představením možností v mimoškolní oblasti, a to jak v receptivní, tak aktivní formě.

Závěrem je vhodné zmínit, že ačkoli byly výsledky výzkumného šetření analyzovány velmi podrobným způsobem, především s přihlédnutím na možné rozdíly mezi pohlavím a místy školy respondentů, existují určité oblasti, které se nezdařilo v souvislosti s množstvím získaných dat zpracovat. Jedná se především o informace získané z Koláče volnočasových aktivit, které by v případě pokračování zpracování této práce mohly být analyzovány i s ohledem na konkrétní kategorie a položky volnočasových činností, či na pohlaví respondentů a místa školy.

Zdroje

DVOŘÁK a kol., 2008. *Odmaturuj ze společenských věd: aktualizováno podle požadavků nové maturity*. 1. aktual. vyd. Brno: Didaktis. ISBN 978-80-7358-122-0.

GILLERNOVÁ, I., 2009. *Edukační interakce rodičů a dětí a její proměny v reflexi dospívajících*. Československá psychologie, roč. 53, č. 3, s. 209–223. ISSN 0009-062X.

GILLERNOVÁ, I., 2009. *Společné činnosti rodičů a dětí a styly rodičovské výchovy*. Československá psychologie, roč. 53, č. 4, s. 336–348. ISSN 0009-062X.

GILLERNOVÁ, I. a kol., 2013. *Vybrané kapitoly z psychologie pro každého*. Praha: 24U. ISBN 978-80-87893-00-5.

HÁJEK, B. a kol., 2010. *Pedagogika volného času*. 2. aktual. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7290-471-6.

HELUS, Z., 2009. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5.

HOFBAUER, B., 2003. *Volný čas a jeho pedagogické zhodnocení*. Pedagogika, roč. 53, č. 2, s. 152–163. ISSN 0031-3815.

HOFBAUER, B., 2004. *Děti mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

JEDLIČKA, R. a kol., 2018. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0586-1.

JŮVA, V., 1987. *Estetická výchova a všestranný rozvoj osobnosti*. Praha: Academia.

KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.

KULKA, J., 2008. *Psychologie umění*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2329-7.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2018. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada. Psyché. ISBN 978-80-247-1284-0.

MACEK, P., 2003. *Adolescence*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. [vid. 10. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

NĚMEC, J. a kol., 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.

Oblastní galerie Liberec [online]. [vid. 31. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.ogl.cz/>

PÁVKOVÁ, J. a kol., 2008. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6

PELIKÁN, J., 2011. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.

PRŮCHA, J. a kol., 2013. *Pedagogický slovník*. 7. aktual. a rozšíř. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŘÍČAN, P., 2021. *Cesta životem*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-829-5.

SPOUSTA, V. a kol., 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: úvod do studia pedagogiky volného času*. Brno: MU. ISBN 80-210-1007-X.

SPOUSTA, V., 1996. *Krása, umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1196-3.

SPOUSTA a kol., 1998. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1275-7.

TUTAR, Ö., F., 2023. *Digital leisure: Transformation of leisure activities* [online]. Shanlax International Journal of Education [vid. 14. 7. 2024]. Dostupné z: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1409784>

VÁGNEROVÁ, M., a kol., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V., 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-9-9.

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“

Příloha 2: Koláč volnočasových aktivit

Příloha 1: Dotazník „Jaké volnočasové aktivity dělám?“

DOTAZNÍK: JAKÉ VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚLÁM?

Křestní jméno:

Pohlaví:

Místo školy:

Věk:

Datum:

V rodině	S učiteli	S kamarády	V oddíle	V kroužku	Místo bydliště	Dojíždím
----------	-----------	------------	----------	-----------	----------------	----------

Ano	Někdy	Ne	Činnosti	S kým					Kde		
			Aktivně sportovat								
			Sledovat sportovní utkání								
			Bavit se, povídat si, věnovat se elektronické komunikaci								
			Sledovat seriály a filmy								
			Trávit čas s PC, internetem, tabletem, telefonem apod.								
			Chodit do přírody na procházky, na výlety								
			Starat se o zvířata, pěstovat rostliny								
			Cestovat								
			Věnovat se různým technickým zálibám, modelářství (IT, dřevo aj.)								
			Pomáhat doma, vařit								
			Věnovat se ručním pracím, třeba šít, plést, něco vyrábět								
			Věnovat se dětem, pečovat o staré lidi								
			Číst knihy nebo poslouchat audioknihy								
			Chodit do divadla								
			Poslouchat hudbu, podcasty								
			Hrát společenské hry, navštěvovat kluby volnočasových aktivit								
			Kreslit, malovat, fotografovat								
			Vytvářet audiovizuální materiály – videa, podcast								
			Navštěvovat galerii, muzeum, přednášky, výstavy								
			Hrát na hudební nástroj, zpívat								
			Chodit na koncerty, na hudební představení, do kin, a na jiné kulturní akce								
			Účastnit se letních a příměstských táborů								

Zaškrtni ano či ne u následujících otázek:

	Ano	Ne
1. Mám raději skupinové aktivity?	☐	☐
2. Jsem spokojený s výběrem činností, které dělám ve svém volném čase?	☐	☐
3. Chci v oblasti svého volného času něco změnit?	☐	☐
4. Jsem spokojený s nabídkou volnočasových aktivit v místě svého bydliště?	☐	☐
5. Navštěvuji kulturní události v místě svého bydliště?	☐	☐

Které aktivity bych chtěl do svého volného času zařadit?

Zde máš prostor pro své další poznámky:

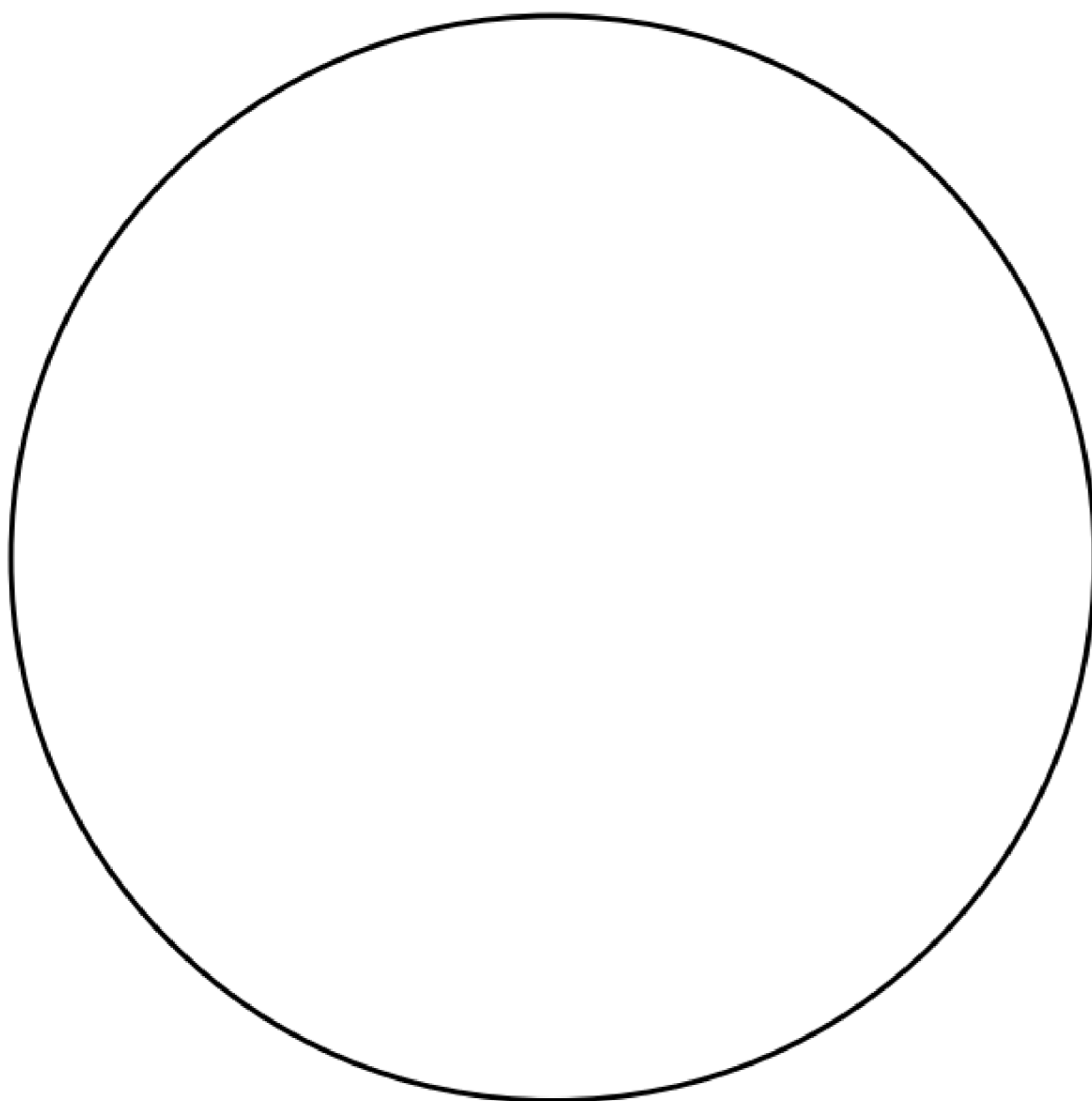
Příloha 2: Koláč volnočasových aktivit

KOLÁČ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT

Volnočasové aktivity jsou součástí života každého z nás. Jaké aktivity a činnosti ve Tvém volném čase ti přináší největší radost a máš je nejraději?

V koláči vyznač, které aktivity Tě nejvíce baví a věnuješ se jim nejraději. KOLÁČ můžeš rozdělit na kolik dílů chceš, podle toho, jaké aktivity Ti přináší radost. Tomu, co Ti dělá velkou radost, nech velký díl KOLÁČE a vepiš to tam. Z čeho máš radost menší, vepiš do menšího dílu atd.

Rozmysli si, co všechno ve svém volném čase rád děláš a kolik dílů bude mít tvůj KOLÁČ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT.

Děkuji Ti za vyplnění!